REPETITIO CORPORIS DOCTRINÆ ECCLESIASTICÆ.

1

1-75

Albo/

Powtorzenie summy á gruntownego zámknienia/ práwey/ pospolitey/ chrześćiáńskiey Kośćielney náuki/

iáko oná z słowá Bożego w wyznániu Augspurskim/ Apologiey / y w Szmalkaldskich Artikulech / zebrána iest/ y od Kśiążęćiá iego M. wiernych Stanow ziemskich/ y poddánych/ Duchownych y Swieckich/ w Xiestwie Pruskim iednomyslnie y stale zezwolona y przyieta iest / krotko Zebráne.

Ná świádectwo iednomyslnego stałego wyznánia / práwey szczyrey náuki / przećiw wszystkim skázam y Sectam/ ktore y tám y sám/ pod przykryćim wyznánia Augspurskiego/ w Zebrániach zásmucenie y roskárgnienie czynią.

Psalm. CXIX.

W nienawiśći mam Duchy obłedliwe/ y drogi wszystkie fáłszywe.
Leć mi obrzydłá/ á przykazánie twoie miłuię.

Jmprimowano w Krolewcu Pruskim v Janá Daubmaná/ Roku Páńskiego/ 1569.

My Albrecht Stárszy z
łáski Bozey / Margrábiá Bran-
denburski / Pruskie / Stetyńskie /
Pomorskie / Caszubskie y Wandal
skie Xiążę / Burggrábiá Nurin-
berski / y Xiążę Rugiskie / Wskázuiemy wszem ná-
szym wiernym miłym poddánym Biskupóm /
Práłatóm / Rectoróm / y Professoróm Academiey
nászey Krolewieckiey / tákze thez Pánóm / Ryce-
rzóm / Slachćie / Plebanóm / Mieszczánóm / Zie-
miánóm / y wszystkiem inem stanu y záwołánia
á conditiey którey zekolwiek / násze pozdrowienie y
łáskáwę wolę. Przytym wam w łásce oznáymu-
iemy / poniewaz wam iest wiádomo / w który oby-
czay przeszłych lat / w Kośćiołách Xięstwá násze-
go / rozdwoienia / y zle wyrozumienia / wszczęły się
sę / nád czym / miedzy náuczyćielámi y słucháczmi /
wszelákie zámieszánie y burdy powstáły y vrosły /
Dla tegóz z Vrzędu nászego Xiążęcego / y z chrześ
ćiáńskiego Oycowskiego pieczołowánia / ile ná ten
czás nam było mozno / otoś my się pilnie stáráli /
prácowáli y vsiłowáli / ná któryby iednák oby-
czay / ty nieznaszki á zámieszánia chrześćiáńsko
mogły vspokoione y sprawione być. Y z tey ze przy-

czynny/z porádą przednich mężów/nowy porządek Kościelny/ dáliśmy spisáć/ Roku páńskiego 1558. y onże przes Druck ná iáwność wydáć. Máiąc te nádzieię/ iżby przes ten śrzodek zgodá y iedność zás miáłá być náprawiona/ á ony wszczęte niedostátki álbo nieznáski vspokoione być. Lecz ponieważ sie okazáło/ iż iednák nád nászę nádzieię nie wszemu/ tym obyczáiem dopomogło sie. Dla tegoż z nowu z chrześćiáńskiey zawisnośći/ y z Oycowskiego á powinowátego pieczołowánia/ ieszcze przedześćiem nászym/ z tego nędznego świátá/ y iżbysmy nászemu miłemu Synowi/ y też Ziemiam y poddánym nászym/ náuczánie Ewángeliey S. w dobrym pokoiu/ czysto/ szczyro/ iásnie/ króm wszelákiego fałszu/ dziedzicznie po sobie zostáwili/ wzięlismy przyczynę/ s dospiáłą rádą y s dobrym rozmysłem ziemstwá nászego/ pospolity chrześćiáński Synod/ wypisáć/ z Xięstwá nászego Prálaty przednie/ Theologi y Ministri Kośćielne/ Też y inne Confessiey Augspurskiey/ náuczone nie podeyrzáne Theologi/ z Niemiec nań wezwáć/ Azeby w náuce słowá Bożego/ ták przy náuczyćielach/ iáko y przy słucháczach/ ony pozostáłe niedostátki náprawione/ y Kośćioły w Xięstwie nászym/ ku státecznemu

trwáłemu pokoiowi y iednośći/ zá zdárzeniem łáskáwym Bożym/ przyść mogły. Y tákże ná tymto Synodzie iednomyslnie vgodá y porownánie iest sie stáło/ przy Corpore Doctrinæ, ták iáko sie w Confessiey Augspurskiey/ w Apologiey y w Artikulech Szmalkaldskich zámyka/ z pisem Prorockich y Apostolskich zniesione/ A w pismach Lutherowych obiáśnione iest/ nie odmiennie zostáwáć. Máiąc ná pámięći/ iżesmy nie tylko ná początku/ tey Confessiey Augspurskiey/ która iest naoświeczeńszemu y namożnieyszemu Xiążęćiu y Pánu/ Pánu Karlowi/ tego imienia piątemu/ Cesárzowi Rzymskiemu/ etc. sławney y świętey pámięći/ Roku páńskiego/ 1530. podána/ podpisáli sie/ álesmy też przed kilkiem lat/ s inemi Electorámi y Xiążęty ono podpisánie znowili/ y doskonánia nászego/ przy niey chrześćiáńskiem pomysłem/ zostáć y trwáć vłożylismy.

A ponieważ nád spodziewánie násze/ wszelákie skázy y błędy przećiwne Confessiey Augspurskiey/ które iednák Confessią Augspurską chcą sie ochędzáć y zákrywáć/ w Xięstwo násze/ y w okoliczne pogránicznne ziemie wkrádły sie/ zá rzecz potrzebną vmyslono y záwárto/ krotki sumowny spis

spis vczynić / y ón przy rzeczoney Confessiey Aug-
spurskiey / prze poddáne Xięstwá nászego wydru-
kowáć / w którymby ony błędy y skázy były znie-
sione álbo spisáne / y dobrym státecznym gruntem
słowá Bożego refutowáne / ták to w tym násłá-
duiącym pismie káżdy iásnie może widzieć.

A poniewaz to wszystko / ták dobrze od Xię-
stwá nászego Biskupów / iáko y onych którzy z Nie-
miec byli zápisáni / tákże też y od nászych przednich
Theologów / y Ministrów Kościelnych dostáte-
cznie iest vważono y przyięto / y ręku ich wszech
własnych podpisániem pochwalono.

Dla tegoż my chcemy / áby od tąd ná czásy
wieczne / w nászym Xięstwie s náuczániem / kazá-
niem / y z inszemi rzeczmi ku temu przysłucháią-
cemi / podług Confessiey Augspurskiey / y rzeczo-
nemu pismu / záchowywáło sie / y mocno trzyma-
no było / Y iżby żaden bądź ktokolwiek bądź / ku za-
dnemu vrzędowi álbo służbie Kościelney / Szkol-
ney / álbo którey kolwiek iney / nie był przyięty álbo
ćierpiány / Ażby ná rzeczone pismo zezwolił / y ono
przyiął / y przy tymby státecznie został / y onemuby
sie / by namniey / áni słowy áni vczynkiem nie
sprzećiwił.

Przyká-

Przykázuiemy dla tego wam wszystkim ná-
szym wiernym miłym poddánym z stanów wszel-
kich / Abyście temu wszystkiemu / á osobliwie spiso-
wi rzeczonemu / ná który iednomyslnie zezwole-
nie sie iest sstáło / y przy Confessiey Augspurskiey
iest wydrukowány / nieodmównie przystoynie /
posłuszni byli / y onego sie trzymáli / A przednie /
wam Xięstwá nászego Biskupóm / Prálatóm / Re-
ctoróm y professoróm łáskáwie y vprzeymie ro-
skázuiemy / Abyście z vrzędów wam poleconych /
w Kościołách / w Szkołách y indziey wszędzie pilnie
doglądáli / podeyrzáne / y temu pismu odpórne
persony przed sie wzywáli / ony chrześćiáńskim o-
byczáiem nápominali y przynáuczáli / izby swych
błędów y przedsiewzięcia przestáli. A ieslibyśćie
nápominániem y przynáuczániem wászym / nic
spráwić nie mogli / służb ich ony prywuycie / álbo
ye nam imiony pomieńcie / ábysmy przećiw vpor-
nym y vmyslnie błądzącym / słuszną executią nie-
odwłocznie / przedsie wziąć mogli.

A co sie dotycze Ceremoniy Kościelnych / chce-
my / áby w tey mierze ten porządek záchowan był /
iáko w stárey á pierwszey Ordynáciey Xięstwá
nászego /

náßego / z dawnych lat imprimowány / postánowiono iest / wßák nic mniey ma być wolno przyßłych czásow y zá wzdy / gdyby ku nápráwieniu potrzebno było / s porádą Biskupów / y onych / ktorzy tego moc máią / oney popráwić.

A w tym / iák należy ná Chrześciány / przystoynie y posłusznie będziecie się záchowáli / á ták roskazániu náßemu dosić vczynicie. Dan z Krolewca 9. dniá Junij / Roku Páńskiego / 1567.

DE CORPORE Doctrinae / y ná czym káżdego czásu prawdziwy Chrześciánski pokóy y iedność Zebránia Chrześciánskiego stale trwáć ma.

Pokoy 6. y Jedność ma wielkie zálecenie y chwałę / w słowie Bożym / krom pochyby nie tylko dla tego / iż pokoy y iedność známienitym y nadobnym dárem Bożym iest / Jáko Dawid mówi: Psal. 133. Pátrz iáko nadobna y miła rzecz iest / iż brácia w zgodzie s sobą mießkáią / ále też dla tego / iż Diabeł táko doßczatku złym Duchem iest / ktory z naywiętßą pilnością y pracą / pokoy burzy y psuie / y práwym głownym nieprzyiacielem iest / práwey Chrześciáńskiey iedności. Dla thegoż iemu sercá dobre á pobożne / iáko y we wßech inych iego vczynkach / y ßkodliwym przedsiewzięciu / ták y w tym wiernie odpór

czynić/ á pokoy swięty y iedność máią dopomoc záchowáć. Iák Dawid mowi: Szukay pokoiu y násláduy go. A Christus spokoynym známienity tytuł dawa/ że synmi Bożemi máią być názwáni/ Matt. 5.

Ale gdy o pokoiu mowiemy w Zebrániu/ tám nie rozumiemy/ o onym spolnym przyiacielstwie á pokoiu/ gdzie przyiaciel dobry ieden drugiemu dobrą wolą pokáznie/ w czásność czyni/ y gotowym iest do wszech posług/ tym mniey przes to rozumiemy tákową vmowę y porozumienie álbo spiknienie/ gdzie sie źli ludzie nie práwie czynić álbo náucząć ziednoczą/ Sapien. 2. álbo po vczynieniu szkody/ krom pokutowánia/ w swoim złym przedsięwzieciu zátwárdziále trwáią/ á iednák przytym od żadnego przenágábáni być niechcą/ ále w pokoiu od káżdego być żądáią/ iáko y Diabeł tákowego pokoiu szuka/ Luc. 11. Ale my mowimy o pokoiu błogosłáwionym y chrześciáńskim/ w ktorym iedność iestesmy w Christusie: Iáko on sam zá swoie miłe Zebránie táko sie modli/ Iohan. 17. mowiąc: Swięty Oycze záchoway ie w imieniu twoim/

im/ ktoreś ty mnie dał/ áby iednoś byli iáko y my ꝛc. Item/ Aby wszyscy iednoż byli/ iáko ty Oycze iesteś we mnie/ á ia w tobie/ áby też y oni w nas iednoż byli.

Tákowy pokoy zowie Páweł S. iednością w Duchu/ y przydawa ku temu/ ktora iest zwiąská tákowey iedności/ zwłaszczá/ náuczánie/ iż ieden iest PAN/ iedná Wiárá/ ieden Chrzest/ ieden Bog y Ociec nas wszech/ etc. Ephes. 4.

Dla tegoż wielka tego iest potrzebá/ gdzie błogosłáwiona/ gruntowna y trwáła iedność y pokoy w Zebrániu ma być záchowána/ iżby ten grunt pewny był mian/ ná ktorym może być zbudowána/ bo ieśli tego gruntu/ zwłaszczá iedności náuczánia słowá Bożego pochybimy/ thám wszystko stáránie y praca prożna/ ktora bywa dla tego podięta/ iżby sie porownánie stron przeciwnych stáło/ iáko sie niekiedy Osius in concilio Sirmiensi oto pokuszał/ gdyż sumnienia zránione tym niemogą być vspokoione/ áni vleczone/ ále tym wiecey zátrwożone bywáią/ áni też Bog żadnego czásu ku temu szczęścia áni pożegnánia dáć chce.

A żeby wżdy práwa chrześciáńska iedność czásu wßelkiego/ w Zebrániu záchowána byłá/ przes coby Zebránie w tym żywocie y przyßłym wiecznym/ poßczescione y pomnożone być mogło. Tedy od tych czásow nic nie ma być dozwolono náucząć/ ázby to miáło dobry/ iásny/ stały álbo trwáły grunt z słowá Bożego. Poniewaź nabożeństwo náße prawdziwe chrześciáńskie/ przes tho od wßech inych ná swiecie rozeznáne y odłaczone iest/ iż nie iest wymysłem rozumu y madrości człowieczey/ która o Bogu y o iego rzeczach przynależących ku náßemu zbáwieniu/ nic nierozumie/ 1. Cor. 2. Ani też tákowym domniemánim iest/ w którebychmy sie inym ludziom w wieść dáli/ przes ludzkie vstáwy y przekłádánia/ kthóre od Bogá odrzucone y potepione są/ Jes. 29. Matth. 15. Ale Bóg sam z niebá náuczył go nas/ y od początku swiátá w vrzedzie káznodzieyskim/ przes vstá Prorokow/ Christusá y Apostołow swietych/ náuczáne iest/ iáko też y od tych czásow áż do skończenia swiátá/ zá spráwą iego/ náuczáne y záchowáne bedzie/ áżeby prawdziwe Zebránie czásu káżdego/ od niego

niego sámego náuczáne było/ Jesa. 54. Joh. 6. Z tey przyczyny Ireneus práwie á nadobnie mówi: Impossibile est Deum nosse, sine Deo &c. to iest/ niepodobna rzecz iest Bogá poznáć/ krom Bogá etc.

Y dla tegoż Pan Bóg tákowe náuczánie/ przes które sie od początku swiátá Zebrániu swoiemu obiáwiał/ dla potomkow nápisáć dał/ Psal. 102. áby pewną reguką było/ po któreyby prawdziwe nabożeństwo od fálßywey błedliwey náuki rozeznáne było/ Jáko też y Páwel S. z tąd Ewangeliey swey dowodzi/ y one podpiera/ iż nie iest żadną nową náuką/ poniewaź oná nic inego nie iest/ iedno co pierwey przes Proroki obiecano było/ co iásnie może być pokazano z Epistoły/ Rom. 1. y gdy obwiniony był Acto. 24. y 26. iżby nową Secte wprowadzał/ z tego obwinienia wypráwuie sie/ tym gruntem/ iż nic nie náucza álbo wierzy/ iedno co nápisano iest/ w Zakonie y w Prorocech.

Z tąd iásnie wyrozumiano być może/ że sie áni Apostołom godzi/ czym mniey ich násládownikom/ nicco inego náucząć/ krom onego

 co od

co od Bogá w przod iest obiáwiono / y w pismie S. zámkniono. Przeto też Piotr S. mówi: Gdy niekto mówi álbo náucza / niechay mówi iáko słowo Boże 1. Pet. 4. A Páweł S. Gal. 1. Y gdybyśmy Apostołowie álbo Angioł z niebá / inśze Euangelium kazáli / niechay ten będzie przeklęty.

Z tey przyczyny Oycowie świeci pismo s. Canonicam zwáli / że ono pewną á istną Regułą y iedyną modłą iest / y ma być / podług ktorey wszystki nabożeństwá y náuki máią być vrtelowáne y rozsądzone / iáko też dla tego wszytcy pismá swe onemu poddawáią / y niechcą / áby ktore z tych od nas były przyięte / áni w iákiey ważności miáne á trzymáne / ážby sie s pismem S. zgadzáły. Ab hac sanitate doctrinae, nullius indocti, nullius docti disputatione mouearis, piše Augustinus de bono uiduitatis Cap. 4. y de pastoribus Cap. 14. Ego vocem pastoris inquiro, lege hoc mihi de Propheta, lege mihi de Psalmo, recita de Lege, recita de Euangelio, recita de Apostolo, inde ego recito Ecclesiam, toto orbe diffusam, & Dominum dicentem, Quae sunt omnes meae, vocem meam audiunt & sequuntur

me

me: Aufferantur chartae humanae, sonent uoces diuinae &c.

W tym pismie swoim S. Bóg wszystko zámknął / co nam iest pożyteczno y potrzebno / ku náuczániu / pocieszeniu / cierpliwości Rom. 15. ku przestrzeżeniu 1. Corint. 10. ku karániu / ku náprawieniu / ku kárności / owszem ku temu przez coby sie człowiek Boży stał doskonáły / y ku wszem dobrym vczynkom gotowy / 2. Timot. 3. A krotko mowiąc / iáko Jan S. mowi Cap 20. ábyśmy w Christusá wierzyli / á przez wiárę w imieniu iego żywot wieczny mieli.

Przetoż my przyimuiemy / y záchowawamy pismo S. w tych Zebrániach álbo Zborzech / iáko istotne álbo stałe á prawdziwe Prorockie słowo / y nadobną iásną świátłość / 2. Pet. 1. Psal. 119. W ktorym wszystko coby iedno było potrzebno / ku wierzeniu / práwemu náuczániu / y ku pobożnemu życiu / iáśnie á przezrzoczyście / hoynie y dostátecznie / od sámego Bogá / nam iest obiáwiono / iáko też Augustin S. mowi Lib. 2. de doctrina christiana Cap. 9. In his quae aperte in scriptura posita sunt,

inueni⸗

inueniuntur illa omnia, quæ continent fidem moresq; uiuendi.

Przeciw temu potępiamy y odrzucamy Papieskie nabożeństwo / ktore krom fundamentu słowá Bożego y pismá świętego/ przetoż też przeciw wßem Oycom S. (ktorzy nie tym pomysłem pismá swe pisáli / iáko ie Papieżnicy/swe błędy chcąc podeprzeć/ przywodzą) ßczerym ludzkim wymysłem y vstáwą iest/ ku vkazániu mądrości/ przes swe wymyslone y wybráne duchowieństwo Colo. 2. w ktorym nędzne sumnienia zápowiedzią pokármow y Małżeństwá (w ktorych iednák Krolestwo Boże nie zależy) Luc. 17. Roma. 14. Przes náuki Szátáńskie dręczone y męczone bywáią/ 1. Timoth. 4. w ktorym thež iáwnie bluzniono y náuczano bywa/ iżby nie wßystko w pismie S. zámkniono było/ coby było ku zbáwieniu náßemu potrzebno/ ták właśnie iáko Ireneus Lib. 2. cap. 2. y 46. y Tertullianus de præscriptione aduersus hæreticos, powiádáią/ iż przekleći á brzydcy Kácerze á odßczepiency/ zá czásu onego/tákże też przedkłádáli á powiedáli áby iedno swe sny á wymyslone kgárstwá/

ták/

ták iáko y Papieżnicy w vbogie Zebránie byli w wiedli/ y ono przymusili/ onemu wßemu/ y czego z pismá S. dowieść niemogli/ iednák niemniey/ iáko pismu świętemu ku wierzeniu.

Potępiamy też y odrzucamy zárownie/ Szwenckfeldow y inych wartołbow błędy/ ktorzy náuczáią/ iżby się też Bog miał inßym obyczáiem/ á nietylko przes słowo pismá świętego / przes osobliwe obiáwienia ku poznániu dawáć. Y powiádamy wyrozumiále y iáśnie/ iáko krom Christusá nigd Bogá poznáć / áni weń wierzyć 1. Pet. 1. álbo do niego przyść nie może/Matth. 11. Ták też nigd niemoże ináczey poznáć Syná/ iedno przes vstne y pisáne słowo álbo kazánie/iáko Páweł S. mowi Gal. 1. Podobáło się Bogu Syná swego we mnie obiáwić/ ábych go przes Ewangelią opowiedał.

Aby ták ná wiek wiekow to prawda zostáło co Jan S. mowi: Kto niezostawa w náuce Christusowey / ten nie ma Bogá żadnego / (dla tegoż krom wßego wątpienia / áni zbáwienia) á kto zostawa w náuce Christu-

sowey/

ſowey/ ten ma y Oycá y Syná/ dla tegoż krom
wßego wątpienia nie Zebránie/ (które głoſu
Chriſtuſowego słucha/ á nie czyiego inego/
Joha. 10.) áni też Duch S.tego náucza/ co
krom piſmá świętego náuczano bywa/ ponie-
waż Duch s. nie ſám od ſiebie mówi/ ále wßy-
ſtko od Páná Chriſtuſá bierze/ Joan 16. Prze-
toż ten náuczánie Diabłowe przekłáda/ który
ſam od ſiebie mówi/ iáko ſam Chriſtus tę An-
titheſin ſam iáśnie kłádzie/ Johan. 8.

Tego Boſkiego náuczánia krotka ſumma
y ono co ſie w nim záwiera/ ieſt zamkniono/
napierwey w pewne Artikuły wiáry náßey
Chrześcióńſkiey/ którez to Symbolum Apo-
ſtolicum bywa zwano/ Y Oycowie S. tymże
przykłádem z piſmá S. y z słowá Bożego/
oſobliwe głowne częśći náuczánia chrześći-
áńſkiego/ czáſu káżdego/ gdy nieiákie oſobliwe
certamina á ſporki o wierze przipádki/ przećiw
odßczepieńcom Symbola niektóre wſpoł zbie-
ráli/ ážeby ſercá pobożne chrześćiáńſkie/ w
krotkich słowiech głowny fundament miáły/
nabożeńſtwá S. chrześćiáńſkiego/ y iżeby po-
tym vczeſniki wiáry ſwey/ zá prawdziwe
członki

członki Zebránia Chrześćiáńſkiego/ pozna-
wáli/ á przećiw temu/ zá vprzeymym Boſkim
przykazánim/ z. Corint. 6. od wartołbow á
odßczepieńcow ſie odłączáły. Tyto Symbo-
lá my też przyimuiemy/ iáko Nicenum, Athana-
ſij, Ambroſij, y Auguſtini.

A gdyż po wieku álbo czáſie Oycow S.
dziecię ſkáżenia y oná ßkodliwa brzydkość
wßego ſpuſtoßenia/ Papież álbo Antichriſt/
wßelákiemi fáłßywemi náukámi Zebránie ßká-
rádzie záſmućił y opánował/ dla tegoż s porá-
dą y s rozmysłem chrześćiáńſkim Confeſſio á
wyznánie Augſpurſkie/ z słowá Bożego ze-
bráne/ Ceſarſkiey miłośći y wßyſtkiey Rzeßey
Niemieckiey/ Roku národzenia Páńſkiego/
1530. offiárowáne y podáne ieſt.

Zoſtawamy też dla tego przy tey pomie-
nioney Confeſſiey/ wßák podług tego ſmysłu/
iáko ieſt w Apologiey teyże Confeſſiey/ w Ar-
tikulech Szmalkaldſkich/ y w piſmiech Lute-
rowych z piſmá S. wyrázoney. Y táko mni-
mamy/ że Zborom nie ieſt pożyteczno/ wiele
Confeſſiy co ras czynić/ ále bárzo dobrze y po-
żyteczno ieſt/ przy iedneyże zoſtawáć.

A Confessioć Augustana z słowá Bożego nadobnie pokázuie/ iákoby práwe á ßczyre náuczánie chrześćiáńſkie mogło być záchowáne/ zwłaßczá/ nietylko przes to/ iżby práwie dobrze prawdy náuczano/ ále iżby też fałßywa á błedliwa náuká/ byłá pokazána/ od prawdziwey odłączoná/ y potepioná/ iáko Páweł S. czyni/ y od wßyſtkich wiernych náuczycielow tegoż vprzeymie żąda/ áby ná obie ſtronie/ gotowi/ biegli y możni byli/ y ku nápominániu przes náuke zbáwienną/ y ku karániu/ ktorzyby ſie przećiwili. Tit. 2. Ponieważ máło kwáſu/ cáłe záczynienie káźi/ Gal. 5. y oną rzecz niemoże być żadną miárą czyſtą/ ktoraby od wßech plugáwośći nie byłá oczyśćioná.

Gdyż thedy tego nigd przeć niemoże/ ále káżdy ná oko widzi/ iż z podußczenia Duchá złego/ kthory iáſney swiátłośći Ewángeliey swietey ćierpieć nie może/ przed y po ſkonániu Luterowym wiele rozmáitych odßczepienſtw y Sect wkrádło ſie/ ktore ſkázy á błedy ſwe/ Confeſſią Augſpurſką/ zákryć y ochedożyć vśiłuią/ á pod tą pokrywką w práwym Zebrániu

niu

niu chrześćiáńſkim/ wielkie y znáczne ßkody czynią/ y ſtráßliwe pogorßenia dawáią/ Dla tegoż zá rzecz potrzebną y zdrową ieſt vznano/ áby ty ſámy ſkázy á błedy/ podług przykłádu Confeſſiey Augſpurſkiey były imieniem nápiſáne y potepione/ iżby ſie ich káżdy w tych tu zborzech mogł wyſtrzegáć/ ponieważ ſie w tym porownánie ſtáło/ onychto żadną miárą niećierpieć/ Ale przećiw temu/ przy ßczyrey náuce słowá Bożego/ iáko oná in Symbolis, w Confeſſiey Augſpurſkiey/ Apologia eiusdem Schmalcaldicis articulis & ſcriptis Lutheri zámkniona ieſt/ ktore my zá Corpus Doctrinæ, tych tu zborow znamy/ y przy nich zoſtáć chcemy: Weźmiemy dla tego przed ſie/ oſobliwe controuerſias á ſporki/ y pewnym fundámentem słowá Bożego błedy pokażemy y confutuiemy/ áby náuczánie w tym sławnym Xieſtwie/ od thych czáſow ßczyre/ á ztąd prawdziwy á błogosłáwiony pokoy/ záchowány być mogł.

JAko przeklęty Diabeł pilnie v-
siłował/ krom odpoczynku wieku á czá-
su káždego/ izby był práwe á ßczyre náuczánie
o Jstnośći Boskiey mogł sfáłßowáć/ to po-
kázuią ták wiele pism / y wielkie á ćięßkie prace
Oycow S. Bo on dobrze wie y dáleko lepiey/
nißlibysmy śie mogli dáć námowić/ iákby on
łatwie á rychło rzecz wßystkę ná nas wygrá-
ną miał/ gdyby nam ten Artykuł sfáłßowáł/
poniewaž ten iest žywot wieczny/ iák Christus
sam mowi: Joan. 17. Azebysmy prawdźiwego
Bogá / y iego Syná miłego ktorego on po-
słał/ poználi.

Przetož też ten złośliwy á iádowity nie-
przyiaćiel/ ony stáre sporki około wiáry/ tych
czásow náßych wyßukał/ y ony znowił/ chcąc
niemi zás nową ßkodę vczynić/ wiedząc do-
brze/ iž iuž nawyžßy vortil ma/ rzec swą pod-
ług myśli swey prowádzić. Napierwey dla ná-
ßey niewdźięcznośći/ ktorą Bog táko zwykł
karáć/ iž rękę swoię odćiąga/ y błędom wßelá-
kim wdźieráć dopußcza/ Ose. 9. y dozwola
ćięßko

ćięßko vpadáć/ že kłamstwu znácznemu wie-
rzyć muśimy/ gdyžesmy prawdy sobie ważyć
nie chćieli. 2. Tess. 2. Y iž też dobrze wie/ iáko
rozum ludzki bystry iest/ y nie przestawa ná
prostym náuczániu Boskim/ około tákowych
wysokich rzeczy/ áby im wierzył/ ále vśiłuie/ w
nich grześć według zdánia swego/ áž go ná o-
státek to podka/ co Salomon powiáda: Qui
scrutatur maiestatem opprimetur ab ea. Przetož
ták dobrze w tym Artykule/ iáko y we wßech
inych/ nietylko rádá dobra iest / ále y Boże v-
przeyme roskazánie/ áby rozum / ktory śie wy-
nośi nád znáiomość Bożą/ był spoymány/
pod posłußeństwo Christusowe/ 2. Corin. 10.
y izby śie w pomysłach swych nie wynośił
wyžßey / niželi nam słowo Boże drogę poká-
zuie/ y náucza/ Jeßcźeć nie iest czás temu / tá-
kowe rzeczy widźieć y rozumieć / to / podług
náuki Janá S. w on žywot przysłucha / 1.
Johan. 3.

A tylec słowo Boże nas náucza/ o Bożey
Jstnośći/ naprzod gdy bywa pytano/ co iest
Bog? iž iest Bog Oćiec/ Bog Syn/ Bog Duch
swiety.

Toć

Toć imie on sam sobie dał / podług tego mamy go też po prostu znáć y onego czćić. Nie iżby trzey Bogowie byli / tegoć Bóg niecierpi / Bo thež nie są trzey Bogowie / ále tylko iedná / wßechmogąca / wieczna / Jstność Boża iest / Deut. 6. Esa. 44. 45. etc. 1. Corint. 8.

A Oćiec niczći inego nie iest / iedno Bóg / Syn podług natury swey Boskiey nieiest też żaden iny / iedno tenże Bóg / iedneyże istnośći / iáko też y Duch S.

Po drugie / A iż ten iedyny Bóg w personach nie ieden iest / iest iáwno. Gene. 1. Ná początku / stworzył (nie stworzyli) Bóg (in plurali, iáko tho z textu náuczeni dobrze wiedzą) Niebo y Ziemie / tám będzie stworzycielem názwan / á wßák nie wiedney ále w wiecey personach. Jtem támże: Vczyńmy Człowieká ná wyobráżenie nam podobne / etc. Y Bóg stworzył człowieká ná wyobráżenie swoie / y Gene. 19. PAN / (to iest Boskie imie włásne) dżdżył z Niebá Siárkę y Ogień / Psal. 45. Przetoż ćie Bóg / o Boże pomázał oleyem wesela álbo rádośći. Tu Bóg bywa zwan / nie nieiáka personá / ktoraby w vrzedzie

vrzedzie Boskim byłá / iáko w 82. Psalmie / ále on prawdziwy Bóg / kthóremu modlitwy / y Boska cześć zależy.

Po trzecie / w tey Boskiey Jstnośći ma Oćiec Syná / iáko o tym czytaß w Psalmie 2. y w 89. Lecz nie iest táki Syn / iáko my od niego stworzeni / álbo z kąski od niego przyieći / ále z iego Jstnośći / nátury / siły / mocy y sprawy / iáko Christus nadobnie náucza / Joan. 5. y 10. Przetoż mu też Jeremiaß Cap. 23. y 33. ták dobrze iáko y drudzy Prorocy / ná niezliczonych wielu mieścách / tákowe Jmię dáie / ktore żadnemu ßczeremu stworzeniu nigdy nie może áni ma być dáne / ále tylko Bogu. Dla tegoż go też Jan Ewangelistá zowie / iednorodzonym z Oycá etc. Cap. 1.

Y iest thež Duch S. rowney możnośći / siły y mocy / Stworzyciel s Oycem y s Synem / Gene. 1. Duch Boży wyewał sie nád wodą / Psal. 33. Niebo iest przes słowo Páńskie vczynione / y wßystki iego zastępy przes Duchá vst iego.

Ale poniewaź wßystko wyświetlenie álbo obiáśnienie stárego Testámentu / iáko o tym

C Episto-

piſtołá do Zydow piſána świádczy / ieſt zá-
chowáne do Nowego Teſtamentu / tedy ſie też
Bóg w Nowym Teſtamencie / nád wßyſtki
iáſne świádeſtwá / których ono pełno ieſt / wi-
domą rożną poſtáćią / y różnemi imiony obiá-
wił / Math. 3. 17. y 28.

Przy tákowym obiáwieniu y możnych fundamenciech Piſmá świetego / mamy y powinniſmy proſto zoſtáwáć / z naywyżßym poniżeniem / niedáiąc ſie nic vwodzić / choćbyſmy thez myſlą y rozumem náßym tego poiąć nie mogli / ále vważáiąc iáko Cyrillus piße przećiw Porphiriuſowi práwemu bluznierczy. Gdyby rozum náß ták wielki był / izbyſmy Iſtność Boſką nim ogárnąć mogli / thedyby krom pochyby nád nas Bóg niebył wyżßy áni wietßy.

Dla tegoż odrzucamy / gániemy y potapiámy słußnie / wßyſtki Kácerſtwá / á napierwey ony / które tylko iedneż iedyną Iſtność wyznawáią / á przytym trzech perſon przą w Boſtwie / iáko niekiedy Sabellius / á tych czáſow náßych Seruetus / czynili. Po wtóre / kthóre mniey álbo więcey Perſon / nißli trzy zmyſlá-

ią / iáko Campanus náßych czáſow náuczał / izby tylko dwie perſonie być miáły / odłączał Duchá S. od Iſtności Boſkiey. Po trzecie / które ty trzy perſony / nie tylko wedle ich włáſności / ále też y wedle Iſtności rozeznawáią y rozłączáią / y niedozwaláią izby miáły być ſpołu wieczne / ſpołu wßechmogące / y iedyneyże Iſtności / iáko niekiedy Arrius y iego náſládownicy czynili.

Którym oni rychło podobni ſą / ktorzy teraz w Polßcze y ná inych mieſcach włocza ſie / z których niektórzy powiedáią / gdzie iedno Piſmo S. o iedynem prawdziwem Bogu zmiánkę czyni / iż przes to tylko Oćiec / á nie Duch S. rozumiány ma być / przećiw onym iáſnym słowom 1. Joan. 5. Tenći ieſt prawdziwy Bóg ⁊c. A drudzy náuczáią / álbo zmyſláią / iż nietylko perſony ſą rożne / ále też táko rozłączone / iż káżda z nich krom inßych / oſobliwie y oddzielnie / Bóg ieſt / á táko trzey Bogowie / ktorzy nie ináczey / iedno dla poſpolitego obyczáiu iedno ſą / iáko z trzech Angiołów / káżdy oſobliwą ſwą Iſtność / krom inych ma / á tylko dla Duchowney Iſtności in ſpecie iednoż ſą. Co ieſt iáwnie

przećiw Słowu Bożemu / Bo Syn nie iest Bóg / przes sie odłączony / krom Oycá / gdyż ón nie iest krom Oycá / ále iáko sam mowi: Oćiec we mnie / á ia w Oycu / Joan. 8. y 14. á táko iednoß iedyna Boska Istnosć y ieden Bóg iest prawdziwy / ktory żadnego podobieństwá nie ma / áni ná Niebie / áni też ná Ziemi / przes ktoreby tákowa iednosć pokazána być mogłá / Ale tylko podług słowá Bożego ták wierzyć / y przytym zostáć mamy / iáko Christus vczył. Bo skorobyśmy iedno od they náuki odstąpili álbo odpádli / tedybyśmy táko Bogá y zbáwienie náße vtrácili / iáko Jan S. we wtorey swoiey Epistole iáśnie powiáda.

Bywáią też słußnie y oni odrzuceni / ktorzy powiedáią / iżby s námi iednegoż domnimánia y wyrozumienia / według Pisma być mieli / á iednák stárodawne zwykłe mowienia odrzucáią / ktorego Oycowie S. vżywáli / iáko uocabulum essentiæ, personæ, unitatis, trinitatis, substantialitatis, coæternitatis, coæqualitatis &c.

Ci mogą powiedáć co chcą / y piękrzyć sie iáko iedno mogą / tedyć iednák istna prawdá iest / iż ón ßkodliwy nieprzyiaćiel / przes niżkusi

kusi sie o náukę prawdziwą / ponieważ oni dobrze wiedzą / iż ácz tyto słowá pomienione / táko w piśmie S. á zwłaßczá tymi literámi y syllábámi nie są wyrážone / wßákże iednák / przes nie nic inego / iedno prawdziwy pomysł słowá Bożego / od Bogá Oycá wyrážony iest / y Oycowie S. onych vżywáć musieli / poniewaž odßczepiency bárzo wiártcy y obrotni im byli / á náukę swą fáłßywą inemi słowy dziwnemi zákryć / y one prowádzić vmieli. Przetoż my też ony słußnie záchowawamy / podług rády D. Lutherá dobrey pámięci / in disputatione de duabus in Christo naturis: Recte docetur in hac causa, ualere usum loquẽdi in scripturis, & patribus orthodoxis seruatum.

O ziednoczeniu obudwu Natur w Christusie / y de Communicatione idiomatum.

Tenci iest zbáwienny początek / fundament / y srzodko zbáwienia y wybáwienia náßego / y głowna przyczyná nabożeństwá náßego chrześćiáńskiego / iż iednoro-

dzony Syn Boży / wtóra personá w Boskiey
Istności/ dla nas nędznych grzesznikow/ stá-
łá sie człowiekiem/ iżby podług pierwszey obie-
tnice Bożey Gen. 3. Diabłu wszystkie siłę y
moc odiełá/ y iáko Jan S. zowie/ wszystki ie-
go vczynki pokáziłá/ 1. Joan. 3. Dla tegoż thez
przećiw themu Szátan duszny nieprzyiaćiel/
moc swoię wszystkę obróćił/ w ták szkárádych
kácerstwách/ iż sie spodziewał/ żeby ten fundá-
ment miał przewróćić/ nátury rozdzielić y roz-
łączyć/ iáko sie oto nie tylko przed dawnemi
láty mocno kuśił/ ále też y tych nászych czásow/
niektore wzbudził y k temu podbystrzał/ iż oni
náuczáli/ iżby náturá człowiecza/ od Boskiey
nátury w iedność persony byłá przyięta/ ále
iżby ná potym do szczątku w Boską Istność
byłá przewierzgniona/ y Bogiem szczyrem sie
stáłá/ ták sie Szwenckfeldowi o tym osobli-
wie we łbie roiło. Drudzy miedzi Nowo-
krzczeńcámi zmyślali y náuczáli/ iżby Christus
tylko z człowieczey nátury był/ w ktho̧reyby
Bostwo okwitszey y możniey mieszkáło y sprá-
wowáło/ niszli w inych pospolitych Swię-
tych. Stancarus vśmierzenie álbo vbłagá-
nie

nie tylko náturze człowieczey przypisuie á Bo-
skiey odeymuie. Osiander przećiw themu/
Sprawiedliwość ku żywotu wiecznemu/
tylko Bostwu przypisował/ á człowieczeń-
stwu Christusowemu odeymował. Nád ty
náyduią sie też Sacramentarze/ ktorzy niechcą
náturze człowieczey Christusowey nić więcey
pozwolić áni dopuśćić/ niszli inemu przyrodzo-
nemu pospolitemu człowieku/ czegoby ten nie
przemogł/ dla przyrodzonych swych własno-
śći/ tegoby też ten człowiek Christus nie miał
przemoc/ iż táko Diabeł ná wszystki strony nie
śpi/ iżby iedno tę náukę sfałszował/ y iżby ztąd
w drugie artikuły/ brzydkie y nieznośne błę-
dy wprowádził/ Dla tegoż wielka tego iest po-
trzebá/ iżby w tey częśći mocno sie trzymano
szczyrey náuki/ A tá z słowá Bożego ma ten
fundument. Iż nie Oćiec/ áni Duch S. ále
tylko iednorodzony Syn/ wtóra personá w
Boskiey istnośći/ człowiekiem sie stáłá/ nie tym
sposobem/ iżby Boska álbo człowiecza náturá
iedná w drugą przemienić sie miáłá/ álbo iż-
by sie iedná z drugą zmieszáć y zgmátwáć
miáłá/ ále iżby káżda z nich Istność swą
záchowáłá/ á iednák żadna z thych dwu
nie

nie ſámá zoſtáłá/ ále iżby obiedwie ieden Chri-
ſtus były/ ponieważ Boſka náturá/ nie Angiel-
ſką/ y wyſoką nieiáką Duchowną z Niebá/ ále
człowieczą náturę ná ſie wzięłá/ Ebr. 2. nie w
Niebie ále tu ná Ziemi z wiecznie sławney y
chwálebney Dziewice Mariey Luc. 1. Z które-
go ziednoczenia/ ácz człowieczey náturze Bo-
ſka doſtoyność y moc przysłucha/ wſzákże ie-
dnák ſiebie ſámego poniżył/ w służebnicey po-
ſtáwie ſie vkazał y ieſt nálezion iáko y iny czło-
wiek/ á to tylko dla nas/ Phil. 2. áż z mar-
twych wſtał/ służebniczą poſtáć złożył/ ále ná-
turę człowieczą záchował/ y nigdy iey nie opu-
śći áni złoży/ ná wieki wieczne.

Zoſtawáią przeto w Pánie Chriſtuſie/ po
iego ſwiętym wćieleniu/ dwie rózne á zupełne
álbo doſkonáłe náturze/ w iedności perſony/
ták że Syn człowieczy niektóry iny/ ále prá-
wie tenże/ żywego Bogá Syn ieſt/ Matth. 18.
A práwy rodzony Syn Pánny Mariey/ Sy-
nem ieſt nawyżſzego/ Luc. 1. nie dwá ále ieden
Chriſtus/ nie w iedney ále we dwu róznych
wſzákże nie rozdzielnych náturach/ ále w ie-
dneyże tylko perſonie.

Z tákowego wielkiego przedziwnego cu-
du á vczynku Bożego/ słuſzniesmy powinni
Páná Bogá dobrotliwego/ z rádością ſerde-
czną krom przeſtánia chwalić y wysławiáć/ y
vważáć w iákową godność ón nędzną náſzę
krew y ćiáło/ przywiódł y poſtáwił/ ponieważ
przyięta Náturá teras przes ziednoczenie/ ie-
go własną ſtáłá ſie ieſt/ Jáko Epiſtołá do Zy-
dow piſaná powiáda/ Cap. 9. Przes krew ſwą
własną/ raz wſzedł w świątość/ y przes to
wieczne wybáwienie ziednał/ że ono wſzyſtko/
co do náſzego wybáwienia y prawdziwe° bło-
gosłáwienſtwá przysłucha/ ón/ wieczny Syn
Boży/ w náſzey náturze w niey y przes nię ku
náſzemu zbáwieniu/ ſpráwił/ iák o tym Páweł
S. iáſnie powiáda Rom. 5. Jáko przes niepo-
słuſzeńſtwo iednego człowieká/ wiele ſie grze-
ſznych ſtáło/ ták tez przes iednego posłuſzeń-
ſtwo/ ſtánie ſie wiele ſpráwiedliwych/ A 1.
Corinth. 15. Przes iednego człowieká śmierć/
y przes iednego z martwych wſtánie/ etc.

Z tego gruntu ziednoczenia obudwu ná-
tur náſládnie Communicatio Idiomatum.
Bo ponieważ ty obiedwie náturze w Chriſtu-

sie nie są przemienione/ áni zmieszáne álbo zgmátwáne/ ále zostawáią doskonáłe y rózne/ dla tegoż krom pochyby káżda z nich/ ma y záchowywa/ swe istotne y przyrodzone włásności.

Lecz gdyż nie iedná náturá/ z thych dwu/ przes sie sámá/ ále obiedwie ziednoczone w Kristusie iedyną personą są/ dla thegoż Luther dobrze mówi/ iż oni szkárádzie błądzą/ ktorzy ták nátury rozrywáią/ iżby nieco Boska krom Człowieczey/ álbo Człowiecza krom Boskiey Nátury spráwowáć miáłá/ Bo gdzie Vczynki rozłaczone bedą/ thám thez krom pochyby y Nátury przes to rozdwoione y dwie rózne personie/ vczynione bedą. Máią dla tego/ iáko też y Oycowie S. in sexta Synodo náuczáli/ vczynki wszystki/ tey iedyney nierostárgnioney personie/ kthora iest Bóg y człowiek/ przywłaszczány być/ które tá personá czyni/ y co o niey mówiono bywa/ A nie ták Nátury rozerwáne á rostárgnione máią być/ iżbysmy ono co iest człowieczey Nátury włásnością/ tylko człowiekowi Christusowi przywłaszczáć chcieli/ á nie Christusowi iáko prawdzi-

prawdziwemu Bogu/ iáko Nestorius czynił/ ále co o niem bywa mówiono/ to mamy o cáłey personie rozumieć/ iáko dla tego Pismo S. o nim ták powiáda y mówi. Páná chwały vkrzyżowáli 1. Corint: 2. Bóg Zebránia swego/ przes krew swoie nábył/ Acto. 20. vsmierzeni iestesmy przes smierć syná Bożego/ Ro. 5. Item On drugi człowiek iest Pan z niebá/ 1. Cor. 15.

A iżby iednák dla ziednoczenia obudwu Nátur/ w tey personie/ nátury nie były pomieszáne/ ále káżda z nich rózníe rozumianá byłá/ tedy Pismo gdzie iedno włásności człowiecze wspomina/ nadobnie á iáśnie tákową rózność wyraza/ y mówi o zupełney álbo cáłey personie: Christus Syn Boży národził sie z pokolenia Dawidowego/ ále podług ciáłá/ Rom: 1. Item Christus pochodzi z Oyców podług ciáłá/ Rom: 9. y 1. Petri 4. Christus zá nas cierpiał w ciele.

Przetoż nieprawie áni właśnie bywa mówiono/ (gdy sie mówi o istnych włásnościách w Christusie) iżby Bostwo cierpieć miáło/ Item iżby Christus podług człowieczeństwá wieczny był/ ále gdy bywa mówiono o personie/ á

tám sie róznie iedná náturá wspomina / tedy tey to náturze iey wrodzona własność ma być przydaná / Jáko gdy bywa mówiono o cáłey personie / Syn Boży vmárł / to sie dobrze mówi / ále gdy sie Náturá Boska róznie wspomina / tám nie iest dobrze mówiono / iżby ón vmrzeć miał podług Boskiey Nátury / ále vmárł podług ćiáłá / powiáda Duch S. przez vstá S. Piotrá. A to niechay będźie dość de primo genere communicationis Idiomatum.

Po wtóre / Ale dáleko inßy obyczay iest s własnośćiámi Vrzędu Christusowego / niżlis temi istnemi własnośćiámi Nátur / y nie mogą áni też máią tákowe własnośći Vrzędu / żadney Náturze osobliwie przypisáne być / poniewaź własnie dla tego obiedwie Náturze w they iedney personie ziednoczony muśiáły być / gdyż żadna Náturá sámá przez sie / tákowego vczynku y vrzędu / podług rády Boskiey ná sobie mieć y wykonáć nie mogłá. Bo gdyż podług spráwiedliwego sądu y wyroku zakonnego / kthóry ná wieki nie iest odmienny / Matth. 5. Luc. 16. grzech nász śmierćią muśi być karány / Rom. 6. A iednák nie podobno było /

było / áby Boska Náturá przez sie vmrzeć mogłá. Przetoż personá Pośrzednikowá muśiáłá być / práwie vrodzonem prawdziwem człowiekiem / ćiáłá y nátury nászey / króm grzechu y doßczatku świeta / Luc. 1. Ebr. 2.

A gdyß sámey tylko człowieczey náturze nie podobno było / wßystkiego Swiátá grzechy nośić y zá nie płáćić / śmierć vmorzyć y zábić / płomienie piekielne vgáśić / gniew Boży vbłágáć / niewinność álbo wieczna spráwiedliwość przed Bogiem / y wieczny żywot zás przynieść / wßystkiem ludziem ná ziemi / Przetoż tá personá Pośrzednikowá / muśiáłá thez być z przyrodzenia y Istnośći prawdziwy Bóg / Dla tegoż wieczny / dobrotliwy / y wierny Oćiec Niebieski / te ráde nálazł / y záwárł / ießcze przed Swiátem / y położeniem fundamentu tego Swiátá / Eph. 1. Timoth. 1. Ze Syná swego iednorodzonego dáć chćiał / iáko go też / gdy czás był wypełnion / dał y zesłał / národzonego z Niewiásty / y pod Zakon poddał / Gal. 4. iżby oná spráwiedliwość / którey Zakon po nas chce / w nas byłá wypełnioná / Rom. 8. y iżby przezeń wßytek świát zbáwion był / Joh. 3.

Dla tegoż w tákowem vrzędzie y vczynku/ Christus iáko nász Pośrzednik/ nic nieczynił áni spráwowáł/ podług iedney tylko Nátury/ ále podług obudwu Nátur/ iáko Synodus Chalcedonensis mówi: Agit utraq; natura cum communicatione alterius. Jest nász Pośrzednik przed Bogiem y Rzecznik álbo przyczyńcá/ nie Bóstwo tylko/ áni też człowieczeństwo tylko/ ále Boskie człowieczeństwo/ y człowiecze Bóstwo/ pisze Augustinus de ouibus Cap. 12. Siedzi s námi grzesznikámi w száli wagowey/ gdy bywamy szácowáni przed sądem Bożym/ nie szczyry á prosty człowiek/ bo by też nie mógł s námi siedzieć/ gdyby człowiekiem nie był/ przetóż mamy Bogá z námi/ pisze Lutherus de Ecclesia & Concilijs. Aleć on przes śmierć moc odiął temu/ który moc śmierci miał/ Ebr. 2. stał sie nászą niewinnością y spráwiedliwością/ iáko prawy Bóg z pokolenia Dauidowego narodzony/ Jerem: 23. y 33.

Dla thegoż słusznie obádwá s náukámi swemi bywáią gánieni y potępowáni/ Stancar/ który tákowe vczynki vrzędu Páná nászego Jezu Christá/ náturze Boskiey bierze/ á tylko

tylko człowieczey dawa álbo przywłaszcza/ R Osiander/ który przeciw temu/ ony człowieczey náturze bierze/ á tylko Boskiey istney náturze przywłaszcza/ przeciw onemu iásnemu wyższey rzeczonemu gruntowi Pismá S. y náuce vgruntowáney tymże pismie/ Oyców świetich.

Po trzecie/ co wyższey o istnych własnośćiách nátur w persónie Christusowey de primo genere communicationis Idiomatum powiedziano iest/ to Sacramentarze ku temu ćiągną/ iżby dla tego człowiecza nátura w Christusie/ nic więcey nie miáłá mieć/ iedno tylko pospolite proste własności/ ile inák człowiecza náturá z przyrodzenia ma/ y tymby sie sstáć miał bráćiey swoiey we wszem rowny/ dla thegoż gdy słyszą/ iż podług pismá S. człowieczey náturze Christusowey/ nieco więcey przydawano bywa/ niżli inák pospolićie człowiecza náturá z przyrodzenia ma/ tám oni chnet wołáią/ iżby táko á przes to/ prawdziwa náturá człowiecza/ Christusowi brána y niszczona być miáłá/ która krótko mowiąc/ nic więcey w niem nie ma przepomoc/ niźli w inem práwem człowieku/ przepomoc może.

Dla

Dla tegoż przeciw temu ty dwie częśći/ ták iáko ſą dobrze w Piſmie S. vgruntowáne/ którem też Oycowie świeći mocno przypadáli/ y ná nie zezwaláli/ máią być dobrze baczone y vważáne.

Napierwey/ iż to ieſt prawdá/ która nigdy nie może być przaná/ iż przes ziednoczenie obudwu Nátur/ Boſkiey Iſtnośći ſámey w ſobie/ przes to nic nie ieſt odięto áni przydano/ theż táto naturá nic przes to nie wzięłá áni wziąć mogłá/ poniewaz oná ſámá przes ſie nie odmienna ieſt/ ná wieki wieczne/ iák Piſmo o tym iáſnie świádczy y mówi/ Ebr. 1. z 102. Pſalmu. Ręku twoich vczynki przeminą/ ále ty zoſtániesz/ ony ſie zſtárzeią y odmienią/ ále ty tenże zoſtaważ ⁊c. A Malach. 3. Ego Dominus & non mutor. Athanaſius ad Epictetum: Non enim verbum caro factum eſt, ut aliqua acceſſio fieret Deitati, neq; ut uerbum in meliorem ſtatum reduceretur. Leo in Epiſtola 10. Natiuitas temporalis illi diuinæ & ſempiternæ natiuitati nihil minuit nil contulit, ſed totam ſe reparando homini, qui erat deceptus, impendit.

A po drugie/ człowiecza náturá w Chriſtuſie nie tylko wiele wzięłá/ ále przes ziednoczenie z Boſką/ ieſt nád wſzyſtek rozum y pomysł ludzki wynieſioná/ więcey niſzli my rozumieć álbo o tym mówić możemy/ táko/ iż nie tylko przyrodzone iſtne własnośći ma/ ále iáko ieſt nád wſzyſtki ſtworzenia przes ziednoczenie w tę wielcewyſoką perſonę/ przywiedzioná/ ták też przes to doſtáłá y przyięłá/ niezmierzone wielkie Boſkie własnośći/ kthóre iednák żadnemu człowiekowi/ áni też któremu inſzemu ſtworzeniu z przyrodzenia przysłucháią/ áni od Bogá żadnemu nigdy nie będą dáne. Iáko Chriſtus iáſnie mówi/ Matth: 11. wſzyſtki rzeczy (nie mówi/ niektóre rzeczy) ſą mi dáne/ od Oycá moiego/ Ioan. 5. Iáko Oćiec ma żywot ſam w ſobie/ ták też Synowi dał/ żywot mieć/ w ſobie ſámem/ y dał mu moc/ ſąd mieć/ przeto iż Synem człowieczem ieſt/ ⁊c. Ioan. 6. Tenći ieſt chleb Boży/ który z niebá przychodźi/ y żywot świátu dawa. Item/ A chleb ten/ który ia dam/ ieſt ćiáło moie/ kthóre ia dam zá żywot świátá/ ⁊c. Iáko mię posłał żywy Oćiec/ á ia żywę dla Oycá/ ták theż on który mię będzie

ſadł/ będzie żyw dla mnie/ Johan. 13. Jeſus wiedział iż mu Oćiec wſzyſtko w rece iego dał/ y tákowych namów ieſt niezliczona moc w piſmie S.

Acz też Chriſtus podług człowieczey nátury/ to wſzyſtko/ przes ziednoczenie s Boſką/ od początku národzenia ſwego wziął/ y tákowey Boſkiey możnośći/ w człowieczey náturze vżywał/ gdzie/ gdy/ iák często/ y iáko mu ſie iedno podobáło/ wſzákże ſie dla nas do czáſu poniżył/ y w poſtáwie iáko iny człowiek náleziony ieſt/ Phil. 2. nie przeto iżeby nic wiecey nie przemogł/ iáko Sacramentarze bluźnią/ Ale iáko Páweł S. mówi/ iż onego/ co miał/ przes czás niektóry/ nie vżywał/ áż po zmartwychwſtániu/ w tákowey mocy/ iáko wſzechmogący Syn Boży/ vkazan ieſt/ przes Duchá świętego/ Rom. 1. Gdyż wſzyſtkę moc (nie mówi niektórą rożną álbo máłą) wziął/ ták ná Niebie iáko y ná ziemi/ Matth. 28. nie ná czás máły/ krotki á przemienny/ ále wieczną moc/ kthora nie przemiya áni vſtawa/ Daniel. Cap. 7.

Niechcemy teras inych známienitych świádeſtw wyliczáć/ iáko do Epheſów 1. y 4. 1. Pet. 3. Ebr. 7. 1. Cor. 15. &c. gdyż ſie ſpodziewamy/ iż ſerce práwie krześćiáńſkie ná iednem świádeſtwie/ álbo iáſney namowie/ wiecey niżli doſyć ma/ á ſercom złym y przewrotnym/ y ſam Bóg z niebá doſyć vczynić nie może/ áż do ich ſądu/ tylko niektóre świádeſtwá Oyców świętych/ á napierwey pierwego Kośćiołá/ Nowego Teſtámentu/ po czáſie Apoſtolſkim/ przytoczem/ ktorzy w tákoweyże nędzy á mierze przećiw odſzczepieńcóm/ prace czynili. Athanaſius ad Epictetum, Non enim verbum caro factũ eſt, ut aliqua acceſsio fieret Deitati, neq; ut uerbum in meliorem ſtatum reduceretur, magis uerò humanæ naturæ, magna acceſsio facta eſt &c. Item de decretis Nicenis: λόγος non diminuebatur amictu corporis aſſumpti, ſed potius deificabat illud.

Baſilius de natiuitate Chriſti: Verbum corporea debilitate non eſt impletum, ſed ſicut ignis ferri proprietates non tranſumit, nigrũ eſt ferrum & frigidum, ſed tamen ignitũ ignis formam induit, & ipſum illuſtratur & calefit, non nigreſaciens ignem, & ipſum inflammatur, non frige faciens flammam:

Sic etiam humana Domini caro, ipſa particeps facta eſt Deitatis, non ſuam propriam tradidit Deitati imbecillitatem, Emiſenus in homilia de incarnatione; Diuiniora quidem aſſumptæ naturæ dedit, eorũ uerò quæ humanitatis ſunt, nihil aſſumpſit. Auguſtinus contra Fœlicianum cap. 10. Iniuria ſui corporis affectam nõ fateor Deitatem, ſicut maieſtate Deitatis glorificatam nouimus carnem. Cyrillus de incarnatione unigeniti cap. 11. Humana natura magis ſubleuata eſt ultra naturam, quam deiecit infra naturam inuertibilem Deum &c. Ibidem unigeniti Dei propriũ corpus exiſtens, omnia humana tranſcendit.

Aczby też o tákówem przedziwnem Máieſtácie y wyſokośći człowieczey nátury w Chriſtuſie/ iáko ią ón ná on czás wziął/ niekto ſubtylnie á byſtro diſputowáć á mówić długo chćiał/ tedyć iednák to wßyſtko/ podług powieśći Páwłá S. prózno á dáremnie ieſt/ Bo Bóg Oćiec Synowi ſwoiemu dał/ (bez pochyby w tey náturze w ktorey ono mogł przyiąć) wßyſtko coby iedno mogło być pomieniono/ nie tylko ná thym Swiećie/ gdzie iednák wßyſtko po częśći ieſt/ 1. Cor. 13. ále też y w przy-

w przyßłem/ Eph. 1. czego myſli náße ogárnąć nie mogą/ 1. Corinth. 2. lecz támo vyrzemy/ powieda Jan S. 1. Joan. 3.

Wßákoż iednák tu iáſnie á wyroczyśćie wyznawamy/ iż nie to ieſt domnimánie náße/ áżeby porownánie obudwu nátur ná wßem ſtáć ſie miáło/ ále mówiemy s Lutherem y s Oycámi S. iż człowiecza nátura pod Boſką zoſtawa/ też przećiw Szwenckfeldowi/ kthóry ináczey náuczał/ y przećiw Sacramentarzóm ktorzy nas fáłßywie y przećiw prawdzie/ czego inego obwiniáią/ iż przes to człowiecza nátura w Chriſtuſie w ſwey iſtnośći/ nie ieſt przemieniona/ ále zoſtáłá y zoſtawa ná wieki/ Acz też czás y godziny/ długość y ßerokość dálekośc y bliſkość/ podobno/ álbo v ludzi nie podobno/ iemu też podług człowieczey nátury/ poddano ieſt/ y nic nie ieſt tákowego/ coby go przepomoc miáło/ nie tylko ná tym świećie ále y coby iedno w przyßłem świećie pomieniono być mogło/ Eph. 1. Philip. 3. Ebr. 2.

Przetóż też ten Argument Sacramentarzów/ à proprietate corporis ſimpliciter humani, ad corpus Chriſti unitum diuinitati corporaliter,

álbo hypostatice kłamliwi y łżywi / owßem bluźnierstwo przećiw człowiekowi Christusowi iest / zá co oni y ći którzy s niemi dzierżą / dniá sądnego / przed Bogiem będą liczbę álbo odpowiedź / dáć musieli.

O Zakonie.

Nauká słowá Bożego y pismá S. w kthórey sie Bóg sam y wolą swoię świátu obiáwił / dzieli sie ná dwie częśći głó wne / w náukę Zakonu / y w náukę Ewángeliey / z tych dwu iedná / ma ten vrząd y vczynek / iż grzechy y zapłátę zá grzechy obiáwia / y przes thoż potępienie opowieda y zábiia. A druga przećiw temu / każe y náucza o spráwiedliwośći / w której przed Bogiem możemy być od grzechów wolnemi / spráwiedliwemi y przyiemnemi ku żywotowi wiecznemu / 2. Corint. 3. Gal. 3. A iákby ty obiedwie głó wne częśći krześćiáńskiey náuki / miáły włásnie rozeznáne / y káżda z nich wiernie wyświetlona y vżywána / o tym Confessio Augustana, Apologia eiusdem, Artykuły Szmalkáldskie / y pismá

y pismá Lutherowe z pismá S. dostáteczną spráwę dáią. Przytym ma káżdy zostáć / á przed nieprzyiaćielem dußnem dobrze sie ostrzegáć / który czásu káżdego náuczánie o pokućie y o odpußczeniu grzechów / które z różnośći obudwu głownych częśći náuki krześćiáńskiey / ma być bráne / z tąd fáłßował y ludźie ßkárádźie zwodźił / iż ty dwie náuce Zakón y Ewangelią / iedne w drugą mießał / álbo przesliß dáleko iednę od drugiey odłączał / álbo wżdy ich właſne wyrozumienie y vżywánie przemieniał / iáko czyni Kośćioł Papieski / czego áż do dniá dźisieyßego / znáczny przykład przed oczymá mamy.

A ácz przes Luterá osobliwie / ten známienity wielki vczynek wypráwiony iest / iż różność Zakonu y Ewangeliey nadobnie y iáśnie iest pokazána / y Papiestwo przes to vpadek niemáły wźieło / tedy iednák Dyabeł ießcze nie miał odpoczynku / ále izby ßczyre á czyste náuczánie sfáłßował / wzbudźił Antinomos / káźićiele Zakonu / kthórzy oto vsiłowáli / Azeby zakón z Kośćiołá był wyrzucón / á iednák pokutá (którą my tu in specie tylko pro cõtritione rozu-

rozumieiemy) z Ewangeliey byłá náuczaná/ pod tą pokrywką/ áby sumnienia nie były strá- szone áni trwożone/ sercá by w tákowy vćiſk y ćieszkość/ álbo iáko Páwel S. zowie/ w smutek nie były przywodzone/ powiedáiąc iż- by iednák prawdziwa wiárá mogłá być miá- ná/ krom tákowego doisnego poznánia y brzyd kośći grzechów/ y stráchu dla gniewu Boże- go/ Jáko thez iáwnie náuczáli/ powiedáiąc/ Aczes iest Kurwá/ łotr/ Cudzołożnik/ álbo iny grzesznik/ gdy iedno wierzysz/ tedys iest ná drodze zbáwienney/ á tákowáć náuká nászemu smrodliwemu ćiáłu y krwi/ bárzo miła y przy- iemna iest/ á przećiw temu ćiáłu y krwi nászey nic ná świećie nie może być przećiwnieyszego/ iáko gdy sol nie zbotwiáła/ ále prawie słona iest/ iáka tez być musi/ ináczey ni ku czemu iest pożyteczna.

To szwermerstwo Luther pokazał/ zgá- nił y potepił/ tym fundamentem/ iż żadna prá- wa krześciáńska wiárá/ áni serdeczne oczeká- wánie Páná Christusá/ dla wybáwienia z grzechów/ w sercu nie może być/ krom praw- dziwey pokuty/ serdeczney skruchy y żáłośći/ y krom

krom vprzeymey brzydkośći grzechów/ A ża- dna tákowa prawdziwa pokutá/ nie może być/ krom poznánia grzechów/ y gniewu Bo- żego dla grzechów.

A o grzechach y o gniewie Bożym nie mo- żeć ináczey być náuczano/ iedno przes Zakón/ Rom. 3. y 7. Bóg też nikogo nie vspráwiedli- wia/ iedno grzeszniki/ Math. 9. nikogo nie ob- żywia áni poćiesza/ iedno ony które pierwey záſmućił y vmorzył/ 1. Samuel. 2. ⁊c. A tá- kowyć vczynek nie przysłucha ku Ewangeli- ey/ Boć oná iest posługowánie ku żywotu/ á nie ku śmierći/ áleć przysłucha ku Zakonowi/ który iest posługowánie ku śmierći á nie ku ży- wotu/ 2. Corint. 3. Dla tegoż Luther dobrze mówi/ iż oná náuká/ vczynek y vrząd zakonów wypráwuie/ która grzech y gniew Boży obiá- wia/ ná którymby kolwiek miescu pisma S. położona byłá.

Tákowy grunt álbo fundament ma być pilnie czásu káżdego w Kośćiołach záchowá- ny y náuczány/ Bo Diabeł ieszcze nie odpoczy- wa ále sie rozmáitem obyczáiem pokusza/ áby przećiwna náuke Antinomow ná plác zás mogł wywrzeć. F Bo

Bo niektórzy teras rownie tako ʃzáleią/ powiedáiąc/ iż poznánie grzechu/ ʃkruchá y żáłość dla grzechów/ nie z Zakonu ma być náuczaná/ ále z Ewangeliey/ boby to Judaʃzowá pokutá y wieczna roʃpácz byłá (powiedáią) gdyby iey z Zakonu náuczano. Coby króm pochyby prawdá byłá/ kiedyby miáło tylko przy náuczániu Zakonu zoʃtáć/ á odpuʃzczeniaby grzechów zá pokutą z Ewangeliey nie náuczano. A Zakonby też ták nieprawie náuczan był/ poniewaʒ ʃmysł konieczny Zakonu nie then ieʃt/ iżby przy iego náuczániu zoʃtáć miáło/ á iżby nic wiecey ʃtrwożonemu ʃmutnemu grzeʃznikowi kazano być nie miáło/ ále iáko Páweł S. iáʃnie mówi: Finis legis Christus, Rom. 10. Item/ Bóg wʃzyʃtko pod grzech záwárł/ áby ʃie nád wʃzyʃtkiemi zmiłował/ y obietnicáby przyʃzłá przez wiárę w Jezuʃá Chriʃtuʃá/ Rom. 11. Gal. 3.

Tedyć ten grund ieʃt nikczemny y fáłʃzywy/ co ći Szwermerowie powiedáią/ Duch S. karze świát z grzechu/ y z niedowiárʃtwá/ Jo. 16. przeto nie Zakon/ czym iáwnie wyznawáią/ Napierwey/ iż Zakonu zá náukę Duchá S. nie

S. nie trzymáią/ przez którego iednák nápiʃan ieʃt/ Deut. 9. Po drugie/ iż Ewangelia ieʃt/ nie tylko posługowánie żywotá/ ále y śmierći y zátrácenia/ przećiw Páwłu S. 2. Corint. 3. Po trzećie/ álbo iż iednák Ewangelia karze niedowiárʃtwo/ ále nie ku zátráceniu/ przećiw Chriʃtowi/ który iaʃnie mówi/ Joan. 3. Marci vltimo, kto nie wierzy/ ten iuż ieʃt oʃądzon y potępion.

Prawdáć ieʃt/ iż Ewángelia o wierze w Páná Chriʃtuʃá náucza/ iákowa oná ma być/ y ná co ʃie ma fundowáć/ á nie Zakon/ iák Páweł S. iáʃnie mówi/ Lex non ex fide, Gal. 3. Lecz poniewaʒ Ewangelia ieʃt słowem y obietnicą Bożą/ A Zakon żąda y mieć chce/ ábyʃmy káżdemu náuczániu słowá Bożego y obietnicy wierzyli/ thedyć theż króm wątpienia karze ty y ine wʃzyʃtki niedowiárʃtwá/ w których Swiát pogrzeznął/ iż Ewangeliey nie przyimuie/ y w Chriʃtuʃá nie wierzy. Ták zoʃtawa rózność Zakonu y Ewangeliey/ króm wʃzelkiey confuʃiey á zámieʃzánia/ prawdziwa y iáʃna/ iż ácz w Ewangeliey wiele declarationes legis, náyduią ʃie/ iák Luther świádczy w 2.

 Cap.

Cap. ad Gal. wszákże iednák ón fundament mocny zostawa/ który z Páwłá S. w Apologiey położony iest / Verbum quod arguit peccata, doctrina legis est, non Euangelij &c. Nie wspomaga też ty Szwermery nic/ iż vsitatam definitionem, iáko oná często in Augustana confessione, Apologia eiusdem, y thež w pismiech Lutherowych powtarzána bywa/ w nászych Kośćiołách záchowawamy / y záchowáć mamy/ zwłaszczá / iż Euangelia iest náuczánie álbo kazánie o pokućie y o odpuszczeniu grzechów. Bo iáko pismo S. często tego słowá / Zakón/ pospolićie vżywa zá cáłe náuczánie słowá Bożego/ ták też y Euangeliey/ Psal. 1. 19. 119. ábysmy wiedzieli / iż nie ná nászey vchwale zależy/ ále Boski Mandat y vprzeymie przykazánie iest/ ábyśmy mu wierzyli. Ták thež y ná inych wielu mieścach pismo S. vżywa tego słowá/ Ewangelia / pospolićie/ iáko Mar. 16. Idźćie ná wszystek świát/ náuczayćie Ewangeliey etc. Luc. 9. Náuczáli Ewangeliey / y vzdrawiáli niemocne/ ná wsze strony. Bo pokutá przez Zakon/ nieináczey ma być náuczaná/ iedno áby koniec ten iey był/ náuczánie o Christusie / iák to wyż-

to wyższey z Páwłá S. pokazano iest/ y iest to iednák prawdá / że nie Ewangelia/ ále Zakón niedowiárstwo y grzechy karze / y pokuty náucza/ iák przeciw temu/ nie Zakon odpuszczenia grzechów y wiáry w Páná Christusá / ále Ewangelia róznie y włáśnie náucza.

To náuczánie nie tylko ma fundament w słowie Bożym / ále też ták iest wyroczysto iáśnie w Apologiey położone / De pœnitentia. Verbum quod arguit tantum peccata, doctrina legis est non Euangelij. Item porro: Lex est verbum quod arguit & condemnat peccata, & paulo post, Hæc sunt duo præcipua opera Dei in hominibus, perterrefacere, & iustificare ac uiuificare perterrefactos, In hæc duo opera distributa est uniuersa scriptura. Altera pars est lex, quæ ostendit, arguit & condemnat peccata. Altera pars Euangelium, hoc est promissio gratiæ in Christo donatæ &c. Item in loco iustificationis, Euangelium proprie est promissio remissionis peccatorum & iustificationis, propter Christum.

Lecz niestetyż/ ten błąd Antinomów/ więtszy y szkodliwszy iest/ niszli dobrze iest/ á osobliwie przy vczyćieloch / którzy sie niewiele o to

 frásuią/

fráſuią/ ieſli ſie owieczki Chriſtuſowe/ ich pie-
czey polecone/ vprzeymą pokutą ku Bogu ná-
wracáią/ y dla thego zbáwione álbo nie zbá-
wione bywáią/ poniewaž nie ieſt možno/ krom
pokuty zbáwienia nábyć/ Luc. 13. Jerem. 5. R
gdyž dobrze baczą iž ſol kąſa/ Matth. 5. y dla
tego káſki v słucháczów nieiedna/ ále niekáſkę
pobudza/ Joan. 1. Dla thegož niektórzy tę o-
chłodę y fláſter bárzo przyiemny nálezli/ iž ie-
dnák Zakonem grzechy karzą/ y podczás do-
ſyć vprzeyme/ ále perſon nie miánuią/ mnimá-
ią/ gdyby iedno grzechy in genere karáli/ ižby
vrzędowi ſwemu doſyć vczynili/ nie vwažáią/
iž słowo Bože mówi y przykázuie/ złego (á
nietylko złość) precz od ſiebie odrzućić/ 1. Cor. 5.
Ony którzy grzeſzą/ karz przed wſzyſtkiemi/
áby ini boiaźn mieli/ 1. Timoth. 5. Wſzákže
Prorocy/ Chriſtus y Apoſtołowie/ perſony/
które grzeſzą karzą/ á nie tylko grzechy y zło-
ści. Non licet tibi (mówi Jan Chrzćiciel do
Królá Herodá) habere hanc, Matth. 14. iá-
kož tež w prawdzie rozum y práwá poſpoli-
te náuczáią. Bo nie złodzieyſtwo/ ále zło-
dźieiá obyczay ieſt wieśić/ in policia in œcono-
mia,

mia, Oćiec dźiećię rozgą záćina zá wyſtępek/ á
nie wyſtępek/ Lekarz tež nie niemocy/ ále per-
ſonie lekárſtwo dawa/ ꝛc.

Lecz co ſie przes to wypráwuie/ iž przećiw
tákowemu porząkowi czyniono bywa/ Náu-
czyćiele y słucháczе dniá ſądnego przed ſądem
Božym/ ále bárzo pozno/ dobrze ſie dowiedzą/
iák Bóg iáſnemi słowy mówi/ Synu czło-
wieczy (á onoć wſzyſcy/ którzy táko bywáią
zwáni/ muſzą vmrzeć Ebr. 9. y przed ſtolec ſą-
du Chriſtuſowego muſzą ſtánąć 2. Cor. 5.) v-
czynikem ćię ſtrażem ludu moiego/ ty maſz z vſt
moich słowo bráć álbo słyſzeć/ á ony ná
moiem mieścu wyſtrzegáć/ gdy do niepobo-
žnego (nie mówi do grzechu) mówię/ ty (nie
mówi twoy grzech) muśiſz śmierćią vmrzeć/
á ty onego (nie mówi grzech iego) nie wyſtrze-
žeſz/ y nie opowieſz mu/ áby ſie niepobožny od
niepobožnośći ſwey oſtrzegał/ ižby žyw zoſtał/
tedyć niepobožny dla grzechu ſwoiego vmrze/
(nie wſpomože go by na mniey pochlebniko-
wo milczenie) ále krwie iego będę žądał z ręku
twoich. Dla tegož słudzy słowá Božego nie-
chay tego pilnie doglądáią/ á obiedwie náuce
pilnie

pilnie á wiernie podług opisáney reguły słowá Bożego / á nie podług przychylności ku personam / y domnimánia swoiego / niechay wypráwuią y słuchácżom swoim ony przedkłádáią. 1. Timot. 5. Bo chybiali oni / Bógći ich nie pochybi / y przes ich pochybienie / Owieczki nedzne przed Bogiem / wiecznie záwiedzione y zdrádzone beda / wszákże nie to z tąd ma być rozumiano / iżby Káznodzieiá káżdy / nátychmiast persony z kazálnice miał miánowáć / á iżby ón proces od Páná Christusá postáwiony / nie miał być trzyman Math. 18. Ale káżdy táko grzechy ma kárác / áby káżda winna personá mogłá polepszenie z tąd bráć / álbo iednák wiedzieć / iesliby sie ku Bogu náwroćić nie chćiáłá / iż zá żadnego Krześćiániná / nie ma być miáná áni poczytaná.

Nád ty Schwermery około Zakonu / náydnie sie ieszcze ina nowa trzodá / ktorzy tertium legis usum, trzeći pożytek Zakonu odrzucáią / iákby Zakón náwroconym ku themu nie miał służyć / iżby ie wyuczał / coby wżdy w nowem posłuszeństwie zá dobre vczynki / przed Bogiem czynić mieli. Otoż my dosić obyczáynie o tym

o tym mówiemy / iż Zakón vczynku żadnego w nas nie czyni / ále iż to Duch S. musi czynić y sprawowáć / kthóry w náwroconych przes wiárę mieszka / Rom. 8. Gal. 3. y 5. Tedy też dobre vczynki nie zá poniewoleniem á przymuszániem Zakonnem / ále dobrowolnie á z chući serdeczney bywáią czynione / Rom. 6. Iák też tákowego dobrowolnego posłuszeństwá Bóg po nas żąda y mieć chce / 2. Cor. 8. y 9. Aby rózność byłá / y iżby sie nie ták posłuszeństwo od nas stawáło / iáko Bóg o pochlebnikách skárży / Joh. 29. Math. 15. serce ich iest oddalone ode mnie.

Przytym też tá rózność zostawa / że Duch S. człowiekowi náwroconemu / nie dozwala czynić co ón chce / podług włásney wymysloney świątobliwości / álbo podług włásnego podobánia álbo woley / Col. 2. Tegoć Bóg nie może ćierpieć / iák sam mówi / Deut. 12. Thego czynić nie máćie / co sie wam zda być práwie y dobrze / Item / wszystko co wam przykázuię / máćie trzymáć / ábyśćie podług thego czynili. Przetóż Duch S. náwroconego człowieká prowádzi / podług pisánego słowá w Zakón /

 áby

áby wßyſtki iego vczynki / práwą Bogu przyiemną służbą Bożą były / Co ſie króm przykázánia y słowá iego ſtáć niemoże / iák Lutherus piße / w przedmowie ſwey ná Stáry Teſtament. Gdzieby niekto nieco czynił / ná coby słowá Bożego pierwey dánego niemiał / to nic nie ieſt ważno przed Bogiem / y prożno ſie ſtawa. Item / niechce áni może ćierpieć / áby oni ktorzy iego ſą / mieli przed ſie nieco bráć y czynić / co ón nie roſkazał / áczby też to było ták dobre / iákby iedno być mogło / Bo posłußeńſtwo / ktore ſie ná słowie Bożym funduie / ieſt ſláchectwem y cnotą wßyſtkich vczynkow. Dla tegoż krom wßego wątpienia / ći fantáſtikowie / ktorzy ták trzeći pożytek Zakonu wygładzáią / bierzą wßyſtkę ſláchetność y cnotę / vczynkom onym / kthore náwroceni czynią y czynić máią / że żadnym posłußeńſtwem nie ſą / poniewaz żadnego przykazánia Bożego ná to nie máią / áni też onego ſobie ważyć máią / náprawuią ták oſobliwy Enthuſiaſmum ꝛc.

Pánie Boże raczy ie ty ſam náwroćić / á przedſiewzięćia ich powśćiągnąć / Amen.

O Grze-

O Grzechu wrodzonem / y o Swobodney woley / álbo o siłach y mocy człowieczey / etc.

Barzo wiele ná tym zależy / izby thá część náuki krześćiáńſkiey / ßczyrze krom wßego sfálßowánia w Zebrániu záchowána byłá / według tey formy / ſmysłu y wyrozumienia / iáko Bog w słowie ſwoim o niey ſpráwę vczynił. Bo to ieſt prawdá / iáko w Apologiey ieſt nápiſano / De peccato originis: Non poteſt intelligi magnitudo gratiæ Chriſti, niſi morbis noſtris cognitis. Item: beneficia Chriſti nō poterūt cognoſci, niſi intelligamus mala noſtra.

Tedy też to doświádczenie y Hiſtorie káżdego czáſu poświádczáią / gdyby tá ßtuká náuki krześćiáńſkiey byłá sfálßowána / y gdyby vpádłá / tedyby wßyſtko náuczánie / we wßech inych przednieyßych głownych częściach muśiáło vpáść / przethoż thez Luther gdy chćiał náuczánie krześćiáńſkie od qwáſu Papieſkiego oczyśćić / y ono zás nápráwić / od tego głownego fundamentu rzecz ſwą począł.

To

To thež Dyabeł dobrze rozumieie y wie/
Przetóż ácz mu iego Pelagiani/ Papieżnici/
Nowokrzczeńce/y oni/ktorzy powiedáli/izby
żadne złe przyrodzenie/ ále tylko winá popeł-
nionego grzechu Adámowego/ná potomki ie-
go/ dziedzicznie przypádáć miáłá / wßyſcy
gruntownie słowem Bożem przepárći y prze-
wyćiężeni ſą/ wßákże iednák nie przeſtawa/
ále ſie o tenże członek náuczánia náßego krze-
śćiáńſkiego / byſtro á ſubtelnie pokußa / przes
Synergiſty/krom pochyby w te nádzieie/ izby
przes to záſie w dom ſwoy / z ktorego możnie
przes słowo Boże wypedzony ieſt/ chćiał ſie
wkráść/y kąkol ſwoy rozſiać. A táć ieſt they
nowey Secty Synergiſtow nánká/iż powie-
dáią/ iż ieſt prawdá/ że náturá człowiecza/
przes ſtráßliwy vpadek Adámow / bárzo ſká-
żona ieſt/wßákże iednák w tych rzeczach/ktore
należą ku náwroceniu człowieká grzeßnego/ku
Bogu/ nie wßyſtkie śiły y moc człowiecza do
ßczątku wygáßona y vrrácona ieſt/ izby ná-
wrocenie do ßczątku włáſnem vczynkiem być
muśiáło Duchá S. ále iż ießcze zoſtáłá táko-
wa dowćipność/ (aptitudo álbo capacitas,) w

náturze/ iż Człowiek ſam przes ſie może dáć
mieſce w ſobie Duchu S. y słowu iego/ przes
ktore s námi mowi/odporu nie czynić/ ále cze-
śćią ná nie zezwolić/ kthoryby pocżątek Duch
S. ná potym miał/ podpomoc/ áby zupełny
był/á tákby ſie práwe náwrocenie ſtáło. A tego
ſwego náuczánia ten fundament máią/ná kto-
rym ie zákłádáią: iż człowiek nie ieſt kámie-
niem/áni niemem nieczuynem pniem álbo kło-
cem/ále przedſie ma rozum/ma porußenie wo-
ley/ ku temu coby miał przyiąć/ á coby miał
odrzućić.

Ten pomysł ſwoy mogą fárbowáć y pie-
krzyć iáko iedno chcą/ thedyć iednák on záiſte
część błedu ſtárego Pelagiánſkiego ieſt/ktorzy
gdy ſie obaczyli/ iż byli dáleko zábrneli/ y od
Oycow S. dla thego známienićie vwracáni
byli/ iż w náwroceniu śiłam człowieczym
wßyſtko przypiſowáli/ áby te ſwą rzecz pod-
párli/ inßy pomysł wynálezli/zwłaßczá ten/
iż częśćią człowiek ſam/ á częśćią łáſká Bożą
náwrocenie/ ſpráwuie.

Táko wylicza Auguſtinus ty słowá Pe-
lagianowe Lib. I. contra duas Epiſtolas Pelagia-

norum Cap. 19. In omni opere bono, hominem semper iuuari à gratia. Et lib. 4. cap. 6. Gratiam adiuuare bonum cuiusq; propositum, non tamen reluctanti studium uirtutis immittere, nec inuito inspirare boni cupiditatem, Item lib. de gratia Christi, contra Pelag. & Celesti. cap. 10. Deus operatur in nobis uelle quod bonum est, uelle quod sanctum est, dum nos terrenis cupiditatibus deditos, mutorum more animalium, tantum modo præsentia diligentes futuræ gloriæ magnitudine & premiorum pollicitatione succendit, dum reuelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitat uoluntatem &c. Et cap. 14. iáśnie Augustinus mówi: Quod Pelagius ponit in natura possibilitatem ueniendi ad Christum, & hanc adiuuari à gratia, Przećiw themu ón náucza támże w tym Cap. 16. Non tantum adiuuari uolendi & operandi possibilitatem, sed & dari. Et Lib. 4. Cap. 6. Contra duas Epistolas Pelagianorum, reluctanti prius aditus diuinæ uocationis, ipsa Dei gratia procuratur, ac deinde iam in illo non reluctante spiritus uirtutis accenditur.

Azeby thedy tym y wßem inem Szwermerstwóm / w tym Artykule tym gruntowniey

niey zábroniono było / tedy tego potrzebá iest / y iest też rzecz dobra / ázeby prosto głowny fundáment tey náuki z słowá Bożego był poiety / tedy z tąd kążdy wnet baczyć y widźieć bedźie mogł / co iest práwie / á co nie práwie.

A napierwey to nie prawdá iest / ále ßkárády błąd Manicheiski / co niektórzy powiedáią / peccatum esse substantiam: Ale ty dwie rzeczy / máią pilnie á wiernie być rozeznáne / zwłaßczá / postáć człowiecza / która iák pierwßy Artykuł wiáry náßey krześćiáńskiey nas náucza / thež y po vpadku / Bożym stworzeniem iest / á potym grzech / przes kthóry náturá skáżona iest / y stáłá sie brzydká y ßkárádą / którego nie od Bogá mamy / áni też iest od Bogá postáćią iáką stworzony / ále iest stráßliwy iad / przes który Boże stworzenie w nas ná ćiele y ná dußy skáżone / y do dußnego nieprzyiaćielá odwrócone iest / ku nieprzyiaćielstwu przećiw Bogu / Rom. 5. y 8. ku czemuśmy przyßli przes podußczenie Szátáńskie / y przes vpadek náßych pierwych Rodźiców / od kthórych thák iádowite skáżenie / y złe Przyrodzenie dźiedźicznie ná nas przypada

przypada / iż wßyscy grzeßnemi sie sstawamy we mgnieniu oká gdy sie iedno w żywoćie mátek poczynamy / niżelismy sámi w czym wystąpili / Rom. 5. Psal. 51. á táko z nátury y z pierwßego początku synmi gniewu Bożego sstawamy sie / Eph. 2. przed któremi Królestwo niebieskie zámkniono / Przetóż nie można nam onego oglądáć / ázbysmy do ßczątku byli odrodzeni / Johan. 3.

Po wtóre / ácz postáć człowiecza ták iádem záráżona y skáżona iest / tedyć iednák nie iest w kámień áni w drzewo przemieniona / álbo przewierzgniona w iną istność / stworzenia niemego / ále záchowáłá y po vpadku Ciáło y Duße / człowieczy rozum y wola / przes co w zewnetrznych rzeczach ku doczesnemu żywotowi przynależących / cześcią wolną wolą ma / ku wypráwowániu onych rzeczy / które ku temu żywotowi przysłucháią / wßákże w wielkiey mdłośći / ponieważ náturá skáżona iest / y k temu Dyabełiey czesto iest ná przeßkodzie / y one powśćiąga / iáko o tym Augustana Confessio, Apologia eiusdem, & scripta Lutheri, dostáteczną spráwę dáią.

Po

Po trzećie / O tymći tu nie iest rzecz / áni pytánie / coby rozum y siły człowiecze / w doczesnych y zewnetrznych rzeczach zá moc miáły. Ale o tym iest rzecz / coby zá moc miáły / w Duchownych rzeczach / dotykáiących sie / náwrócenia człowieczego przed Bogiem / y nie iest to żadnym obyczáiem nász pomysł / iżby Duch S. práwe náwrócenie ták miał w człowieku spráwowáć / iżby żadne odmienienie w człowieku sstáć sie nie miáło / żadne odnowienie rozumu człowieczego / woley y sercá. Bo coby to inego było / iedno náwrócenie skutkiem przeć / Ponieważ to istna / niepochybna prawdá iest / gdzie niemáß żadnego odmienienia álbo znowienia pomysłów / żadnego prágnienia łáski Bożey / żadnego dobrego vmysłu y przedsiewzięcia / zezwolenia ná kazánie słowo / żadney pilności áni vsiłowánia ku zádußeniu rozumu przyrodzonego skáżonego / ku powśćiągnieniu ćiáłá / wßystkiey złey woley ku odpieraniu / y ku poddániu sie tylko sámemu Bogu / tám też żadnego náwrócenia niemáß / Przetóż w tym niemáß żadnego wątpienia / ale iest rzecz pewna / iż ty cześci przy prawdźiwem náwróceniu być muszą.

Lecz

Lecz tu o tym iest pytánie/ y w tymći rzecz zależy/ kto to odmienienie pomysłu y woley/ dobre przedsiewzięcie y prágnienie łáski Bożey/ á krótko mówiąc/ to cáłe przemożenie álbo moc/ y ten dowcip o dobrym myślić/ ono przyiąć y czynić/ w człowieku spráwuie/ Jeśli to człowiek sam w sobie z przyrodzenia ma/ tedyć króm pochyby niepotrzebnie żadnego náwrócenia áni odmienienia/ áni też prawdá iest co Páweł S. mówi. Nie iesteśmy dowćipni nieco myślić/ iáko sámi od siebie/ z. Corinth. 3. Albo ieśli tho z ynąd człowiekowi dano/ y w niem przes słowo spráwowano bywá/ od Duchá świętego.

W tym tu niemász żadney sporki/ iż to ieszcze powtórzemy/ ieśli nie iákie náwrócenie y odmienienie sstawa sie/ w rozumie/ w sercu/ y w woley człowieczey/ y ieśli Duch S. ku temu dopomaga. Ale iáko Duch S. Człowieká przed náwróceniem/ gdy iuż ma być náwrócon/ podług iego przyrodzenia y przemożenia náyduie.

Ná to iest tá prosta y prawdziwa odpowiedź/ iż człowiek w swym przyrodzeniu y náturze/

turze/ żadną miárą niema aptitudinē & capacitatem, to iest tákowey dowćipnośći/ iżby mógł odporu nie czynić/ ále chuć y wolą mieć/ ku przyięćiu słowá Bożego/ y ná ono ku przyzwoleniu.

A iż to náuczánie prawdziwe iest/ z náśláduiącego fundamentu pismá S. iáwno iest/ Bo napierwey odeymuie pismo S. człowiekowi w duchownych rzeczach y w iego náwróceniu/ wszystke dowćipność/ też y ku pomyślániu nieco dobrego/ iáko od siebie sámego/ z. Cor. 3. y owszem iásnie mówi: Aczby mu też słowo Boże było przepowiedáne álbo kazáne/ tedy mu sie ná przodku szczyrem szaleństwem zda/ 1. Cor. 1. y iż o Bogu y o wszystkich rzeczach iego/ nic nie może poiąć áni wyrozumieć/ 1. Cor. 2. Iż wszystki iego pomysły/ śmierćią y nieprzyiaćielstwem przećiw Bogu są/ Rom. 8. Iż sobie nic nie sprzaá áni żąda/ coby mogło sie sstáć podług woley Bożey/ gdyby Bóg oboygá niedał/ y chcenia y wypełnienia/ Phil. 2. Iż sam człowieká ciągnie/ Johan. 6. A iż do szczątku niczego nie mamy czegobyśmy od niego nie wźieli/ 1. Cor. 4. Po wtóre/ nie tylko odeymuie człowiekowi

wßyſtkę godność y dowćipność/ w rzeczách duchownych/ ále mu tež doſzczątku przypiſuie przećiwne złe przyrodzenie/ y ſzkárády niedowćip. Przetoż też ſerce człowiecze zowie nie obrzezánem kámiennem ſercem/ Ezech 11. y 36. Deut. 10. ktore z przyrodzenia dowćipu nie ma/ iżby ſie mogło odmienić álbo náwroćić/ iáko y Párd álbo Murzyn fárby ſwey przemienić nie może/ Jerem. 13. Ale iż ieſt ze wßemi pomysłámi y ſpráwámi ſwoiemi/ od młodośći/ złe/ Gene. 6. y 8. y Bogu odpórne/ Rom. 8.

Po trzećie/ przypiſuie y przywłaſzcza przeto piſmo S. wßyſtko náwrócenie/ ze wßem onym/ co ku temu przysłucha/ tylko Duchowi S. iż ón twárde kámieniſte ſerce odeymuie/ y ſerce mięśiſte dawa/ y ono obrzezuie Ezech. 36. Deut. 30. iż dawa oczy iáſne/ Eph. 1. przychylna wola y pomysł/ Joh. 2. prawdziwą boiáźń y pokorę/ Mala. 2. vprzeymą pokutę y náwrócenie od grzechów/ 2. Timoth. 2. ſerdeczną dowierność y wiárę/ w Páná Chriſtuſá/ Johan. 6.

S tą náuką Oycowie S. nadobnie ſie zgadzáią/ á oſobliwie S. Auguſtin: Non ergo homo uoluntate ſua præuenit Deum, ut cognoſcat & quærat eam gratiam, ſed præcedit miſericordiſſima gratia ſua Deus, hominis ignorantis & nondum ſe quærentis uoluntatem, ut eum ſe ſcire & quærere faciat, Hypognoſti. lib. 3. Item lib. 2. contra duas Epiſtolas Pelag: Cap. 9. propoſitum bonum, ſtudium quoq; hominis bonum, quamuis cum eſſe ceperit adiuuetur à gratia, non tamen incipit ſine gratia. Et de bono perſeuerantiæ, Lib. 2. cap. 13. Nos uero uolumus, ſed Deus in nobis operatur & uelle, Nos ergo operamur, ſed Deus in nobis operatur, & operari pro ſua bona uolũtate, hoc nobis expedit, & credere & dicere, Hoc eſt pium hoc uerum, ut ſit humilis & ſubmiſſa confeſſio, & detur totum Deo. Item lib. 2. contra Duas Epiſtolas, Pelag. Cap. 8. Quis poteſt bona cogitatione ad bonum cor præparare? abſit, ut ſic intelligant, niſi ſuperbi ſui arbitrij defenſores & fidei catholicæ deſertores. Et in Cõcilio Aruſicano Cap. 6. Si quis ſine gratia Dei uolẽtib9, credentibus, deſiderãtibus, & pulſantibus nobis miſericordiam dicit conferri, nõ autem diuinitus, ut credamus, uelimus, uel hæc omnia ſicut oportet agere ualeamus, per infuſionem & inſpirationem S. ſpiritus in nobis fieri conſitetur

fitetur, aut humilitati aut obedientiæ humanæ, subiungit gratiæ adiutorium, Nec ut obediens & humillimus ipsius gratiæ donum esse consentit, resistit Apostolo dicenti, quid habes quod non accepisti? Et gratia Dei sum id, quòd sum, &c.

Wszákże Duch S. nie spráwuie tego wszego/ obyczáiem osobliwym/ przes táiemne obiáwienia y nádchnienia z niebá/ ále vżywa ku temu kazánego słowá y dostoynych Sacramentów/ iáko od Bogá zrządzonych śrzodków/ przes które ón iednego káżdego wzywa/ dármi swoiemi oświeca/ w práwey wierze/ poświeca y záchowywa/ ták iáko wszystko krześciáństwo/ ná świećie wzywa/ zgrómadza/ poświąca/ y przy Jezusie Christusie záchowywa/ w prawdziwey iedyney wierze/ mówi nász S. Catechismus. A ponieważ Duch S. s thákowemi dármi/ nie wszego wskok á nagle wypráwuie w słowie/ ále vczynek iego ták sie sstawa/ iáko Páwel S. mówi: Ex fide in fidem, Rom. 1. Dla thegoż my mamy/ gdy ten vczynek w nas zápoczęty będzie/ od Duchá świętego záwżdy w ćwiczeniu słowá y S. Sacramentów zostawáć

wáć y postępowáć/ przytym/ mamy zápocząć modlić sie/ y nie przestawáć/ iáko Pan Christus náucza w podobienstwie o pięći Centnarzech/ Matth. 25. Bo to iest ista prawdá/ co támo nátym mieyscu mówi: Kto ma/ temu będzie dano/ etć.

Tóć iest w thym Artykule zdrowa á práwa náuká z słowá Bożego/ iáko iest od Augustiná przećiw Pelagianóm/ y od Lutherá przećiw Papieżnikóm/ obroniona y záchowaná/ Przy tey thez my chcemy zá łáską Bożą przećiw Synergistóm y Enthusiastóm/ stale mocno trwáć/ Y náuczánie przećiwne które bárzo ná drugą stronę vchodźi/ przes to záras odrzucamy/ iż niektórzy powiedáią: Hominem coactum omnia facere, & conuersionem fieri per modum coactionis, ponieważ to náuczánie nowe y słowu Bożemu iáwnie odpórne iest.

O Vspráwiedliwieniu Człowie-
ká grzesznego przed Bogiem.

W Czwartym/piatymy wszostym Artykule/mówi Apologia bárzo dobrze y práwie / iż Artykuł o vspráwiedliwieniu człowieká grzesznego przed Bogiem / przednieyszy iest / we wszystkiem náuczániu krześciáńskim / ták / iż ná tym artykule wiele zależy / który też ku práwemu wyrozumieniu wszystkiego pismá S. osobliwie służy / y ku onemu niewymownemu skárbowi y práwemu poznániu Páná Christusá / sam droge pokázuie / y do cáłey Bibliey drzwi odwiera / krom którego też Artykułu żadne sumnienie nędzne á zátrwożone / żadnego práwego / trwáłego y pewnego pocieszenia mieć nie może / álbo bogastw łáski Páná Christusowey / nie może poznáć.

Y gdzieby też ten artykuł był sfałszowány / tám krom pochyby / nie podła część / ále práwie główna rzecz / wszystkiego pismá S. byłáby sfałszowaná / drogá do práwey znáiomości Páná Christusowey zágrodzona / cáła Biblia zámknio-

zámkniona / vbogim / záfrásowánym / y dla grzechów vdręczonym sumnieniom / wszystko trwáłe pewne pocieszenie / ze wszemi bogástwy łáski Christusowey / byłoby odiete / y złośliwie oddalone.

Acz my nędzni grzesznicy / thego nierozumiemy / áni vważamy / iák niewymownie wielka to szkodá iest / thedyć iednák chytry duszny nieprzyiaciel / to dobrze rozumie / Przetóż theż w tym nie zásypia / ále káżdego czásu ten główny Artykuł możnie nágábał / ponieważ ón to dobrze wie / gdyby iedno trochę qwásu weń wrzucił / iż wszystko ciásto sqwásnieie y ská-zi sie / y vtráci wszystkę słotka wilgotność y smák przed Bogiem / iáko Páweł S. osobliwie o náuce tego głównego Artykułu mówi / do Gala. 5. Przetóż áby wybráni y S. Zebránie krześciáńskie / w tey mierze dobrze było opátrzone / Pan Bóg vrząd káznodzieyski vstáwił / w kthórym (gdyby iedno wiernie á prawdziwie był spráwowány) Duch S. nie tylko tego y inych Artykułów / práwie dobrze náucza / ná czym nie iest dość / y ná czym mówi Pan Christus nie przestánie / ále też karze / nie

pátrząc ná żadnego człowieká/ wßystek świát/ ośobliwie w tym Artykule/ dla spráwiedliwośći/ Joan. 16.

Dla tegoż potrzebá iest/ y iest thez Boskie przykazánie / gdzieby Vrząd Káznodźieyski miał być dobrze spráwowány/ y Duch S. tám miałby być przytomny/ áby wßystkie odporne skázy/ y wßystkie wprowádzone ßwermerstwá/ w tym Artykule z słowá Bożego/ były pokazáne/ potępione/ y odrzucone.

Co też przed tym czásem/ Antychrist z tego Artykułu zá Jáskinią morderską był vczynił/ y iák krom miáry niewymownie/ obyczáiem Tyráńskim/ nędzne duße y sumnienia w niey męczył/ y iáko tákowe morderskie okrućieństwo z słowá Bożego obiáwione y zgánione álbo refutowáne iest/ to pokázuią/ Confessio Augustana, Apologia eiusdem, Artykuły Szmalkáldskie y pismá Lutherowe.

Lecz potym niedługo/ przeklęći Oycowie/ Tridentini Conciliabuli, thenże smrod zás powtórzyli/ y tákowy Decret vczynili: Iż vspráwiedliwienie grzeßnego nędznego człowieká przed Bogiem/ nie tylko iest sáme łáskáwe wybáwie-

báwienie/ álbo grzechów odpußczenie/ ále ku temu też przysłucha/ poświęcenie álbo odnowienie wewnętrznego człowieká/ iż ták vspráwiedliwienie grzeßnego człowieká przed Bogiem iest/ wlana dowćipność/ ku pobożnośći/ álbo ku dobrym vczynkóm.

Ná to násládowáło Interim/ które náucza/ ileby wiárá miáłá s sobą miłość/ tedy vspráwiedliwia/ per inhærentem iusticiam.

Nie długo potym z tákowego Papieskiego náuczánia/ Disputatio wypłynęłá o dobrych vczynkách/ iżby też ony ku zbáwieniu potrzebne być miáły/ z kąd ty náśláduiące corruptelæ á skázy wwiedzione są/ w niektóre Zebránia/ iżby vspráwiedliwienie wiáry/ miáło być ze dwu częśćiu/ w którychby záleżeć/ stáć y wykonywano być miáło/ zwłaßczá/ w vbłagániu y odnowieniu/ Item iżby obietnicá łáski Bożey adplicowána y przywłaßczána bywáłá/ wiárą sercá/ y wyznániem vstnem/ y owßem wßczęły sie były tákowe disputátie á rozmowy/ ieśliby też potrzebá było/ o to słowo Sola, to iest/ sámá wiárá vspráwiedliwia/ wiele sie wádźić/ y walczyć.

A gdy ták Zebránia náſze około tego Ar-
tykułu ze wſzech ſtron wewnątrz y zewnątrz/
od przyiaćioł y od nieprzyiaćioł ſturmowáne
y dręczone były. Tám też wyſtąpił Oſiander/
wſzyſtkę siłę y moc ſwą ná to záſádziwſzy/ áby
był mogł obyczáiem ſwym á práwie nowym/
ten Artykuł wynicowáć. Y ácz ten iego po-
mysł y przedſięwźięćie przewrotne y ſzkodli-
we/ z oſobliwego zrządzenia y łáſki Bożey/
przes Iudicia Ecclesiarum Confessionis Augu-
stanæ, dobrym mocnym fundamentem/ piſmá
S. pokazáne/ zgánione y odrzucone było.
Wſzákże iednák ná początku/ máło zá to Bogu
dziękowano/ áni (iáko przysłuſzáło/) z
wdźięcznośćią to przyimowano/ Ale otym ſie
pilnie ſtárano/ iákby tento ſzkodliwy błąd w-
prowádzony/ mogł záduſzony być/ wſzák nie
iáko potępiony/ iákby rzecz byłá słuſzna/ ku
vſpokoieniu ſumnienia/ kthóre niem były zá-
trwożone/ y ku wyſtrzeżeniu/ Y owſzem otym
vsiłowano/ iżby iedno mogł być ozdobion/
przes milczenie prawdziwych sług Chriſtu-
ſowych/ y iżby vrząd karánia Káznodzieióm
złożono y odięto/ álbo iżby był wydány y miá-

ny zá proſte ſwary y nieważne zwády/ gdzie
ieden drugiego niewyrozumiał/ áni wyrozu-
mieć chćiał/ á ták iżby v inych w pogárdzenie
przyſzedł.

Tenći ieſt náſz przednieyſzy wielki á ćięſzki
grzech/ przed Bogiem w tey tu ziemi/ kthóry
nam ná ſzyi przes długi czás leżał y nas vći-
ſkał/ Z ktoregobyſmy dniá oſtátecznego ſrogą
liczbę dáć musieli/ gdybyſmy go byli mieli ná
ſobie nieść przed ſąd/ á nie tu go byli złożyli/
przes ſerdeczną żáłość/ ták iżbyſmy mu byli
nieprzyiaćielem/ pokutę czynili/ y przes ſerde-
czną dowiernośćku Bogu/ w wierze odpuſz-
czenia grzechów ſzukáli. Dla tegoż wielka ieſt
potrzebá/ á oſobliwie tu ná tym mieścu/ Po-
nieważ kilko tysiąc ludu/ przes to zwiedzieni
y zátrwożeni ſą/ Zebránie S. záſmucone/ imię
Páńſkie zbluźnione/ áby tá obłędliwa náuká
iáſnemi słowy odrzucona/ y potępiona byłá/
áby táko záwiedzieni (zá co Bóg dniá ſądnego
liczby będzie żądał/ iáko zá krew ſwoię włá-
ſną/ 1. Corint. 8.) zás byli náprawieni/ Zebrá-
nie S. vſmierzone/ y iżbyſmy wſzyſcy w ſkut-
ku/ przed Bogiem/ y wſzyſtkiem Swiátem/

prawdźiwie wyználi / y oświátczyli / iżeſmy też z prámego ſercá tákowey obłędliwey náuce / podług słowá Bożego / Pſal. 138. perfecto odio &c. nieprzyiaciołmi ſą / y iż podług práwey własności owieczek Páná Chriſtuſowych Joan. 10. przed głoſem cudzem vćiekamy.

A niew tymći ſie oná rzecz toczy / o którey Oſiander náuczał / dla którey też był nágábány / y náoſtátek ieſt ſkaran od wßech dobrze náprawionych kośćiołów / iáko obłędliwy fałßywy náuczyćiel / ieſli ku odpußczeniu grzechów / łáſki Bożey w záſłużeniu Chriſtuſowym potrzebuiemy / ieſli Bóg podſtátna ſpráwiedliwośćią ieſt / ieſli w wierzących s nią mießka y ſpráwuie / iż poczynáią dobrze czynić: Albo ieſli potrzebá ieſt / iżby nieiákie przemienienie w człowieku náydowáć ſie miáło / po vſpráwiedliwieniu / Tegośmy iednáko z obudwu ſtrón náuczáli / wyznawa ſam Oſiander w ſwoiey Refutat. fol. D 3. fac. 2. E 2. L 2. fac. 2. M 2.

Ale táć byłá rzeczy zwádá / miedzy námi coby było in Articulo iuſtificationis, miedzy tymi rzeczmi wßemi / oná práwą wieczna ſpráwiedli-

wiedliwośćią / nedznego grzeßniká / przed Bogiem / ku iego zbáwieniu / o kthórey piſmo S. á oſobliwie Páweł S. mówi / Rom. 3. 4. y zowie ią Iuſticiam Dei álbo fidei, iák ſie Oſiander práwie dla tego ná ty mieſcá referuie á odzywa / in Confeſs. fol. G. 1. H 3. I 1. S 4. T 2. 3. y 4. V 1. &c. y ná thoć Iudicia á rozſądków od wßech Kośćiołow żądano / ꝛc.

O tey Spráwiedliwośći álbo Bożey álbo wiáry / ták Oſiander náuczał / iżby oná nie byłá Chriſtus prawdźiwy Bóg w záſłużeniu ſwoim / y owßem / iżby Boſka naturá s zasługą ſwoią / miáłá być ſpráwiedliwośćią náßą / to nie może być z piſmá / áni z inąd pokazano / powieda Oſiander w Refutat. ſwey / fol. K 4.

Jż też nie ieſt imputatiua y z łáſki / owßem tákowy pomysł ieſt / áni ćieleſny áni Philoſowſki / ále fantaſki / błazeńſki / ośli / ćielecy / nikczemny ꝛc. y coby iedno przećiw temu mogło wiecey być mówiono / Bo áni Philoſophowie / áni ćiáło y krew / tho ieſt / człowiek rozumny / błaznią táko o ſpráwiedliwośći / mówi Oſiander w Xięgách / które názwał Schmeckbier / fol. G 2. fac. 2. y H 3.

Owßem

Owßem gdyby Bóg / vbogiego grzeßniká y niepoboznego człowieká / ná tákowy obyczay / zá spráwiedliwego mieć / y spráwiedliwem mienić miał / tedyby w tym błądził / iáko Sędźia niespráwiedliwy y przyiaćiel łotrów / in confess. fol. 12.

Iż też wypełnienie Zakonu nie iest Spráwiedliwość / á ktoby to mówił / iż ten iest fáłßywy Szwermerz y Kácerz w Schmeckbier fol. E ultimo fac. 2.

Iż też nie iest odpußczenie grzechów y miłośćiwe przyięćie / niegodnego misernego stráconego grzeßniká dla Christusá / owßem tákowe mówienie iest Philosophskie / ćielesne / nierozmyslne mówienie / in confess. fol. G 2. fac. 2. Philosophskie kuglárstwo / które spráwiedliwość wiári záćimia y wywraca / Ibidem fol. H 1. fac. 2. Sen álbo wymysł / ćielesnego rozumu / á nie práwa stała Spráwiedliwość / áni w Niebie áni ná Ziemi / w Refuta. fol. l. ult. fac. 2. Báłwochwálstwo nád które Szátan brzydliwßego bluźnierstwá przećiw Bogu / niemogł zmyslić / z którego Osiander brzydkość miał z práwego sercá / kośći y mozgu / ták iż tylko

iż tylko zárt był oná sporká / s Carlstadem / Zwingliußem / Storchem etc. przyrownána do tey sporki / w Refuta. fol. K 1. O 4. in confess. fol. G 1. fac. 2. w Schmeckbier fol. C 2.

Iż Christus ná ten obyczay od nas kazány / nicinego nie iest / iedno málowány Christus / w Królestwie Szátánskiem / Schmeckbier / fol. A 2. fac. 2. Nád to Confessia Augspurska łáie / zá Conspiratia y sprzysiezony przykobiáły trzewick / tho iest / spiknienie nikczemne / w odpórnym pisániu: fol, B 2. fac. 2. & R 2. łáie wßysthki sługi Christusowe / którzy imputatiuam iustitiam náuczáią / zá Iudaße / in Confess. fol. H 2. Łáie ie zá ony / które Diabeł záslepił / y niemi rządźi / Ibidem fol. D 2. fac. 2. y H 2. owßem łáie ie zá psy / swinie / y lißki / fol. Z 1. fac. 2. którzy sie słowá Bożego odprzysięgáią / w Refuta. fol. B 2. fac. 2. Toć iest Osiandrowá Negatiua.

Przećiw temu náuczał Osiander / iżby to było w Artykule o vspráwiedliwieniu / Spráwiedliwość / o którey Páweł S. y pismo náucza / y zá którą záiste płynie / y płynąc ma żywot y wieczne zbáwienie / in confes. O 3. y. Y 1.

zwłaſzczá pobożność/ w ktorey ſie wßyſtki ine cnoty rozumieią y zámykáią/ á ná ten obyczay/ vżywamy thego słowá / gdy mówiemy o vſpráwiedliwieniu przez wiáre/ (mówi Oſiander wyrozumiále/ rożnie y iáſnie) y gdyby kto pytał / co iednák ſpráwiedliwość y pobożność ieſt / tedy odpowiedam / (mówi Oſiander) Spráwiedliwość ieſt práwie ono / co ſpráwiedliwego ku dobrze czynieniu pobudza / y krom czego / áni ſpráwiedliwem być / áni dobrze czynić może. Y ku temu ießcze wiecey mówi/ przez kthórą Chriſtus y ſwe świete człowieczeńſtwo vſpráwiedliwił/ in Confeſs. H fol. 2. fac. 2. y H 3. O 2. T 1. & 2. in Refutatione fol. I 2.

Tá ſpráwiedliwość ieſt Bóg ſam / mówi / in Confeſs. fol. H. 2. fac. 2. Aut eſſentia Dei, Ibidem fol. O 2. fac. 2. y fol. Q 3. Tu ieſt pytánie/ podług ktorey nátury Chriſtus náßá ſpráwiedliwośćią ieſt/ Tho ieſt moiá ßczyra/ proſta y iáſna odpowiedź/ (mówi powtóre Oſiander) iż podług nátury Boſkiey ieſt náßá ſpráwiedliwośćią/ á nie podług nátury człowieczey/ etc.

Lecz

Lecz Oſiander náuczał/ iż vſpráwiedliwienie nie ieſt/ nieſpráwiedliwego mizernego grzeßniká zá ſpráwiedliwego opowiedźieć/ zá wybáwionego y wolnego poczytáć/ tó nie Bogu przyſłucha/ ále nieſpráwiedliwemu Sedźi[?]mu/ Ale to ieſt ſpráwiedliwość (mówi Oſiander) zwłaßczá/ w rzeczy y w ſkutku ſpráwiedliwem vczynić/ in confeſs. fol. F ult. G 1. & 2. Spráwiedliwość wprowádźić/ in Refutat. fol. I 2. fac. 2. & L 1. fac. 2. Spráwiedliwość wlać/ grzech vmartwić/ wykorzenić y do ßczętku wygłádźić/ to dopiero ieſt rzecz náßego vſpráwiedliwienia/ in Confeſs. B 3. w Schmeckbier/ fol. D 4. in Refutat. fol. D 2. fac. 2. w piſániu ktore názwał Nachtrabe/ fol. A 4. fac. 2. y w kazániu ná ßoſte Capitulum/ Epiſtoły do Rzymiánów/ fol. B 2.

Thoć ieſt Oſiandrowe náuczánie y pomysł/ ktory ón ták iáſnie y zrozumiále negatiuè y affirmatiuè, przez ták/ y nie ták/ ná iáwność wydał/ iż też ſam czeſto piſał y mówił: Muśiałby pniem y klocem ten być/ á nie rozumnem człowiekiem/ ktoryby tego iego pomysłu/ nie mogł rozumieć álbo poiąć.

Przećiw

Przećiw tym wßem błedóm y brzydkiem ßwermerſtwóm / Papieżników / Interimiſtów/ y Oſiandrá/ tá ieſt gruntowna prawdźiwa náuká słowá Bożegó / o ſpráwiedliwośći / y o vſpráwiedliwieniu człowieká grzeßnego przed Bogiem.

Iż Bóg ná początku człowieká w czyſtem przyrodeniu był ſtworzył/ w prawdźiwey pobożnośći álbo ſpráwiedliwośći y świątobliwośći / Gene. 1. Ephe. 4. Który ſpráwiedliwośći Regułá ieſt / świety Zakón álbo dźieśiećioro przykazánie Boże / iż ktoby iedno podług tego vformowány był/ y wßyſtki ſpráwy ſwe we wnątrz y zewnątrz rządźił á ſpráwował / krom wßelkiey mákuły y niedoſtátku / tenby był przes Zakón przed Bogiem ſpráwiedliwy/ Rom. 2. y miałby przes tó prawdźiwie żywot wieczny/ Leuit. 18. Math. 19.

Lecz gdy Adam vpadł/ przes co grzech od niego ná wßyſtki ludźie przyßedł. Rom. 5. nie imitatione / ále natura / Pſal. 51. Grzech náśládował / według ſpráwiedliwego ſądu y ſkáźni Zakonowey/ Gniew Boży / y wieczne przekleſtwo s śmierćią / Gal. 3. Rom. 6. ná wßy-

ſtki ludźie/ Rom. 2. y 5. ſkáźiło ie przed Bogiem / nic inego iedno grzech / Eſa. 59. wáßá niecnotá / álbo grzechy rozłączáią was od Bogá.

A ponieważ tákowy ſąd y ſkáźń Zakonowá / ná wieki nie mogłá być przemieniona/ Math. 5. y dla tegoż/ ná grzech wieczna śmierć y przekleſtwo przysłucháło/ (iáko ieſt powiedźiano) á żaden człowiek ná świećie/ po vpadku pierwßych rodźiców / bes grzechu nie był/ y miedzy nawietßemi świetemi / Pſalm. 32. y dla tegoż żaden niebył niewinny y ſpráwiedliwy przed niem / Pſal. 143. Tedy ſie Bóg nád nędznem ſtráconem świátem z ſerdeczney miłośći y wiernośći/ ſmiłował/ Iohan. 3. Y dał nie proſtego á ßczyrego człowieká tylko/ bo ónby był nie mogł zá wßyſtki dośić vczynić/ ániby thez był mogł onego nieznoſnego brzemienia nośić/ y wyſtátczyć/ áni też tylko ßczyrą Boſką náturę / kthóra ieſt podſtátną ſpráwiedliwośćią / onáby też nie byłá mogłá cudzey winy / y męki śmierći nośić / gdyż nie ieſt śmiertelna.

Przetoż Syn Boży ſtał ſie ieſt ćiáło / z czyſtey Dziewice Mariey. Thego ktory był świety Luc. 1. y o żadnym grzechu nie wiedział / Eſa. 53. Bog poddał pod grzech y grzechem go vczynił / 2. Corint. 5. Ponieważ Bog wßyſtki grzechy świátá thego nań włożył / Eſa. 53. y niewinną go ofiárą vczynił / ktora grzechy wßyſtkiego świátá noſi / Joh. 1. Dla ktorych cudzych grzechow y winy / podług Zakonu / męki y karánie / ktore Bog nań włożył / noſił y ćierpiał / zá wßyſtki / Eſa. 53.

A tákći ſpráwiedliwość Zakonem od nas żądána / ieſt w nas wypełniona / Ro. 8. Ponieważ Kriſtus wßyſtko czynił y pełnił / we wßyſtkiey niewinnośći / czego Zakon pożądał / A czegośmy nie czynili y nie pełnili / zá to Chriſtus podług ſpráwiedliwey zkáźni y wyroku Zakonowego / ćierpiał y płáćił / iák powiedziano ieſt.

Y przychodzi thák záśie ſpráwiedliwość przes iednego człowieká / (ktory z przyrodzenia ieſt Bog / Joan. 1.) iáko też y grzech przes iednego człowieká ná świát był przyßedł / Ro. 5.

A thá ſpráwiedliwość w Chriſtuſie nic inego nie ieſt / iedno pokorne niewinne posłu-

ßeńſtwo /

ßeńſtwo / they cáłey perſony pod Zakonem / Gal. 4. iáko też y grzech pierwßego człowieká / dla ktoregośmy wßyſcy grzeßnemi ſie ſtáli / iego nieposłußeńſtwo ieſt / ibidem.

Wßákże nie przychodzi ſpráwiedliwość ná nas z przyrodzenia w náturze / iáko grzech / ále muśiemy the łáſkę y dar przyiąć / y ſobie przywłaßczyć / Rom. 5.

Tá applicatio álbo przywłaßczenie / ſtawa ſie przes wiárę / iáko Páweł S. mowi / Ja powiádam o Spráwiedliwośći przed Bogiem / ktora przychodzi przes wiárę w Chriſtuſá Jezuſá / do wßech y ná wßyſtki / kthorzy wierzą / Rom. 3.

Y ſtawa ſie wierzący pobożnem y ſpráwiedliwem przed Bogiem / nie dla przedchodzących álbo náśláduiących vczynkow / kthore też y podług Zakonu czynił / Eph. 2. Titu. 3. álbo ießcze czyni / 1. Corint. 4. ále krom wßech vczynkow thylko z ßczyrey łáſki / nie przes wdánie álbo wlanie nowych nieiákich mocy á ſił / álbo przes mießkánie w ſercu iego Boſkiey nátury / ále przes wybáwienie / kthore ſie przes Chriſtuſá ſtáło / kthorego

nam

nam Bóg postánowił/ zá Trón álbo stolec łáski przes wiáre/ we krwi iego/ Rom. 3. ták iestesmy spráwiedliwemi/ Rom. 5. od wßech grzechów oczyśćionemi/ 1. Joan. 1. przed Bogiem błogosłáwionemi/ w tey przywłaßczoney spráwiedliwośći/ iż nam grzechy bywáią odpußczone/ á nie poczytáne/ Rom. 4.

Tenći iest nie tylko istny/ krom wßego wątpienia/ pomysł y włáśne wyrozumienie słowá Bożego/ lecz tez iest forma sanorũ uerborum. A poniewaz z tąd iáwno iest/ iż ty wßystki częśći/ zwłaßczá/ cáłe wybáwienie/ w śmierći y we krwi Christusowey z odpußczeniem grzechów/ w tey personie tego iedynego Pośrzedniká/ ku náßemu vspráwiedliwieniu przysłucháią/ przetoż tez pismo S. krom rozności mówi/ iestesmy spráwiedliwemi przes wybáwienie/ Rom. 3. we krwi iego/ Rom. 5. Grzechów odpußczenie iest náßá spráwiedliwość/ Rom. 4. Sżćie Christusowe do Oycá/ iest náßá spráwiedliwość/ Johan. 16. álbo Christus iest náßá spráwiedliwość/ 1. Cor. 1. Bo tám Christus nie bywa rozumian/ tylko podług człowieczey nátury/ iáko Stankar

zmysla y ßáleie/ áni tez tylko podług Boskiey/ iáko Osiander zwodzi. Ale on Bóg bywa rozumian/ który sie z pokolenia Dawidowego národził/ práwy vrodzony człowiek/ y który iest ludu swoiego Królem y wybáwićielem/ Jerem. 23. y 33.

Y wieleby było ná tákowey przewrotney przekletey náuce Osiandrowey/ choćby był ná tym przestał/ á oney nie ostrzył/ Lecz iáko plugáwemi/ márnemi/ hániebnemi słowy/ ono wßystko/ co ku náßey spráwiedliwośći przed Bogiem podług pismá przysłucha/ hánbił á sromoćił/ z pism iego włásnych w tey ziemi iáwnie wydrukowánych/ wyżßey pokazano iest.

Tedy tez Papieżnicy do dzisieyßego dniá/ temu niewinnemu Zbáwićielowi y iego świętemu zásłużeniu/ nie mogą życzyć/ iżby on przes to miał dosić być/ ku náßemu vspráwiedliwieniu przed Bogiem/ ále włásna/ tez y od siebie sámych zmyślona/ á nigdy od Bogá nie przykazána świątobliwość/ támusi te rzecz/ podług ich náuki/ przed Bogiem doskonáłą vczynić. Tegożći tez w prawdzie fáłßywi Apostołowie náuczáli/ zwłaßczá/ iż potrzebá w

w Christusá wierzyć / bez ktorego nikt spráwiedliwem áni zbáwionem być może. Lecz ponieważ przydawáli / iż vczynki Zakonne muśiáły być ku temu ná pomoc bráne / Act. 15. Páweł S. mówi / á w niem álbo przezeń Duch S. iż to ich náuczánie / podobne temu iáwnemu bluźnierstwu było / Christus dáremnie álbo prożno vmárł. Gala. 2.

Máią ieszcze Papieżnicy sztuczkę iedne / bárzo fáłszywą / w Artikule vspráwiedliwienia (áby nic zdrowego á zbáwiennego w nabożeństwie swym nie zostáwili) iż nietylko náuczáią / ále też in Tridentino Conciliabulo, zá to trzymáć y mieć roskazáli / iż to źle á błąd iest / ták wierzyć o Bogu / iż nam záiste chce być miłośćiw / wierzyć możemy / iż Bóg iest miłośierny / iż Christus wszystko zásłużył / y iż Sacramenta swoie moc / śiłę y spráwę máią / ále iżby káżdy sam prze śie mocno wierzyć miał / iż śie Bóg záiste nád iego persóną zmiłowáć chce / etc. to powiedáią iest wielka á zbytnia śmiáłość.

Przećiw tákowey fáłszywey náuce / ktora sumnieniom zátrwożonym y sfrásowánym wszystkę pociechę odeymuie y odcina / y w wątpienie / á ná ostátek w rospácz przywodźi / mamy dobrze záchowáć / co Páweł S. mówi. Iż práwie dla tego spráwiedliwość muśi przychodźić á płynąć / nie z vczynków Zakonnych / ále przes wiárę / áby obietnicá pewna á mocna byłá / Rom. 4. y Ephe. 3. Przes ktorego Christusá mamy śmiáłość y przystep we wszelkiey dowiernośći / przes wiárę wen / Rom. 8. Ktoż chce wybráne Boże obwiniáć / etc.

Thedy też to bluźnierstwo / iest iáwnie przećiw náuczániu Oycow S. Bo ták pisze Origines, Lib. 9. Cap. 12. ad Rom. Fides quæ sperat & credit & absq; ulla dubitatione confidit, in nobis est. & Hilarius Libro 10. de Trinitate: Hanc in nobis quæ ex fide est Iusticiam, Apostolus expectans, incertæ atq; infidæ ambiguitatis irreligiositatem remouit. Idem Capite 5. in Mattheum: Ergo Regnũ cœlorum quod Prophetæ nunciauerunt, Ioannes prædicauit, Dominus noster in se esse positum, est professus, vult

sine aliqua incertæ uoluntatis ambiguitate sperari, alioqui Iustificatio ex fide nulla, si fides ipsa fiat ambigua: Augustinus in exposit. Psalm. 39. Non auderem conuerti, nisi securus de remissione. Non auderem perseuerare, nisi securus de remissione, &c.

O Dobrych Vczynkách.

NAko o Vczynkách Dobrych ma być náuczano/ co vczynki dobre są/ iáko máią być czynione/ iáko Bogu są przyiemne/ y iáko mu sie podobáią/ y iż żadną miárą/ nie są zasługą łáski Bożey/ y odpuszczenia grzechów/ to wszystko w Augspurskiey Confessiey/ y Apologiey/ iáśnie y róznie z słowá Bożego iest zebrano/ á nie iest potrzebá áby thu było powtarzano/ dla tegoż tylko niektóre błędy/ które przed śmiercią Lutherową y po śmierci iego/ w ten Artikuł wwiedzione są/ wyliczemy/ y ná nie z słowá Bożego odpowiemy/ y ony tu confutuiemy.

A napierwey byli niektórzy/ którzy z szczyrey vporności/ króm gruntu y wszech przyczyn

słusznych/

słusznych/ zwykłe mówienie/ które w nászych Kośćiołach záwżdy pospolite było/ nágrawáli álbo nágábáli: Iż dobre Vczynki są potrzebne/ y iż z wiáry pochodźić máią/ y iżesmy powinni ty vczynki czynić/ które Bóg przykazał/ Które náuczánie álbo mówienie/ dla tego ták vżywáne bywa/ iżby pobożne krześćiáńskie sercá wiedźiáły/ poniewaź iednák to skáżone ćiáło ku wszemu dobremu leniwe y gnuśne iest/ y záwżdy nákłonne iest y chućma/ ku zbytnemu/ bespiecznemu/ Epikurskiemu żywotowi/ iż to nie iest Adiaphorum/ to iest/ iż ná nászey woley nie zależy/ podług zdánia y woley nászey dobrze czynić/ álbo nie/ ále iż Bóg tego po nas żada/ y iego vprzeyme przykazánie iest/ iák Christus mówi/ Ioan. 15. Nowe przykazánie dawam wam/ ábyśćie sie społecznie miłowáli/ 1. Ioan 4. Toć przykazánie od niego mamy/ iż ktoby Bogá miłował/ áby thez miłował y brátá swoiego.

Y wszystko ono co Christus czynił y ćierpiał/ dla wybáwienia nászego/ ku temu sie śćiąga/ nie iżbysmy przes to wolność mieli/ w grzechach y w wszelkiey márnośći żyć/ ále iżby

 ón sobie

ón sobie lud oczyścił ku własności/ któryby pilny był vczynków dobrych. Tit. 2. y iżby káżdy sąd swoy záchował/ w świątości y w poććiwości/ á nie w pożądliwośći/ 1. Tessa. 4. Abysmy iemu służyli pokismy iedno tu żywi/ w świątobliwości y spráwiedliwośći/ która sie iemu podoba/ Luc. 1. ⁊c.

Tákich známienitych namów pismo S. iest pełne/ iż też ztąd sámo tákowego mówienia vżywa/ Jesteśmy powinnemi/ Rom. 8. Nie bądźćie nikomu nic winni/ tylko iżbyśćie sie społecznie miłowáli/ Ro. 13. A ná tymże mieyscu/ Daycież tedy káżdemu coście są powinni/ Luc. 17. Vczyniliśmy cośmy są powinni/ ⁊c.

Owszem pismo S. wyroczysto vżywa tego słowá/ Necesse est y oportet, Rom. 13. Bądźcież tedy z potrzeby poddánemi/ 1. Cor. 9. muszę to czynić/ Act. 5. Powinna rzecz Bogá więcey posłucháć/ niżli człowieká/ y 14. Cap. przes wiele trudności musiemy wniść do Królestwá Bożego/ ⁊c. Tákowe też mówienie/ nietylko iest pospolite in Augustana Confessione, & Apologia, ále też y w pismach Lutherowych/ de votis monasticis: Opera in Decalogo mandata, non

non sunt quidem ad iusticiam & salutem necessaria: tamen necessaria sunt, neq; enim omitti possunt etiam præsente fide. In disputationibus de operibus legis & gratiæ. Necessaria sunt opera omnia, tam legis quam gratiæ, &c.

Z tąd iáwno iest/ iż tá propositio á mowá: Opera sunt necessaria, &c. dobra y prawdziwa iest/ podług zbáwiennych słów onych/ których pismo sámo vżywa/ y dla thegoż w tych/ y we wszystkich inych Zebrániach pilnie á mocno ma być zachowaná/ przećiw Szwermeróm.

Lecz thęż to iest prawdá/ iż tákowe mówienie/ nie ma być rozumiáne de necessitate coactionis, iżby Chrześciáni przećiw swey woley/ od Zakonu pędzeni y poniewaláni/ dobre vczynki czynili/ álbo czynić mieli/ áby tylko zwierzchnie dla okazánia/ nieco sie sstawáło/ podług woley Bożey/ á serceby o tym nic nie wiedziáło/ iáko niepobożni pokriccy czynić zwykli/ Matth. 15.

To dobrze wiemy/ iż sie tákowa służbá Bogu nie podoba/ który mieć chce á żąda/ dawce wesołego/ któryby przećiw woley swey álbo z poniewolenia nieco czynił/ 2. Corint. 9. ále

ále ktoryby posłuszny był z sercá ochotnego/
Rom. 6. Y Piotr S. 1.Pet.5. nie z poniewole-
nia ále dobrowolnie/ serdecznie. Przetoż thez
Dawid lud wierzacy zowie: populum sponta-
neum, to iest/ lud dobrowolny/ Psal. 110. Lecz
to spráwuie y dawa Duch S. kthory sercá
przes wiáre oczyściá/ y ku nowey spráwie
przyrzadza. Rom. 1. Azeby then był koniec
wszystkiey náuki/ miłość z szczerego sercá/ z do-
brego sumnienia/ y z wiáry nie zmysloney/ 1.
Timot. 1.

Po drugie osobliwie potrzebá iest/ izby
náuczáiac dobrych vczynkow/ zrozumiále y
iásnie z słowá Bożego pokazano/ ku czemu y
dla ktorey przyczyny/ Vczynki dobre máia być
czynione. A tyć sa in Confess. Augustana, & A-
pologia eiusdem, krotko á prosto pokazáne/
zwłaszczá/ iż dla tego mamy dobrze czynić/ iż
Bog táko mieć chce/ y sam roskazał. Item/ iż-
by przes vczynki dobre/ wiárá byłá ćwiczo-
ná/ pokazaná y vtwierdzoná/ áby káżdy z o-
wocow poznał/ iżesmy w prawdzie drzewem
dobrym/ ku krolestwu łáski wezwáni/ też y dla
tego/ ábysmy ku czći Pánu Bogu/ byli wdzie-

cznemi/ w skutku wiáre násze wyznawáli/
przed wszystkiem świátem/ á iżby przes to ini
ludzie/ ku tákowemuż álbo podobnemu ná-
wroceniu/ pobudzeni byli/ ku czći á ku chwale
Pánu Bogu/ Matth. 5.

Lecz tu Dyabeł pilno vsiłuie/ áby pod ty-
mi przyczynámi/ dla ktorych máia być czynio-
ne vczynki dobre/ też y te mogł podrzućić/ iż sa
potrzebne ku zbáwieniu/ ku żywotowi wie-
cznemu/ álbo iednák ku záchowániu łáski Bo-
żey. Bo on to dobrze rozumie/ iż żadnego lep-
szego przystepu/ y známienitszey okazáłości ná
świećie mieć nie może/ Artikuł o vspráwiedli-
wieniu/ wszák pod przykryćiem/ sfáłszowáć/
iáko te szkodliwa pokrywke. Przeto thez zá
czásu przekletego Interim/ gdy porozumiał/
iż przes iáwne nieprzyiaćioły y przećiwniki
náuczánia nászego/ zá iednem rázem/ w tym
Artikule/ szkody niemogł vczynić/ y wola swa
wypełnić/ wszákże ták wiele sie o tym stárał/ iż
ná ostátek the propositia w Zebránia násze/
przes nászeż náuczyćiele wćisnał: Izby vczynki
dobre ku zbáwieniu były potrzebne/ y iżby rzecz
niepodobna byłá/ krom vczynkow dobrych
zbáwienia nábyć.

A ponieważ ini pobożni y wierni z náßey ſtrony náuczyćiele / z tąd dobrze porozumieli / o coby ſie Dyabeł y przes przyiaćioły / przes tákowe mówienie pokußał. Ztądże oná ßkodliwa zwádá y záłość / wßczełá ſie / kthóra y teras ießcze / nie króm ſerdeczney boleśći przed oczymá widziemy. Lecz tá rzecz v błedliwych ták máło ieſt popráwiona / iż ſwego błedu z Papieſtwá nowo wzietego / nie tylko nic nie popráwili / ále bárziey pogorßyli / y ná oſtátek w tákowe oddalenie od Słowá Bożego przyßli / iż powiedáią / że vſpráwiedliwienie nedznego grzeßniká / nie tylko zależy w vśmierzeniu / ále też w odnowieniu. Item / Iż łáſká Boża / kthóra ſie nam podawa / nie tylko przes wiáre / ále thež confeſsione oris, to ieſt / przes wyznánie vſtne / iáko przes vczynek / bywa applicowána / y káżdemu przywłaßczona / Ini ießcze głebiey zábrneli / iż śmieią mówić / że vczynki dobre owßem ku vſpráwiedliwieniu ſą potrzebne / tanquam adiunctum fidei.

Ztąd Papieſcy vcześnicy króleſtwá przeklętego Antichriſtowego / wielką nádzieię ſobie zmyſláią y bierzą / iżby ich ßkárádość vpádłá ná

dła ná nogi zás powſtáć y poſtánowiona być mogłá. Dla tegoż też odpádłe z náßey ſtrony / dla tey propoſitiey bárzo wychwaláią / onym świádeſtwo dawáią / iż ſie zás przes to náwracáią y ich ſie ſtroną / cześćią niemáłą oſtawáią.

Potrzebá dla tego wielka ieſt / ieſli iedno ten Artikuł o vſpráwiedliwieniu náßym z ſercá á vprzeymie ſobie catwiemy / ón czyſto záchowáć chcemy / y ieſli iedno chcemy przes to od króleſtwá Dyabelſkiego Antychriſtowego odłączeni być / podług Boſkiego przykazánia: Wynidźcie od nich Ludźie moi / Apocal. 18. ꝛc. Aby dobrym gruntem piſmá S. tákowe propoſitiæ y mówienia / były porázone y potępione.

A łatwie tey rzeczy może być porádzono / gdy iedno przy tey rzeczy zoſtániemy / ták iáko ią Szwermerowie ſámi przedſie wzieli / y ták do ßczątku mnimáią / iżby ich náuczánie dáleko rózne być miáło od náuczánia / Papieſkiego.

Oni táko mówią: Tá propoſitio, bona opera ſunt neceſſaria ad ſalutē, & impoſsibile eſt quenquam ſine operibus ſaluari, nie ma być rozumianá o onych którzy ießcze máią być vſpráwiedliwieni / ále o onych / którzy iuż ſą vſpráwiedliwieni /

wieni/ tym są vczynki dobre ku zbáwieniu potrzebne/ thák iż im nie iest można rzecz/ áby krom dobrych vczynków/ zbáwieni być mieli.

Jeśli to iest prawdá/ tedyć krom wątpienia/ vspráwiedliwienie y zbáwienie ták są od siebie oddzielone y odłączone/ iż ia iednák tylko przes wiárę/ krom wßech vczynków/ mogę spráwiedliwy być/ á przedsie krom vczynków/ tylko przes wiárę/ nie mogę być zbáwionym/ A ták mogę być spráwiedliwym w Christusie/ krom zbáwienia.

Co to zá bluźnierskie pohánbienie vspráwiedliwienia w Christusie iest/ y iáko sie to ßwermerstwo s słowem Bożym zgadza/ káżdy rozumny bárzo rychło y łatwie porozumieć może. Bo pismo S. vspráwiedliwienie s zbáwieniem człowieká grzeßnego przed Bogiem/ táko blisko złącza/ że iednego zá drugie vżywa. Bo gdy Páweł S. ex professo o vspráwiedliwieniu człowieká grzeßnego mówi/ y ono pokazáć chce/ thedy ku temu vżywa tey namowy/ ktora o zbáwieniu mówi/ y záwiera: Toć iest vspráwiedliwienie przypoczyne/ krom pomocy vczynków: zbáwieni są ći/ ktorym

ktorym ich niespráwiedliwość iest odpußczona/ Rom. 4. z trzydziestego wtórego Psalmu.

A pismoć S. żadnego inego pośrzodku nie kłádzie/ przes ktoryby nam zbáwienie było applicowáne y przywłaßczone/ iedno wiárę/ krom vczynków/ ták iż vczynki od zbáwienia práwie tymiż słowy/ obyczáiem y sposobem/ wywiera/ iáko y od vspráwiedliwienia. Złáski iesteście zbáwieni/ (powieda Páweł S.) Ephe. 2. przes wiárę á to nie z was sámych/ Darći Boży iest/ nie z vczynków/ 2. Timoth. 1. Ten nas zbáwił y wezwał wezwániem zbáwienem/ nie podług vczynków náßych/ etc. y do Tit. 3. Nie dla vczynków spráwiedliwośći/ ktoresmy vczynili/ ále podług swego miłosierdzia/ zbáwione nas vczynił.

Ták sie iáśnie náyduye/ iż tá propositio iáwnie iest przećiw słowu bożemu/ iáko y przećiw Augspurskiey Confessiey/ ktora iáśnie kłádzie/ iż my ták máło vczynków ku zbáwieniu potrzebuiemy/ iáko y ku vspráwiedliwieniu/ y przytacza ná to one nadobną namowę Ambrożego świetego/ gdzie ták mówi: Hoc constitutum est à Deo, ut qui credit in Christum, saluus sit,

sit, sine opere, sola fide, gratis accipiente remissionem peccatorum. Też y Luther gdy Nowochrzczeńcy byli poczęli the propositia mocno twirdzić / one zgánił y w iáwnych swoich disputaciach / Anno 1536. iák też one ná potym / in Gene. 22. ze wßystkiemi okazáłościámi y glosámi do ßczątku wygłádził. Tedyć też y to nie iest prawdá / iżby vczynki dobre miáły służyć y potrzebne być / ku záchowániu zbáwienia / Bo pismo S. przypisuie pocżątek / srzodek / y koniec / zbáwienia náßego łásce Bożey / przez wiárę / przez tę mamy przystęp / przez tę stoiemy / przez thę chełpiemy się / z nádzieie przyszłey chwały / Roma. 5. Przez onęż mówi Piotr święty / będziemy záchowáni ku zbáwieniu / które iest koniec wiáry náßey / 1. Corinth. 1. Jeśli iedno zostániemy w wierze vgruntowáni y vmocnieni / Col. 1.

Ten fundament iest mocny y vkázuie iáwnie / że nie dla niepotrzebnych rzeczy próżne swary vpornie wßczynamy / ná złość ludziem niektórym. Lecz wielka potrzebá nas ku themu przymußa / bobyśmy ináczey ßczy-

rego

rego náuczánia nie mogli záchowáć. Y nic też to nas w tey rzeczy nie myli / iż przećiwnicy tákowe náße przedsięwzięćie złośliwie ná to wykłádáią / przed pospolitym człowiekiem / iákbyśmy tego mnimánia byli / iżby oni / którzy przez wiárę vspráwiedliwieni są / mogli przed się spráwiedliwemi zostáć / y zbáwionemi być / áczby też ten pomysł záchowáli / iżby chćieli ćiáłu folgowáć / á nigdy się nie polepßyć / Tákowe niepobożne mnimánie w Apologiey y Szmálkáldskich Artykulech / iáwnie y słußnie iest potępione / iáko ie też w Kośćiołách náßych zá potępione trzymamy / y trzymáć chcemy.

Boć tho iest prawdá / iż Páwel S. do onych pisał / którzy náwróceni / wierzący / spráwiedliwi y zbáwieni byli / iż z tych żaden któryby zás w sprośne ßkárádé złośći vpadł / vczynki cielesne popełnił / cząstki w Królestwie Bożym nie ma / 1. Cor. 5. Rom. 8. Gal. 5.

Lecz nie przeto / iżby vczynki dobre ku zbáwieniu álbo ku záchowániu spráwiedliwośći / potrzebne być miáły. Ale dla tey przyczyny / áby tákowy człowiek / pokutę y obrzydzenie grzechów / wiárę prawdziwą / która Christusá

dla

dla tego ßuká/iáko wyżßey rzeczono ieſt/ okázał/áby ták mogł być wolen od grzechu/A iżeby przes to Duchá S. który przes wiárę w nas przemießkawa/niezáſmucał/Gal.3.y tákby vſpráwiedliwienia y zbáwienia nie vtrácił/ gdyż wiec króm pokuty y obrzydzenia grzechów/ żadnego poćießenia/Luc.13. y kromia wiáry żadnego zbáwienia/ nigdy ſie ſpodziewáć áni oczekawáć potrzebá/Joan.3.

Dla tegóż Oycowie święći nadobną rózność vczynili/ miedzy grzechem powßednim/ Peccatum veniale & peccatum non regnans. Nie iżby Chriſtus zá iedne grzechy mniey álbo wiecey dosić vczynił/ nißli zá drugie. Albo iżby zá niektóre grzechy/ iák przekleći Papieżnicy zmyśláią/ człowiek ſam mogł s mnieyßą pracą dosić vczynić/y zápłáćić:Lecż tylko to chćieli pokazáć/ iż w náwróconych (o kthórych tá róznosć tylko mówi/ poniewaz w nienáwróconych wßyſtki grzechy peccata mortalia ſą) niektóre grzechy ſą/ przy których wżdam pokutá/ wiárá/Duch S. y tákże też ſpráwiedliwość y wieczne zbáwienie/ záchowáne być mogą/ y ſpodziewánie ſie wßego dobrá ku Bogu/

Bogu/ co zową Bona conſcientia. Tákowe grzechy ſą/ złe ſkáżone przyrodzenie w ćiele/ á ztąd złe brzydkie pomysły/ przes kthóre nas ćiáło náße zepſowáne/ ku wßem ſproſnym grzechóm y złośćiam/wabi y pobudza.

Poniewaz wiec my tákowemu złemu przyrodzeniu/ y złemu podußczeniu ćiáłá náßego/ przećiwni ieſteſmy/ y nieprzyiaćiołmi zoſtawamy/ odpußczenia ßukamy przes wiárę/ y mocą Duchá S.im odpieramy/ áni dozwalamy/ áby w vczynku ośtáć ſie miáły/ y wolą ſwoie czyniły/ thedyć záiſte zoſtawamy ſpráwiedliwemi y zbáwionemi/ według mowy Páwłá S. Rom. 8. Bedźiećieli vczynki ćiáłá przes wiárę vmartwiáć/żywi bedźiećie. A tego ieſt tá przyczyná/ iż tám zoſtawa deteſtatio peccati, prawdziwa pokutá / y prawdziwa wiárá w Chriſtuſá.

Lecz gdy człowiek krześćiáńſki/o tákowe złe przyrodzenie w ćiele ſwym/nic niedba/áni onego vważa/ y gdy go też ono nic nie mierzi/ ále ma podobánie/ nád złemi pomysłámi/ y nád podußczániem ćiáłá grzechem záráżonego/ gdy nic nie pomyśla o tym/ iákoby tego

wßego mogł wolen y prożen być/ y owßem gdy tego sobie nie żąda áni spržą/ ále tákowe złe á grzeßne pomysły wypełnia/ kròm pochy- być tákowy człowiek zás vpadł/ y nie ieſt áni ſpráwiedliwym áni zbáwionym. Ják thež o tym Páweł S. Rom. 8. mówi/ Bedziećieli v- czynki ćiáłá wypełniáć/ tedy pomrzećie. Lecz ten nie ieſt moy pomysł/ iákom y pierwey po- mienił/ iżby dobre vczynki ku zbáwieniu álbo vſpráwiedliwieniu potrzebne być miáły. Lecz ponieważ to iſtna prawdá/ gdźie nie- máß pokuty/ tám thež niemáß wiáry/ á przes to Duch S. bywa zásmucony y wy- gnány/ Eph. 4. á ták dobre ſumnienie bywa vtrácone.

Toć bywa zwano peccatum regnans, dla tego/ iż tákowy człowiek z oney wolnośći/ w którey przes Páná Chriſtuſá/ od grzechu wolnym ieſt vczyniony/ Joan. 8. wyſtępuie/ bedąc przewyćiężony od grzechu/ y ſtawa ſie zás sługą grzechu/ 2. Pet. 2. Bywa też zwano y peccatū mortale, iż tákowy człowiek wiecznie vmrzeć muśi/ y ponieważ pokuty nie czyni/ ále trwa w tym grzechu/ w żywoćie wiecznem czaſtki

czaſtki żadney nie ma/ Jáko zás ón grzech o którememśmy wyżßey powiedźieli/ bywa zwan veniale peccatum, iże pod zasłoną łáſki zoſta- wa/ y odpußczon bywa dla wiáry w Chri- ſtuſá/ Acz też z przyrodzenia ſwego/ ták do- brze grzechem potępienia ieſt/ iáko y ine grze- chy śmiertelne.

A przytym thež odrzucamy te propoſi- tią/ opera eſſe pernicioſa ad ſalutem, iż w thych Kośćiołach ſine diſtinctione niema być vży- wána/ ponieważ nie ſimpliciter, ále tylko ſecun- dum quid, prawdźiwa ieſt/ iáko ią Páweł S. wykłádá/ Phil. 3.

O Sacramentach in genere á w poſpolitośći/ y o świętym Chrzćie.

Gdy Lutherus przed piąćiądźie- śiąt lat náukę ſłowá Bożeº ßczyrze á iáſ- nie wyßukawáć y ná iáwią wydáwáć począł/ ná ten czás inych odporników nie miał/ w tey częśći náuki krześćiáńſkiey o przedoſtoinych Sa- cramen-

cramentach/ iedno sámy Papieżnicy/ Przeto/ iż
oni wiecey Sacramentów zmyślali/ á niżli
Christus w Nowym Testamenćie vstáwił/ y
ony zá Sacramenta trzymáią/ które żadnego
wyroczystego przykazánia y obietnice nie má-
ią/ łáski Bożey/ y odpuszczenia grzechów/ gdyż
to iest własność Sacramentów/ odpuszczenie
grzechów/ y łáskę Bożą/ opowiedáć y przy-
właszczáć/ owszem przednieyszą głowną część
Sacramentów/ zwłaszczá słowo Boże/ proż-
nemi/ niepotrzebnemi bałwochwalskiemi ál-
bo odwiárnemi fábułámi y Ceremoniámi/ do
szczątku záćmili/ práwy pożytek y owoc prze-
mienili álbo przenicowáli/ y ludzie námowili/
iżby Sacramenta pożyteczne być miáły/ dla
vczynku vczynionego/ iák oni po łáćinie zową/
propter opus operatum, Aczby też ón/ który ich
pożywa/ żadney práwey wiáry niemiał.

Lecz ponieważ to wszystko Luther sło-
wem Bożym zgánił/ błąd pokazał y refuto-
wał/ iáko to ná oko widzimy/ in Augustana
Confessione & Apologia, y w pismach Luthe-
rowych/ tám duszny nieprzyiaćiel nie chćiał ku-
sow swych przestáć/ A ponieważ dobrze wie/
co zá

co zá osobliwy y niewyczerpniony skarb/ Ze-
bránie swięte w Sacramentach ma/ thedy
wzbudził Nowochrzczence/ przes które sie ná
Chrzest rzućił/ áby on skáźił á zepsował/ wzbu
dził też y Zwingliussá/ przes którego sie zásá-
dził/ ná Wieczerzą Páńską/ z którey ćiáło Chri-
stusowe zuchwále wydrzeć á wziąć chćiał.

Lecz ponieważ sie iemu to przedsięwzięcie/
po woley iego powodźić niechćiáło/ przeto iż
mu Luther w tey iego Roćie á Secćie grun-
tem pismá S. odpór vczynił/ którego wszystki
brany Piekielne zepchnąć áni zburzyć mogą.
Tám trzećie wynálazł y wysádził/ którzy po-
wiedáią/ iżby Sacramenta tylko zwierzchne-
mi widomemi znákámi/ łáski Bożey być miá-
ły/ nie iżby Christus przes nie przedkłádał/
offiárował/ podawał y przywłaszczał/ the
swoie łáskę y nábyte dobrá/ káżdemu/ któryby
ich iedno przes wiárę/ práwie á godnie poży-
wał. Ale gdyby iuż łáská Boża ná iny obyczay
przyięta byłá/ tám Sacramenta onych przy-
iętych dobrodźieystw vpominkiem y znákiem
być máią.

 Nie-

Niektórzy dáleko ostrzey y subtylniey rozum swoy wysadzáią/ iż wyznawáią/ iák też iednák muszą/ iż też y łáská Boża/ odpuszczenie álbo oczyścienie grzechów wydzieláne y podawáne bywa w Sacramentach/ ále przytym odrywáią y oddzieláią te łáskę od zewnętrznych Actionib. y od Elementów słowem Bożym ogárnionych/ odłączáią dla thego we Chrzćie wodę od krwie Christusowey/ y od oczyścienia álbo omyćia od grzechów.

A gdyż zebrániu nędznemu Chrześćiánskiemu/ kthóre ták wiele cierpieć musi/ bárzo wiele ná tym należy/ áby wiedziáło z słowá Bożego (ná którym postáwione álbo záłożone iest/ y dla thegóż philarem álbo podwoiem iest prawdy/ 1. Timoth. 3.) co Bóg s niem przez Sacramenta czyni/ y z nich poćieszenie bráć mogło. Dla thegoż wielka potrzebá iest/ iżby o tym práwie dobrze spráwione y náuczone było. Iż Sacramenta nie tylko od Bogá są zrządzone y vstáwione/ ále iż też iego włásnym vczynkiem są/ kthóre ón sam przytomny spráwuie/ przes sługę swego/ w których swoich zewnętrznych vczynkách/

ón sam przedkłáda/ podawa/ y applicuie álbo przywłaszcza/ swą obiecáną łáskę/ ze wszemi nábytemy dobrodzieystwy w Christusie Jezusie/ nászym miłem zbáwićielu/ przes które w nas iest możny y sprawny.

Dla thegoż nic Elementóm álbo żywiokóm zewnętrznym nie przypisuiemy/ iáko wodzie sámey/ nic więcey nie przypisuiemy/ niźli należy wodźie/ tákże y chlebowi. Lecz gdy Bóg wodę we Chrzćie słowem swoim ogárnie/ tedy iuż nie iest prostą wodą/ ále iest táko siłą y mocą Bożą w słowie/ Rom. 1. przyrządzona/ iż iest omyćiem nowo odrodzenia. Tit. 3. Przes co Bóg nas znowu rodzi/ Joh. 3. poświącą y oczyśćia. Eph. 5. vspráwiedliwia y zbawia/ Tit. 3. nie króm Christusá y krwie iego/ ponieważ chrzest/ od Christusá y od krwie iego nie iest oddzielony/ Bo bywamy od Bogá chrzczeni w śmierć Páná Christusowę/ Rom. 6. w zmartwychwstánie/ 1. Pet. 3. Owszem według mowy Páwłá S. my obłączamy ná sie Páná Christusá (króm pochyby ze wszemi iego dobrodzieystwy) we Chrzćie/ Gal. 3. ztądże też Piotr S. nadobnie á prosto śmie mowić iż wodá we

Chrzćie

Chrzćie nas zbawia/ Bo ón nie pátrzy ná wo⸗de krom Christusá/ iáko Szwermerowie czy⸗nia/ ále iáko iest słowem ogárniona/ y iáko Bóg przes nie álbo w niey s námi obchodźi sie/ w Christu Jezusie/ iáko to iáśnie namowy pismá S. wyżßey rzeczone pokázuia.

Tákći też to Augustin S. nadobnie pospo⸗łu stáwi álbo stosuie/ gdy mówi/ Contra Donatistas, Lib. 6. Cap. 28. Christus sam chrzći we Krwi swey. Item de Cataclysmo Cap. 3. mocą słowá swoiego/ in Psalmum 105.

Z kąd káżdy ná oko widźieć może/ iż Sacramenta nie są prostemi znákámi przyietey łáski/ áni thez są tákowemi vczynkámi/ przes które/ álbo w których by Bóg osobliwym oby⸗czáiem/ łáski y odpußczenia grzechów nam v⸗dźielał/ krom zewnętrznego Elementu słowem ogárnionego/ Ale co iedno tám czyni/ toć czyni przes Element słowem ogárniony/ przes co ón we wnętrznych Sacramentach/ przes moc Jezu Christá/ prawdźiwie káżdemu kto ich pożywa/ offiáruie/ y podawa/ wßystki nábyte dobrodźieystwá y niebieskie skárby/ których sie thez my prawdźiwie vcześnikámi stawa⸗

stawamy/ gdy iedno Sacramentów/ pod⸗dług iego vstáwy pożywamy/ y s cáłą wiárą obietnice vchwycamy.

Coby dáley o Chrzćie trzebá wiedźieć/ Luther we trzech známienitych kazániach/ y w inych pismach swych wßystko záwárł/ przećiw Nowochrzczeńcóm. Tedy też náuczyćielowie słowá Bożego dobrze bedą wiedźieli/ iákby Rodźice o dźiatkách nieochrzczonych poćießáć mieli/ z Lutherowych y Pomeranowych Xiąg⸗żek/ które oni o tym pisáli/ y przyczym my też tę rzecz zostáwuiemy.

Lecz też przytym to bárzo ßkodliwy błąd iest/ który Caluinus nie dawno wydał/ iżby náwroconych y wierzących ludźi dźiatki/ też y przed Chrztem/ nie miáły być w Królestwie y pod mocą Szátáńską/ ále iżby miáły być prawdźiwemi członkámi Christusowemi/ w Królestwie Bożym/ & in fœdere gratiæ, y iżby im dla tego nie miáły być applicowáne y przy⸗właßczáne/ przes Chrzest dobrodźieystwá Christusowe/ iáko odpußczenie grzechów/ wybáwienie od śmierći y wieczne zbáwienie/ ále iżby tylko miáło być iáwne/ y pewne o⸗

O świád⸗

świątczenie/ iż ony dziatki narodzeniem zwyczáynem/ z wierzących Rodziców ieszcze przed Chrztem/ tákowe dobrodzieystwá miáły/ y dla teyże przyczyny potępia y odrzuca Exorcism ode Chrztu.

Ten błąd y Szwermerstwo ma być iáwnie y vprzeymie kárane y refutowáne. Bo ón przes to poniża y vmnieysza/ onę brzydką niewymowną zarázę grzechu wrodzonego/ w którysmy wszyscy vpádli/ y bierze Chrztu S. iego moc przednieysza/ y spráwę zbáwienną. Przeciw themu mamy pewną y iásną náukę Páná Christusowę/ Joan. 3. Co sie z ciáłá národziło ciáłem iest. Przethoż áżby człowiek odrodzony był/ z Wody y z Duchá S. tedy nie może wniść/ do Krolestwá Bożego. To gdy ták iest/ tedyć króm pochyby/ przed odrodzeniem/ które sie ostawa przes wodę á Duchá S. w królestwie Szátáńskim musi być/ gdyż żadnego pośrzodku miedzy thymi dwiemá Królestwy niemász/ 2. Cor. 6.

Ku temu/ tedyć Pismo S. iásnie świádczy y wywoływa/ o onych dziatkách/ kthóre

pod stárym Zakonem obrzezáne były/ iż thesz ony są násieniem grzesznem á przeklętem/ Psa. 51. Y iżby tu żaden wykrętów nieiákich nie szukał/ á ták mówić chciał/ iż sie dziatki z násienia grzesznego poczynáią/ ále iednák dla tego potępione nie są/ thedy Páweł święty ták themu zábiega/ Ephes. 2. gdzie mówi: My (z obrzezánia) byliśmy thesz Synmi gniewu z nátury álbo z przyrodzenia/ iáko y ini.

A toć iest stáry błąd/ którego tesz Pelagiáni náuczáli/ który Augustin S. możnie refutowáł/ Lib. 2. de peccatorum meritis, Y mówi Tertulianus práwie dobrze/ y nadobnie: Non nascuntur sed fiunt, seu renascuntur Christiani. A przytym nic to nie podpiera áni podpomaga Szwermerów/ Co Bóg do Abrahámá mówi/ Gene. 17. Będę Bogiem twoim/ y plemienia twoiego. Bo to nic inego nie iest/ iedno co Piotr święty mówi/ Act. 2. Wászáć iest y dziatek wászych tá obietnicá. Lecz tá obietnicá/ gdyby nie byłá applicowana y przywłaszczoná/ zbáwić króm pochyby nie może. Przetoż tesz Piotr święty

stáment swoy/ w którym swe dobrodzieystwá y Niebieskie skárby/ swym namiłeyszym wiernym przyiaciołóm polecił/ áby po nich ná wieki wieczne náń pámietáli/ á nigdy go nie przepomnieli.

A poniewaz nic sam lepszego nie ma/ nád siebie sámego/ w ciele y we krwi/ s nátura Boską w iedne persone złączone/ w czym/ w ten czás miał grzechy y smierć/ wszystkiego swiátá/ też y Dyabłá nábiec/ porázić/ y nas z mocy iego wybáwić. Tedy też polecił/ tenże nadroższy vpominek zbáwienia nászego/ ze wszystkiemi nábytemi dobrodzieystwy/ swoim miłem Vczniom/ á w nich wszysthkiemu Zebrániu Chrześciáńskiemu/ nie izby ie mieli w kálecie nosić/ w skrzyni zámykáć/ Ale izbysmy thy dobrodzieystwá w nászym skáżonym smiertelnym ciele nosili/ A ono ztad pocieszenie bráło/ przyszłego Zmartwychwstánia/ wiecznego żywotá y sławy/ A izby ten skarb zacny od nas nigdy nie był oddalony/ álbo odłaczony/ thedy przykázuie tho swoie ciáło też y vstámi iesć/ y krew swoie pić/ ná pámiatkę niewinney smierci swey/ przes którą onemu

onemu który miał moc smierci/ wszystkę moc y siłę odiał/ y nas wybáwił/ iáko vstáwá y słowá Páńskie iáśnie o tym brzmią/ Mat. 26. Mar. 14. Luc. 22. y 1. Corint. 11.

Jákożby Chrześciáństwo/ thu ná tym świecie mogło sie lepiey mieć/ niźli ták/ gdybysmy przy tym skárbie známienitym/ króm przenágábánia/ w pokoiu zostáć y onego pożywáć mogli/ często y wiele/ podług woley y roskazánia Christusowego: Cożby wżdy nas oddzielić y oddalić mogło/ od thego Bogá namilszego/ gdyż nie tylko odpuszczenie wszech grzechów mamy/ przes które wszystká nászá rzecz skáżona byłá/ ále thez przytym mamy onę swiętą á przedrogą zastáwę álbo vpominek/ Przes który to wszystko iest nábyto/ y iest thez násze własne/ nie iáko suknia/ y co inego nászá iest/ kthóra nam może być wźięta/ ále gdzie Duszá y ciáło iest/ tám thez ten skarb iest/ á poniewaz Christus iest wieczny/ y od tad nigdy nie vmiera/ Roma. 6. ták my thez w nim iestesmy wieczni/ y zostániemy wiecźni/ Aczbysmy thez z tego swiátá zeszli/ álbo pomárli.

Lecz

Lecz ón stáry wąż Dyabeł wie y czuie/ co mu ku iego pożytkowi ná tym należy: Dla thegóż ryczy okrutnie/ by Lew gniewem pałáiący/ pokuśa sie rozmáitym obyczáiem/ iákby nas thego skárbu złupić/ y on nam chytrze/ iák zdraycá wydrzeć mogł/ ku czemu Papież y Antychrist státecznie iemu dopomagał/ przes czás dosić długi y trudny. Napierwey iż z Wieczerzey Páńskiey vczynek człowieczy y ofiáre vczynił/ w ktoreybyśmy nie od Christusá/ polecone dobrodzieystwá przyimowáli/ Ale Pop Bogu ono oddawał y ofiárował/ áby dla tego vczynku/ y vmárłym łáskaw być raczył/ ktorzy Wieczerzey Páńskiey nie pożywáią/ nie iedzą áni piyą.

Po wtóre/ ponieważ iednák nędznemu Zebrániu/ niemogł doszczątku oney odmowić/ thedy wżdy vkradł y złupił ie Kielichá/ álbo z wtórey osoby. A wszákoż áby tákowego łupiestwá nigd nie baczył/ ále káżdy tego domnimánia był/ iż Papież thego skárbu z práwego sercá káżdemu życzy y sprza/ thedy po trzecie dziwowidze z niego vczynił/ iż chleb w klatkę śrzebrną álbo miedziáną záwieráć/ y w oneyże klatce

klatce po Kościołách/ około Kościołów/ po miástách/ wsiach/ po polách y lesiech/ nosić/ też y ku iáwnemu czárowániu onego vżywáć/ ku vgászeniu ogniów/ ku żegnániu zboża ná polách ꝛc. vstáwił y roskazał/ wszystko przeciw vstáwie Páná Christusowey/ przetóż thez y przeciw sposobowi Sacramentowemu/ co krom wątpienia żaden Sacrament być nie może/ gdy więcey nie iest vstáwą/ zrządzeniem álbo Testámentem Christusowym.

Teraz zás inszym obyczáiem obchodzi sie Papież s Sacramentem/ iż dozwala pod obiemá osobomá ón rozdawáć. Ale ktorzy táko Sacrament przyimowáć chcą/ muszą wyznawáć/ iż pod obiemá osobámi dobrze iest Sacramentu pożywáć/ nie dla Christusá/ iż ón ták vstáwił/ ále dla Papieżá/ iże ón ták dozwolił y dopuścił. Y muszą ták ci vbodzy ludzie Papieżá nád Christusá wysadzáć/ iż vstáwá Christusową więcey nie iest ták płátna/ ile iest vstáwą iego/ ále ile Papież pochwali y dopuści/ Aby sie wypełniło co Páwel S. o nim pisze/ Wyniesie sie nád wszystko co Bóg álbo służbą Boską bywa zwano/ z. Tessal. z.

Ktorzy wiec ná to przyzwaláią/ y prze- to iż Papież dopuścił pod obiemá osobomá Sacramentu pożywáią/ ći mogą dobrze v- wáżáć Sąd przyszły/ kthory im będźie bárzo ćięszki.

A ponieważ pomieniony grzech y hán- be Papieską/ známienićie przes Słowo Bo- że odkryto/ y one ná iáwnosć wydano. A Diabeł przes to/ w Antychrisćie swym/ iáw- nie ku wielkiey sromoćie y zelżywośći przy- szedł/ tám ón przes Zwingliuszá/ kthorego práwie ku temu z srzodku nászego wziął/ iák ón zwykł czynić/ gdy wielką szkodę vczynić chce/ Acto. 20. Ex uobis ipsis &c. & 1. Ioan. 2. Ex nobis exierunt, nowe trwogi zápoczął/ obiedwie osobie zostáwił/ tákże tez chleb y wi- no/ iedzenie y picie/ s odpuszczeniem grze- chow/ále ćiáło y krew Christusowe precz od- iął/ ktore iednák ku iedzeniu y ku piciu od sá- mego Páná Christusá/ w práwey iego Wie- czerzy polecono iest/ á nie prosty chleb y wi- no/ iák słowá vstáwy iáśnie świádczą/ prze- ćiw Dyabłu y wszystkim Sectam á odszcze- pienstwom.

Ponie-

Ponieważ tedy tá rzecz názbyt iest spro- sna/ y znák tákowy/ ktory ty ludźie przeświádczą/ iż nie przysłucháią do trzody Christuso- wey/ áni owieczkámi iego są/ Bo iednák świá- tłość s ćiemnośćiámi żadney społeczności nie ma/ 2. Cor. 6. Dla tegoż vczesnicy Confessiey Augspurskiey/ od tákowych sie odłączyli/ y ich náuczánie potępili y odrzućili/ iák o tym Arty- kuł dziesiąty w Confessiey Augspurskiey iá- snie świádczy.

A wszákże iednák Dyabeł przes to nie iest do szczątku porázon/ áni sie thez sprácował/ ále przy swem przedśiewzięćiu został/ że oney czę- śći Sacramentu/ ktora serce iego bárziey pali/ niszli ogień Piekielny/ zwłaszczá/ ćiáłá y krwie Páná Christusowey/ ták iáko zá nas ná krzyżu wydáne y rozlana iest/ w wieczerzy ćierpieć nie może/ y chce ábysmy nędzni grzesznicy/ ná pro- stym chlebie y winie przestawáć mieli/ á przy- tym wierzyli cobysmy chćieli/ ponieważ ón do- brze wie/ iż tákowa wiárá/ ktora Christusá mi- strzuie/ słowo iego nicuie/ y iego ostáteczną wo- lą/ ktora ón tez swą gorską śmiercią vtwirdził/ zápieczętował/ y vmocnił/ Ebr. 9. iemu żadney szkody nieczyni.

P ij Wszák-

Wßákże áby człowiek proſty/ tego iego przed ſiewzięćia nie baczył/ łágodnych słów vżywa/ A przes Caluiná y ony którzy s niem dzierżą/ powiáda/ iż nie ten ieſt pomysł iego/ iżby w Wieczerzy tylko proſty Chleb y Wino miáło przytomne być/ ále iż tám wſpoł ieſt iſtotne prawdziwe ćiáło/ które zá nas ná krzyżu vmárło y wydáne ieſt.

Tu ſerce pobożne nie może ináczey pomyſláć/ iedno iż to ieſt prawdziwa náuká y włáſny pomysł/ Páná Chriſtuſów/ y iż tym ludziom niewinnym krzywdá bywa czyniona/ iż Sectarzmi y Szwermermi bywáią zwáni/ gdyż oni nadobniey y iáſnie s słowy Páná Chriſtuſowemi ſie zgadzáią/ á tyć ſą mocne y możne. Toć oni dobrze czuią/ y w Wieczerzy Páńſkiey nie tylko proſty Chleb y Wino zoſtáwuią/ ináczeyby nie bliſzczáło/ ániby theż text zupełny był/ Aczby też Chleb y Wino s odpußczeniem grzechów/ y s pámiątką onego wßego co Chriſtus przes mękę y krwie ſwey rozlanie zá nas czynił y wypráwił/ przytomne było. Przetóż iák ieſt mówiono/ oni s námi nadobnie iednychże słów vżywáią. Ale gdy ty inni=

maß/ iżby ich pomysł s námi/ y s słowy Páná Chriſtuſowemi/ zgadzał ſie/ támći oczy by ſikáwką zápryſną/ powiedáiąc/ iż iſtotne prawdziwe ćiáło Chriſtuſowe w Wieczerzey przytomne ieſt/ ále per efficatiam & uirtutem, to ieſt/ w mocy y w ſpráwie ſwey/ ále co ſie tycze przytomnośći iſtnego y prawdziwego ćiáłá/ to ieſt ták dáleko od Wieczerzey/ y od thego wßego co ſie tám ſpráwuie/ według vſtáwy Chriſtuſowey/ iák dáleko ieſt Niebo od Ziemie/ Bo ćiáło Chriſtuſowe/ ták ieſt od niebá ogárnione y zniewolone/ iż nie może indźiey być/ iedno in loco locali, to ieſt/ ná iednym mieſcu/ ná wyſokośći/ iż theż y Bogu ze wßyſtką śiłą y wßechmocnośćią ſwoią/ nie ieſt możno/ pißę Petrus Martyr/ áby to mogł ſpráwić/ iżby ćiáło Chriſtuſowe w ſwey Iſtnośći/ tu ná źiemi być miáło przytomne/ gdzie wieczerza ſpráwowána bywa.

Ponieważ tedy słowy ſwemi włáſnemi/ iſtność ćiáłá Chriſtuſowego od chlebá/ w ſpráwowániu Wieczerzey Páńſkiey/ ták dáleko ſtáwią y odłączáią/ cożby tedy w niey inego zoſtáwić mieli/ niżeli tylko ßczyre zewnętrzne znáki/ chleb y wino.

Niechayże dla tego rzecz swą piekrzą iáko
chcą y mogą/niechay też wychwaláią pożywá=
nie duchowne ciáłá y krwie Christusowey/ y
iáko sercem nad wszystki niebiosá podnosić sie
musimy/ w rospámiętywániu tey táiemnice
wielkiey/to wszytko nic nam nie iest ná przeká=
źie/ áni też nas myli. Przetóż my mówimy/zo=
stáway ty przy tym/ y nie przestáway pytáć/
Który wżdy ich pomysł iest: o przytomnośći/
istnego ciáłá Páná Christusowego/ w wiecze=
rzy iego. Bo my o tym mamy słowo Boże/prze
toż króm tego słowá/ nie wiele sie pytamy de v=
biquitate, iáko też y Luther dla słusznych roz=
myslnych przyczyn wiernie rádźił/ Tom. 3. Ihe=
nen. niemieckich/ fol. 495. y Tomo 8. fol 375.

Nie płáći tu nic wątpienie/ ále ponieważ tá
rzecz dotycze sie ostáteczney woley Christuso=
wey/ y iego świętego nieodmiennego Testamē=
tu/ który ón ná ostátku y w godźinę śmierći
swey/ słowem swoim możnym/ Zebrániu S.
oblubieńcy swey miłey/ vczynił/ zrządźił y v=
stáwił/ tedyć tey wielkiey persony Testamen=
tu/ nie muśiemy wywieráć z Artikułów álbo
z rzeczy wiáry y wiecznego zbáwienia/ iákoby
Adiapho=

Adiaphorum nieiákie/czym mniey swowolnie
nieco w nim sobie poczynáć/ Tytuł álbo literę
niektórą w tym Testámencie przemienić/ tym
dáleko mniey polecone ná wyższe dobro/ z niego
bráć/ Toć ze czćią żadnemu nie bywa czynio=
no/ áni podłym prostym ludźiom ná źiemi/
mówi Páweł S. Gal. 3. Y Ciprianus nado=
bnie o tym mówi: Si ille excluditur regno Dei,
qui minimum legis mandatum soluendum docu=
erit: Quid illi futurum est, qui in maximis Testa=
menti filij Dei mandatis, aliquid deprauarit? Y
to iest prawdá/ iż ten káżdy Sąd Boży stráß=
liwy/ ná głowę swą sam sobie zgromadza/
1. Corinth. 11. Który nierozsądza álbo nie ro=
zeznawa ciáłá Páńskiego/ o kthórym słowá
w wieczerzy ták brzmią: Toć iest ciáło mo=
ie. Gdźież ten zostánie/ kthóry sie oto nic nie
pyta áni stára/ ieśli tám przytomne iest álbo
nie/ álbo przy/ króm wszego wstydu y boiáź=
ni/ iżby tám przytomne było.

Dla tegoż sercá pobożne s przystoyną po=
korą/ w boiáźni Bożey/ máią sie o to pytáć y
stáráć/ áby proste/ włásne wyrozumienie słów
Páná

słów Páná Christusowych/ záchowáne było/ y iżby by namnieysza literá w nich odmienioná nie byłá.

A táć rzecz sámá w sobie dosić iásna iest/ y nic więcey ku temu nie iest nam ná ziemi potrzebá/ iedno iżbysmy niespośobni/ nikczemni/ nędzni skáżeni ludzie/ nász głupi rozum/ pod posłuszeństwo/ słowá y mądrości Bożey spoimáli y poddáli/ gdybysmy iedno przed Dyabelską złośliwą pychą/ ku tákowey pokorze przyśc mogli/ przed Bogiem y Zbáwicielem nászym/ Bo skąd y iákoby rozdwoienia/ rosterki y controuersie/ w tey rzeczy/ mogły być rozsądzone y poiednáne/ pokázuie nam Páweł S. dosić iásnie/ w tym gdzie ón Corinthy w ich zwádách y swarách/ do słow vstáwy Christusowey odkázuie/ iáko do mocnego fundámentu/ y do pewney Reguły/ podług by którey wszystki rozdwoienia/ w tey rzeczy/ miáły y mogły chrześciáńsko y prosto poiednáne być/ też y onego czásu/ gdy iuż był syn Boży postáć służebnicą złożył/ y do swey chwały wszedł.

Weźmimyż thedy ty słowá vstáwy w wieczerzey Páńskiey przed się/ y mieymy dobrą báczność

báczność ná to/ w czym zwádá y swar w tey rzeczy zależy/ Tedyć wnet káżdy naydzie y obaczy/ kto iedno Bogá y słowo iego zá Sędziego ćierpieć może/ kto práwą álbo nie práwą/ po sobie rzecz ma.

A toć istna nie pochybna prawdá iest/ iż w wieczerzy páńskiey nie tylko wiárá do Páná Christusá y iego dobrodzieystw odkazána iest/ z kąd oná grzechów odpuszczenie przyimuie/ śmierć Christusowę wychwala y opowieda/ Ale Christus roskazał y zrządził/ iż też y vstá ćielesne w wieczerzy nieco bráć/ ieść y pić máią/ Co nie o Duchownym pożywániu tylko ma być rozumiano. Tu iuż iest pytánie/ coż tedy Christus polećił y zrządził/ coby vstá/ (nie tylko serce) ieść y pić (nie tylko wierzyć) miáły/ w wieczerzy Páńskiey.

Szwermerowie y przećiwnicy powiedáią/ iż nie iest ćiáło Christusowe/ áni krew iego/ ále chleb y wino/ od kąd ćiáło Christusowe ták dáleko iest/ iáko Niebo od Ziemie. Przethoż króm pochyby tylko chleb y wino/ wszák iż przedsię s sobą ma siłę y spráwowánie álbo efficatiam ćiáłá Christusowego. Przećiw temu my po-

my powiedamy / iż po wymówieniu słów vstáwy / álbo po pożegnániu / iest przyrodzone istotne ciáło Christusowe / y prawie / w swey substantiey y istności / które zá nas ná krzyżu iest wydáne / tákże też y krew / która zá nas rozlana iest ná odpuszczenie grzechów.

Tu iuż iáwno iest / iż domnimánie Szwermerów / nie płynie z słów wieczerzy Páńskiey. Bo nie mówi Christus / Bierzcie á iedzcie chleb / to iest moc álbo siłá ciáłá moiego / ále zgołá y prosto mówi o tym / co rekoma podawa / y vstá ieść máia / toć iest ciáło ono / które zá was bedzie wydano / etc.

Z tad króm watpienia pochodzi / kto vstam swym ieść y pić nic wiecey nie dawa / tylko chleb y wino / ten krádnie z wieczerzy nawyższy y naprzednieyszy kleinot / y nazacnieyszy y slachetnieyszy skarb.

Powiedáiac oni iż słowá w pismie S. czestokroć figurate musza być rozumiáne / á nie záwżdy podług brzmienia liter: Ale przeciw themu nászá prosta y gruntowna odpowiedź iest / iż pismo swiete nie podług nászego własnego rozumu wykłádáne być ma / z. Pet.

Pet. 1. Ale iák Jeronymus swiety mówi / to iest przyrodzenie y obyczay pismá swietego / gdyby ná iednym miescu nieco ciemnie / niezrozumiále álbo figurate mówiło / to ná inem miescu iásnieyszemi słowy sámo sie wykłáda.

Y króm pochyby dla tey przyczyny / vstáwá wieczerzy Páńskiey / nie tylko ná iednym / ále ná wielu miescách nápisaná iest / też y nie iednego tylko czásu. Azeby ták ná wielu miescách pismo S. iásnie pokazáło / zgodne iásne wyrozumienie słow Christusowych / kthóre gdyby ná niektórem miescu nie własne było / tedyby to króm watpienia ná inem miescu pismá S. iásniey było położono / á osobliwie Christus nie byłby zániechał / onych własniey pokazáć / gdy po zmartwychwstániu / ony słowá vstáwy swey / Pawłowi S. powtórzył / iák ón sam wyznawa y mówi: Jam wziął od Páná / etc.

Chce dla thego króm wszego watpienia / Pan Christus / przes to / iásnie przewieść / y iákoby rzecza sáma poswiátczyć / iż to iest iego konieczna vprzeyma wola y pomysł / áby słowá iego żadna miára figurate nie były

rozumiáne/ iáko też y w Testámentach tákowe słowá nie bywáią vżywáne/ ále iżebyśmy przytym wyrozumieniu/ iáko ie słowá proprie własnie y poprostu dawáią/ y Pan Christus sam ony wyświetlił/ zostawáli.

Bo iżbyśmy o tym słowie/ Ciáło/ żadnego wątpienia sobie nie czynili/ iákobyśmy ono rozumieć mieli/ iesli pro substantia uel tantum efficatia & uirtute, to ón sam wykłáda y wyświetla/ iż tu nie ináczey o ćiele iego ma być rozumiano/ iedno iáko sie rozumiáło o ćiele iego gdy ná krzyżu wisiáło/ zwłaszczá/ o substantiey y istnośći/ kthóra ná krzyżu zá nas męke ćierpiáłá/ dla wybáwienia nászego/ czego nie virtus áni efficatia corporis czyniłá/ ále przyrodzone ćiáło/ które ón z Mariey swey przesławney Mátki wziął/ y ono s náturą swą Boską/ w swey personie ziednoczył. To ćiáło iest przytomne/ nie per transubstantiationem, iżby chleb w ćiáło przemienić sie miał/ Bo Páweł S. iásnie mówi/ iż thez po pożegnániu chleb chlebem zostawa/ 1. Corint. 10. y 11. áni też localiter, álbo podług nieiákiego obyczáiu rozumu ludzkiego/ á wżdy iednák prawdziwie/ gdyż to

mówił/ który więcey obyczáiów y sposobów/ ma przytomnem być s istnośćią swą własną/ niszli Angioł który z Niebá rozumieć/ y człowiek rozumem swym ogárnąć może. Przetóż my thez iemu wierzymy/ podług słów iego/ które pochibić/ skłámáć álbo zdrádzić nie mogą.

Tákoć my też prawdziwie vstámi práwie ono ćiáło yemy/ nie iáko Capernaitowie pomyslali/ iżbyśmy ie zębomá szárpáć/ y ná sztuki rozrywáć á drápáć mieli/ ále iż ie też y vstá bierzą álbo przyimuią/ nád przyrodzony obyczay iáko słowá vstáwy/ iásnie brzmią.

A ponieważ áni wiárá/ áni też nie wiárá/ godność álbo niegodność/ onych którzy przyimuią/ Sacramentowi nieco przydawa/ álbo odeymuie/ ále ón ma swoię istność/ siłę y moc z słów y z vstáwy Christusowey/ á Pan Christus króm różnośći do wszech/ iednemu iáko y drugiemu mówi/ Bierzćie y iedzćie/ toć iest ćiáło moie etc. Przetóż my mocnie stale s świętym Apostołem Páwłem przy tym zostawamy/ iż godni y niegodni/ wierzący y niewierzący/ ćiáło Christusowe vstnie przyimuią/ Acz wierzący moc tego ćiáłá przes wiárę przyi-

mnie/ która w niem sprawna iest/ A niewie-
rzący przes niewiárę od siebie ią odpycha/ A
ták sąd cięższy ná się zgrómadza/ iáko Artyku-
ły Szmalkaldskie o tym szerszą/ rospráwę czy-
nią y dawáią.

Ten grunt o istney przytomności praw-
dziwego ciáłá Christusowego/ w wieczerzy
iego/ ták iest iásny z słow Christusowych/ iż
też sámi nieprzyiaciele Sacramentu S. wy-
znáć muszą/ gdyby przy iásnem wyrozumieniu
słow Christusowych/ iáko ie słowo y litera
dawa/ prośćie zostáć kto chćiał/ tedy ono ten
nász/ á nie iny zmysł dawa.

Iáko tá rzecz możnie nas poćiesza y sercá
dobrego dodawa/ przed Bogiem y przed wszy
stkim swiátem/ żesmy nie sámi sobie tego zmy-
slili/ ále Bóg sam tákowe pomysły nam dał/
przes słowo swoie/ tego żaden rozumieć le-
piey nie może/ iáko oni/ ktorzy wiedzą iż my sie
od Bogá vczymy/ A thež áni sam przeklęty
Dyabeł Bogá mistrzowáć áni náuczáć nie ma.

Lecz swą zuchwáłość chcący okrasić/ po-
wiedáią Sacramentarze hárdźie á pysznie do-
sić/ dla których ważnych przyczyn/ oni ták pro-
śćie y

śćie y dźiećinskiem obyczáiem przy literze nie
mogą zostáć/ Bo ináczey człowieczenstwo
Christusowe/ musiáłoby wiele ćierpieć/ y ist-
ność swą w Christusie vtráćić/ gdyby miáło
nie tylko pospolitem Physicis proprietatibus,
poddáne być/ iáko w inych pospolitych lu-
dźiech/ ále tákowe wielkie rzeczy przepomoc/
których żaden iny człowiek/ owszem żadne pro-
ste pospolite stworzenie nie przepomoże.

Przetoż áby w tákowych wielkich y waż-
nych rzeczách/ prawdźiwa człowiecza náturá
w Christusie w cáłośći swey/ záchowána by-
łá/ ći dobrzy ludźie táko rádzą y pomagáią ku
temu/ iż w Testáment Christusów śmiele w-
tárgywáią/ słowá iego nicuią/ áby iedno Kri-
stus zostáł czym iest/ czymby ón krom wierney
rády y pomocy/ tych wiernych ludźi/ nie mogł
być/ áni zostáć. Lecz iáko známienićie oni Pá-
nu Christusowi w tey czástce dopomagáią/
álbo nie/ y którym fundamentē/ to czynią/ toś-
my wyższey w trzeciey cześci Artikułu o ziedno-
czeniu obu natur w Christusie/ y de Cōmunica-
tione Idiomatū, z słowá Bożego/ y z świádestw
Oyców s. możnie pokazáli/ y oznaymili/ przy-
czym też tę rzecz teras zostáwuiemy. Tá-

Tákowec też iest / y ono ich drugie nalepsze Argumentum / izby wtóry Artikuł wiáry náßey chrześciáńskiey / o Wniebowstąpieniu Christusowem / musiał zkáżony y zepsowány być / gdyby słów Christusowych w wieczerzy nie mieli wywracáć y wykręcáć: Bo poniewaž / przed oczymá Apostołów S. do Niebá wstąpił / y tákowym obyczáiem / izby mogł być oczymá ćielesnymi widziány / ießcze sie nie zwroćił / iáko przyść ma dniá sądnego. Przetóż powiedáią / niemoże niewidomem álbo inßym obyczáiem w wieczerzy być / istotnie y przytomnie s ćiáłem swoim.

Przećiw temu my powiedamy / iż iego w Niebowstąpienie / ná niewidomey przytomnośći ćiáłá iego w wieczerzy / nie tylko iemu nic nie iest ná przekázie / Ale dáleko więcey one podpomaga / podług słowá iego vtwirdza y prawdziwą czyni / Bo Wniebowstąpienie Christusowo / nie iestći z miescá do miescá przeniesienie / Jáko Sacramentarze dziećinsko y błazeńsko zmysláią / izby nie ináczey Wniebowstąpienie miáło być rozumiáne / iedno iáko widziemy s ptakiem nędznem sie dzieie /

który / gdy z ziemie sleći y posádzi sie ná drzewie / tedy w ten czás poki siedzi ná drzewie / ná ziemi być nie może / we mgnieniu oká. Lecz ták pismo S. o tym Artykule mówi: Ták my też wierzemy podług pismá / iż Christus przes swoie Wniebowstąpienie człowiecza ziemską mdłość z siebie złożył / kthórą był dla nas w człowieczey Náturze ná sie wziął / y iż podług człowieczey Natury / kthórey nie opuśćił / ále ią záchował / y záchowa ná wieki / w słáwe swoię wßedł / y vsiadł ná práwicy Oycá swoiego niebieskiego / Mar. 16. Y wßystki rzeczy iemu są poddáne / y Angiołowie / możni y silni / 1. Pet. 3. Przetóż króm wątpienia dáleko więcey / miesce / czás / przestrzeństwo / y coby iedno mogło być pomieniono / w tym y w przyßłym świećie / Eph. 1. Nie onego Niebo ále ón Niebo posiadł / Act. 3. y nád wßystki niebá wstąpił / Eph. 4.

Tákoć wykłáda pismo S. w Niebowstąpienie / tákoć my też náuczamy y trzymamy o nim / Przetóż my wierzymy / iż go áni ná Niebie / áni ná ziemi / nic niemyli / zátrudnia y przemaga / czymby zátrudniony álbo powśćiągniony /

gniony/ niemogł podług obietnice swoiey/ ciáłá swego práwego przyrodzonego/ w wieczerzy swey rozdawáć. Lecz poniewaz tego Sacramentarze przą/ tedyć mogą pátrzáć/ ieśli też wtóry Artikuł/ wiáry náßey chrześciáńskiey/ prawdziwie przed Bogiem záchowywáią/ álbo ón tárgáią á psuią.

Y dosić ná tym mamy/ owßem wielka to iest náßá pociechá y rádość/ przed Bogiem/ przećiw wßystkim odßczepienstwóm y rotam/ iż wiárá náßá y náuczánie/ w pismie S. vgruntowáne iest/ y ze wßystkiemi Artikułámi/ powßechniey chrześciáńskiey wiáry náßey/ nadobnie á ßczyrze sie zgadza/ nie w prawdzie podług powieśći odßczepieńców/ którzy też nie są Sedziámi náßemi/ ále podług słowá Bożego/ które okrąg ziemie sądzić bedzie/ Johan. 12.

Przetóż my też przy tey náuce/ iáko iest z Prorockich y Apostolskich pisem/ w wyżßey pomienionem Corpore Doctrinæ, zwłaßczá/ in tribus Symbolis veteribus, in Confessione Augustana, Apologia eiusdem, w Artykulech Szmalkáldskich/ y w pismiech Lutherowych/ zebrána

zebrána y zámkniona/ zá łáską y pomocą Bożą/ zostáć mamy y chcemy. A przećiw temu z Páwłem S. mówiemy: Aczby też y Angioł z Niebá/ álbo Apostół co inego kazał/ ten niechay bedzie przeklety/ Amen.

O Vrzedzie Káznodźieiow álbo Slug słowá Bożego.

NA Służebnikách y náuczyćielách słowá Bożego/ bárzo wiele zależy/ którym sie Bóg wßechmogacy á miłośierny/ tego skárbu/ słowá swoiego/ osobliwie zwierzył/ y ón im polećił/ áby oni byli custodes purioris doctrinæ, to iest/ strożámi ßczyrego náuczánia/ iáko Páweł S. mówi: 1. Timoth. 1. y 6. y 2. Timoth. 1. Aby Zebránie vbogie chrześciáńskie/ przy nich słowá Bożego prawdziwego/ czásu káżdego pytáć/ ßukáć/ y vczyć sie mogło/ iáko Bóg sam zrzadzić y postánowić raczył/ Mal. 2. Vstá Kápłáńskie máią náukę záchowáć y ony strzec/ áżeby z vst iego Zakon ßukan był.

R ij Ku temu

Ku temu potrzebne ieſt y przyſłucha/ ſerce pobożne y wierne/ iáko S. Páwel náucza/ 1. Cor. 4. któreby ná świecie nic więcey/ nie miłowáło/ iáko Zebránie święte chrześciáńſkie/ któreby Zebránie S. poczytáło/ zá ſwą rádość nawyżſzą/ y koróne chwały ſwey wſzyſtkiey naślicznieyſzą. 1. Teſſa. 2. Y któreby ſie w nocy y we dnie o tym pilnie ſtáráło/ iżby Vrząd Káznodzieyſki ku pocieſzeniu Zebrániu chrześciáńſkiemu/ práwie dobrze ſpráwowány był/ iák Páwel S. wiernie nápomina/ Col. 4. y 2. Timot. 2. y 4.

Lecz vrząd Káznodzieyſki ieſzcze nie do ſzczątku zupełnie/ ták bywa wypráwowány/ gdy prawdziwa náuká ſzczyrze bywa kazána/ Lecz po tym bywa oſobliwie poznano/ który Káznodzieyá ieſt dobrym páſterzem álbo naiemnikiem/ Yż wierny dobry páſterz/ nie pátrza ná niebeſpieczność/ ále króm wſzelkiego ſtráchu y boiázni/ przeciw wilkowi śmiele bieży y broni/ Joh. 10. Przetoż Páwel S. żąda y chce/ y prawdziwego náuczánia słowá Bożego/ y refutowánia fałſzywego náuczánia/ iżby przeciwnikóm gębá byłá záwárta. 2. Tim. 2. y do Tit. 1.

Dla tegoż wſzyſcy pobożni wierni Káznodzieie/ máią pilnie vważáć ſąd przyſzły/ ſrogi y ciężki/ iż przed inemi wſzyſtkiemi Bogu liczbe dáć/ Ezech. 3. y przed ſądny ſtolec Jezu Chriſtá ſtánąć muſzą/ 2. Cor. 5. A napierwey máią pátrząć/ iżby ſzczyrą náuke vbogiemu Zebrániu wiernie przedkłádáli y kazáli/ ták iżby ono przes ich kazánie mogło budowáne y popráwiáne być/ 2. Corint. 3. y 10. ꝛc.

A iżby w vrzędzie ſwym zoſtawáli/ circa formam doctrinæ, iák oná w słowie Bożym vgruntowána/ y in Corpore doctrinæ, o którym wyżſzey pomieniono/ záwárta y zámkniona ieſt/ iżby króm roſterków vbogie zgromádzenie/ które krwią Bożą ieſt nábyte/ Acto. 20. práwie náuczáne być mogło/ ku zbáwieniu wiecznemu.

Przitym ſie też ſámi dobrze wyſtrzegáć máią/ nic nowego ſobie nie zmyſláć/ y nie potrzebnych ſwarów nie poczynáć/ byſtrem/ ſubtylnem/ węzłowátym/ niepotrzebnem pytániem/ 1. Tim. 4. y 6. y 2. Timot. 2. Ale máią vważáć/ iż w prawdzie nász nawyżſzy kunſt ieſt/ święty Catechiſm/ którego ſie z pilnością ma-

my vczyć. Bo pokiśmy tu ná tym świećie żywi/ żadną miárą onego gruntownie sie nie wyvczymy. A onemu/ który nád to pogorszenie chce czynić/ nie znośny ćieszki Sąd iest zgotowány/ iák Christus mówi/ Matth. 18. Biedá á biedá temu/ przes którego pogorszenie przychodzi.

Nadobna kárność y pobożna pokorá iest/ powieda Nazianzenus/ gdy wyznawamy y wiemy/ iżesmy w wielu cześćiach bárzo prośći są/ y nie wszego záras doszczatku wyrozumieć możemy/ Y dla thego iák Ireneus pisze/ Pánu Bogu też nieco zostáwuymy/ przećiw kthóremu nász rozum/ bárzo podły y nikczemny iest.

A gdźieby nieiáka dźiwna/ wichrowáta głowá byłá/ któraby ku nowey náuce/ nie záwártey w pomienionem Corpore Doctrinæ, chuć miáłá/ y oneyby zámilczeć nie mogłá/ áleby s nią ná plác wyieżdżáć chćiáłá. Tám vczyćiele słowá Bożego/ á osobliwie Professores w Colegium/ káżdy podług wezwánia swoiego/ nie máią ná to przes spáry pátrzyć/

ták długo/ áżby sie ón ogień práwie rospalił/ y sercá wielu ludźi pobożnych záráźił/ ále wczás oto sie máią stáráć/ iżby sie kilká osob zgromádźiło/ y rozmowiwszy sie około rzeczy/ author nouæ doctrinæ, iżby był nápominan/ y przyiaćielskim obyczáiem czego lepszego náuczon.

A gdyby oná potáiemna towárzyska rozmowá niechćiáłá nic pomoc/ áby thá rzecz/ przed porządne Biskupy/ przedłożona byłá/ y iżby tákowi ludźie słowem Bożym przewyćiężeni byli/ áby wszystko ták porządnie było sprawiono/ iák Esaias mówi/ 54. Cap. Wszelki iezyk/ który sie przećiw tobie záśádźi/ masz ná sądźie potępić.

Y gdyby sie ták przytráfiło/ iżby tákowa vporna głowá/ żadnem nápominániem rádźić sobie nie dáłá/ á náukę swą fálszywą iáwnieby oświádczyłá/ tám wszyscy Káznodzieie słowá Bożego/ tákowy iad iáwny/ máią iáwnie karáć/ poniewaz tá rzecz krom rozności/ wszystkim wiernym náuczyćielóm álbo pásterzóm/ od Bogá przykazána iest.

Lecz też przytym Káznodźieie y to vważáć máią/ ażeby sie pierwey tákowych rzeczy gruntownie dowiedzieli/ nikomu ku woley álbo ná złość vrzedu swego żeby źle nie vżywáli/ niewczesnym y niepotrzebnym wołánim swoim/ ále iżby vważáli/ coby ku zbudowániu Zebránia służyło/ ku czemu też nam vrząd náß polecony iest/ 1. Corint. 14. A iż oni ktorzy niewczesnym y nieobyczáynym wołániem swoim/ czyniąc ku woli swym włásnem affectom/ Zebránie trwożą/ ćięßką liczbe z tego dáć muszą/ podług namowy/ 1. Corin. 3. Gdyby kto Kośćioł Boży skáźił/ tego Bog sámego skáźi/ y Gal. 5. Kto was trwoży/ ten poniesie sąd swoy/ ktożbykolwiek on iedno był.

A poniewąż wßystkie fálßywe náuki/ osobliwie przychodzą/ dla grzechow náßych/ Ose. 9. iż ludźie ßczyrey náuce wierzyć niechcą/ Przeto Bog możne błędy posila/ 2. Tessa. 2. Tedy wßyscy Káznodźieie/ swym słuchácżom sąd srogi Boży przypominać máią/ przedkłádáiąc im przykłády Papiestwá/ y ine/ y nie tylko ye ku pokućie nápominác s pilnośćią máią/ ále też dobry przykład pospolstwu obcowániem

wániem swym dawáć/ áby przes ich obcowánie pobożne/ ku pokućie pobudzáne bywáło: 1. Timoth. 4. y 1. Pet. 5.

A przytym máią sie modlić/ z práwego sercá vprzeymie/ w nocy y we dnie/ gdyż osobliwie ty czásy náße w pádky/ wwiek ostáteczny tego świátá/ áby sie Bog nád námi zmiłował/ y niechayby sie s námi dźiało w inych rzeczách/ iákoby iedno chćiáło y mogło/ iedno iżeby ten gniew od nas oddalić raczył/ áby nam słowá swoiego nie raczył odeymowáć.

Wßechmogący syn Bogá żywego/ ktoregoż Zebránie włásne iest/ w żywoćie/ y w śmierći/ w ßczęśćiu y nießczęśćiu/ w doczesnych y wiecznych rzeczách/ tylko w ręku iego mocno stoi. Ten raczy záchowáć nędzne swoie Zgromádzenie/ s Kośćiołmi Xiestwá tego sławnego/ w znáiomośći swey/ raczy być nawyżßym Kápłanem y Biskupem/ przed oblicznośćią Oycá swoiego wiecznego/ Iżbysmy w tákowey zgodźie y iednośći Duchá iego/ w nim pokoy mieli/ od tąd áż ná wieki wieczne/ Amen.

ROku od narodzenia Páńskiego / 1567. kiedy iego miłość Xiążę Pruskie ꝛc. Xiąże y Pan nász miłościwy / Synodum álbo zgromádzenie przednieyszych Káznodzieiów ná Trinita. zápisáć y zezwáć roskazał / ná co oni w poddánośći posłusznie do Krolewcá przyiecháli y zgromádzili sie / y po vczynioney propositiey y chrześćiáńskim nápominániu / scriptum álbo pisánie / w którym Corpus Doctrinæ miánowićie iest pomienione / y wszystki przećiwne skázy prawdy Bożey / z gruntu pismá S. wysádzone y pokazáne są / onym podáne iest / wźiąwszy ono scriptum, y s pilnośćią przeczytawszy y vważywszy / tę odpowiedź dáli / iż ná nie przyzwaláią / ponieważ sie s prawdą Bożą zgadza / y w słowie Bożym vgruntowáne iest / tylko żądáli áby niektóre puncta / iáśniey im były wyłożone y wyświetlone.

Napierwey / ponieważ w thym pisániu Synergistów / wsmiánká vczyniona iest / iżby oni wyroczyśćie imionmi iáwnie pomienieni byli / áby Academia witembergensis, y podobno ini niewinni / w tym podeyrzeniu nie byli.

Po wtó-

Po wtóre / ponieważ in locis communibus Philippi, scriptis Chytrei, y w inych / tá sie propositio náyduye / opera esse necessaria ad retinendam fidem &c. ieśliby tá phrasis miáłá záchowaná być.

Po trzećie / ieśli też ta namowá Piotrá S. 1. Pet. 3. Iż wodá we Chrzćie nas zbáwia / dobrze iest przytoczona / de Sacramentis in genere.

Po czwarte / gdźieby Caluinus o dźiatkách wierzących ludźi / táko mówił / iáko rzeczono álbo powiedźiano iest / w tym pisániu / y iákby o wrodzonym grzechu / lekko sobie trzymáć miał / przes to / iż Exorcism ze Chrztu odrzućił.

Po piąte / Xiężá nie potępiáli Exorcismu w przytomnym zgromádzeniu / ále o tym tylko było pytánie / iákby w tey rzeczy postępowano być mogło / krom pogorszenia / ponieważ niektórzy Xiężá Exorcism opuśćili / y on záś náprawić álbo w zebránie wwieść / przytrudnieyszym by było.

Ná to Xiężey ná zgromádzonem Synodźie ták odpowiedźiano.

Ná pierwszy punct / Ponieważ persony będą obwinione / które sie ku temu obwinieniu

 przyznáć

przyznáć niechcą/ á iednák tákowe náuczánie sámo w sobie/ od kogożbykolwiek ono náuczáne było/ nie iest prawdziwe/ y nie pátrzac ná persony/musi karáne y refutowáne być. Dla tegoż ten błąd nie pomieniáiąc/żadney persony wysádzony/ pokazány/ y słowem Bożym refutowány y odrzucony iest.

Ná wtóry punct/ Gdyby thá propositio (opera sunt necessaria ad retinendã fidem) prawdziwa byłá/ krõm wszego wątpienia/ y táby in bona consequentia, byłá prawdziwa/ opera ad salutem esse necessaria. A zás gdyby tá dobrym gruntem pismá S. byłá porázoná/ tedyby sie też y tá druga ostáć/ áni prawdziwą być mogłá/ ku temu tedyby thez y przeto nie dobrze było mówiono/poniewaz mowiąc podług przyrodzonego obyczáiu/ nie iest prawdá/ Quod fructus sint necessarij ad arborem bonam. A iż tezto pewna iest/ iż ón który poczyna y dokończa/w nas wiáre/nikt inszy nie iest/ iedno nász Cápłan nawyzszy Christus Jesus/ Ebr. 12.

Lecz pomienionym Vczyćielóm/ tego ich mówienia/ktorego vżywáli/w pismách swych/

zá złe/z tey przyczyny/nie poczytamy. Poniewaz insza rzecz iest/w pismách pospolitich/nieco pisáć/A insza/in Corpore Doctrinæ, wszczęte błędy álbo swary refutowáć.

Ná trzeći punct/ Grecki text to iásnie dawa/iák y też Luther s poradą y pomocą wiela vczonych ludzi/ w ięzyk Niemiecki przełożył/ Bo articulus relatiuus in græco śćiąga sie ná wode/tedysmy też tę namowę w pisániu wyswietlili/ włásnie iáko y w Catechismie iest wyłożona/ iż ma być rozumianá o wodzie słowem Bożym ogárniony/ y s słowem Bożym złączony.

Ná czwarty punct/Może to być/ iż podobno nie wszystcy Xięża álbo Káznodzieie/ pisem Calwinowych czytáli/ w których Xięgách ón osobliwie in Genes, in Institutione hominis christiani, y w pisániu swym ná Epistołę do Corinthów/1.Corint.7.y ná wielu inych miescách iásnie ten swoy błąd kłádzie. Dla tegoż my też ná namowę Gene.17. prawdziwy wykład vczynić musieli. A poniewaz ten iego pomysł iest/iż dla wrodzonego grzechu z dziatká-

mi/ nie iest ták rzecz niebespieczna / iáko niektórzy mnimáią/ przethoż thez ón Exorcism opusćił.

Ná piąty á ostáteczny punct / z práwego sercá rádzi widziemy / iż Xieża álbo Káznodzieie Exorcismu nie potepiáią / poniewaz tez gruntem pismá S. potepion być nie może/ przeto iż ón nic inego w sobie nie záwiera / iedno co Christus náucza/ Luc. 11. Dla tegoż moglibysmy byli sobie tego sprząć/ áby tákowemi niepotrzebnemi swarámi/ wiecey y nowego zámieszánia / tez wietszego y szkodliwszego rostárgnienia / w tym Zebrániu/ które iednák przed tym dosić zásmucone y rostárgnione było/ nieczyniono / A osobliwie oni którzy sine publica & legitima deliberatione the rzecz przedsiewzieli/ wczym osobliwie onego czásu pogorszenie/ które thez iáwnie násládowáło/ vważáć y Zebránia wiecey nie zásmucáć mieli.

Lecz poniewaz sie iuz stáło / y króm pogorszenia nie może nátychmiast być zmieniono/ rádá tá nalepsza iest / áby w tey rzeczy nádobnie po lekku postepowano/ izby iedná stroná dru=

ná drugiey dla tego nie potepiáłá / ále izby obiedwie stronie táko náuczáły / oni którzy Exorcismum porzucili / iż dla vwiárowánia wietszych swarów/ku woli inem w posłuszenstwie/ to vczynili / á nie przeto izby Exorcism sam w sobie zły miał być. A drudzy / iż Exorcismus iest dobry/ y známienite wyznánie/ co Zebránie o grzechu wrodzonym dzierży/ wszák iż nie iest tákowa potrzebna rzecza / króm któreyby Chrzest sam w sobie niemiał prawdziwy być. Ná to króm wątpienia Biskupowie postánowieni/ w przyszłey Visitatiey dobra bácznosć beda mieli. Gdzie y iákoby Exorcismus zás náprawiony / álbo nie náprawiony być miał/ Azby zás w on stan / w którym Zebránia tey ziemie były/niszli był Osiander to szkodliwe rostárgnienie wwiodł/ s pokoyem przywiedziony być mogły.

Wszák przytym sstáło sie nápominánie/ poniewaz w Polszcze y w Litwie pogránicznie/ ták dobrze náuká Caluinowá iáko y Nowochrzczeńców rozszerza sie/ áby Káznodzieie pograniczni dobrze sie opátrzáli / po=

niewaz

niewaz przeciwnicy Exorcism iáwnie opusz-czáią / ná świádectwo iednoty miedzy sobą społeczney / y ná poćwirdzenie náuki swey fałszywey / áby sie przes to niekto ich bluznierstwá vczesnikiem nie stał / y szkodeby nászey stronie przes to vczynił.

Ná the declaratią Xieza Synodu álbo Zgromádzenia przyzwolili / przeto iż z słowá Bożego wzieta / y zá tym / we wszystkich czastkách zá łáską Bożą iednomyslnie porownáli sie / iż przy tey náuce affirmatiue y negatiue státecznie chcą zostáć.

Actum ut supra,
Dniá 28. Maiá.

Simon Stolius Pastor Ecclesiæ Balgiensis.
Iohannes Schwartz Pastor Brandeburgensis.
Zacharias Krautmuller Ecclesiæ Memelensis Pastor.
Adamus Hubnerus Ecclesiæ Memelensis Diaconus.
Sebastianus Ilger Pastor in Bischoffswerder.
Chrisostomus Schiffnerus Ecclesiæ Gilgenburgensis minister.
Georgius Pauli Pastor Nordenburgensis.
Benedictus Liebhein Pastor Osterrodensis.
Martinus Stoltzer Pastor Passenheimensis.
Fabianus Rettel Pastor in Domnaw.
Iohannes Ganswindius Pastor Ecclesiæ Vischaus.
Iohannes Mæletius minister Ecclesiæ Lyccensis.
Georgius Cællinus Pastor Bartensis.
Iohannes Sperber Pastor Allenburgensis.
Christophorus Sperber Pastor Gerdauiensis.
Daniel Sperber Pastor Salauensis.
Iohannes Gosmewski Angerburgensis Pastor.
Vdalricus Bingelstedt Pastor Insterburgensis.

Iohannes Bretkius Pastor Labiensis.
Augustinus Iamundus Pastor Ragnetensis Archidia.
Georgius Scheplerus Diaconus Tilsensis.
Laurentius Próstka Pastor Marggrabouiensis.
Melchior Drechsler Parochus Sensburgensis.
Iohannes Holtz Pastor Ecclesiæ Mulhausien.
Conradus Listrius Pastor in Legitten.
Michael Pfulman Pastor Ecclesiæ Medenauensis.
Vrbanus VVeckerus Germauiensis Pastor.
Iohannes Gebhardus Pastor Cumauensis.
Ego Iohan: Morgenstern, minister Ecclesiæ Fridlandensis, huic Corpori Doctrinæ & Confutationi subscribo.
Et ego Iohan: Baumgartnerus minister Ecclesiæ Postnikensis manu propria subscribo.
Iohannes Bombhart Pastor Ecclesiæ in Postnicken.
Iohannes Querleman in Noua domo Pastor.
Iohannes Geblerus Dokerensis Pastor.
Gerhardus Faber in Laptau.

Antho-

Anthonius Embd Pastor in Quedenau.
Caspar Sunder Pastor Ecclesiæ sanctæ Crucis.
Crispinus Radwalt pastor Ecclesiæ Lamgarbensis.
Leonhardus Langheimerus Ecclesiæ Simonensis Pastor.
Iacobus VVillanouus Ecclesiæ Dei ad S. Nicolaum pastor.
Lorentz Falckenhain pastor Tyrenbergensis.
Albertus Rembouius Ecclesiæ Seestnensis minister.
Michael Pauli pastor Ecclesiæ VVendensis.
Iohannes Radmacher Pastor Ecclesiæ Schwartzensteinensis.
M. Hieronymus Galliculus Pastor Ecclesiæ in Arnau.
Martinus Biezensis pastor Ecclesiæ Renensis.
Sigismundus Glenski pastor Ecclesiæ Aressensis.
Thomas Oningius pastor Ecclesiæ Iohanspurgensis.
Ioannes Lapkowski pastor Ecclesiæ Gellensis.
Hieronymus Mœletius pastor Pisanicensis.

 Georgius

Georgius Sonnerus pastor Ortelspurgensis.
Iohan. Forsterus Pastor Tapiensis.
Iohannes Dominicus Pastor Ecclesiæ Lucenburgensis.
Iacobus VVagnerus Ecclesiæ Langheimensis Pastor.
Casparus Hennenbergerus Pastor Mulhausensis.
Thomas Mensouius pastor Galingensis.
Andreas Finckelthaus Pastor in Grunau.
Christophorus VVildius Pastor Ecclesiæ Haberstro.
Paulus Suchodolski Pastor Ecclesiæ in Freistedt.

FINIS.